

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра фінансового аналізу та аудиту

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

«Фінансовий аналіз формування і використання капіталу суб'єкта господарювання»

Студентки 2 курсу, 6 м групи
Спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
Спеціалізації «Фінансова аналітика»

Богдан Надії
Андріївни

Науковий керівник
к.е.н., доцент

Барабаш
Наталія
Степанівна

Гарант освітньої програми
д.е.н., доцент

Назарова
Каріна
Олександрівна

Київ 2018
ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ ФОРМУВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ КАПІТАЛУ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ	
1.1. Стан та розвиток фінансового аналізу формування і використання капіталу суб'єкта господарювання	11
1.2. Економічна характеристика капіталу суб'єкта господарювання.....	20
1.3. Місце фінансового аналізу в системі управління капіталом суб'єкта господарювання.....	28
РОЗДІЛ 2. ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ ФОРМУВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ КАПІТАЛУ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ	
2.1. Характеристика зовнішньої та внутрішньої інформації для фінансового аналізу формування і використання капіталу суб'єкта господарювання....	38
2.2. Організаційно-інформаційна модель фінансового аналізу формування і використання капіталу суб'єкта господарювання.....	47
2.3. Напрями удосконалення інформаційного забезпечення фінансового аналізу формування і використання капіталу суб'єкта господарювання....	50
РОЗДІЛ 3. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ ФОРМУВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ КАПІТАЛУ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ	
3.1. Аналіз власного капіталу суб'єкта господарювання.....	61
3.2. Аналіз залученого капіталу суб'єкта господарювання.....	80
3.3. Аналіз фінансової стійкості і платоспроможності суб'єкта господарювання.....	88
3.4. Аналіз ефективності використання капіталу суб'єкта господарювання.....	101
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	110
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	116
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. При високих темпах інфляції, нестабільності навколишнього середовища та значному ступені невизначеності процес прийняття підприємствами стратегічних рішень є складним і супроводжується багатоваріантністю вірного вибору й відсутністю упевненості в досягненні успіху. Для успішного функціонування підприємства необхідно мати достатньо фінансових ресурсів, що можуть забезпечити безперервність його діяльності та фінансову стійкість. Дефіцит фінансових ресурсів змушує суб'єктів підприємницької діяльності залучати їх із зовнішніх джерел з метою вирішення поточних проблем свого розвитку.

Аналіз формування та ефективності використання капіталу на сьогодні є однією з найважливіших складових фінансового аналізу та виступає головним джерелом фінансування діяльності підприємства.

Таким чином, актуальність теми дослідження обумовлена необхідністю аналізу та пошуку механізму оцінки ефективності формування та використання капіталу суб'єкта господарювання. На основі результатів такого аналізу керівництво підприємства має змогу зробити низку висновків щодо діяльності підприємства та прийняти рішення щодо ефективності окремих видів господарської діяльності та правильності обрання вектору розвитку виробництва.

Ступінь дослідженості теми. Проблема аналізу формування і використання капіталу підприємства присвячено низка праць науковців різних країн. Значний вклад в удосконалення аналізу капіталу зробили вчені Є.В. Мних, Н.С. Барабаш, К. О. Назарова, О.І. Бідник, О.Ю. Большакова, Г.О. Кравченко, М.О. Никонович, А.П. Гейдор, С.В. Ламанов, В.О. Подольська, Г.В. Савицька, Ю.А. Стельмашук, С. С. Черниш, Н.В. Шевчук О.Д. Василик, О.М. Загородна, В.М. Івахненко, К.В.Ізмайлова, М.Я.Коробов, Л.А. Лахтіонова, В.О. Мец, В.М. Опарін, П.Я. Попович, І.Д. Фаріон, С.І. Шкарабан, И. А. Бланк та інші. Проте, щодо аналізу використання як власного, так і залученого капіталу залишається багато невирішених та дискусійних питань, що потребують подальшого дослідження та пошуку нових прийомів і методів аналізу.

Мета дослідження: на основі вивчення спеціальної економічної літератури, стану фінансового аналізу формування і використання капіталу суб'єкта господарювання розробити напрями його удосконалення.

Завдання дослідження: вивчення економічної природи капіталу, дослідження методики фінансового аналізу ефективності використання капіталу та визначення шляхів оптимізації аналізу формування і використання капіталу суб'єкта господарювання.

Мета випускної кваліфікаційної роботи досягається шляхом виконання таких завдань:

- розкриття економічної характеристики капіталу;
- визначення організаційно-економічної характеристики ТОВ «Чиста Вода»;
- дослідження організаційно-інформаційну модель аналізу капіталу підприємства;
- вивчення методики аналізу складу та структури капіталу підприємства;
- проведення аналізу формування та ефективності використання капіталу суб'єкта господарювання;
- визначення шляхів оптимізації аналізу та структури капіталу;

Предметом дослідження є методика та організація фінансового аналізу формування і використання капіталу суб'єкта господарювання

Об'єктом дослідження є процес фінансового аналізу формування і використання капіталу суб'єкта господарювання.

Методи дослідження. Основу випускної кваліфікаційної роботи становить системний підхід до вивчення економічних явищ і процесів. Під час виконання дослідження використано загальнонаукові та спеціальні методи пізнання: аналіз, синтез, індукція, дедукція, моделювання, логічні, теоретичного узагальнення, групування, порівняння, метод абсолютних різниць, метод ланцюгових підстановок, статистичні методи обробки інформації та графічний метод.

Інформаційною базою дослідження є нормативно-правові акти з питань бухгалтерського обліку суб'єктів господарювання, довідково-інформаційні

видання, дослідження зарубіжних та вітчизняних авторів, матеріали науково-практичних конференцій, монографії, навчальні посібники, періодичні видання та річна фінансова звітність суб'єкта господарювання.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в розроблених науково-методичних рекомендаціях, спрямованих на вдосконалення процесу фінансового аналізу формування і використання капіталу суб'єкта господарювання діяльності ТОВ «Чиста Вода». Основні результати, які були отримані в процесі вирішення поставлених завдань та становлять наукову новизну дослідження, полягають у наступному:

- узагальненні основні фактори, що впливають на проведення аналізу капіталу суб'єкта господарювання;
- на основі проведення дослідження чинних нормативних актів та наукової літератури, систематизовано та уточнено визначення сутності капіталу ;
- набуло подальшого розгляду та удосконалено різні підходи до методики аналізу капіталу суб'єкта господарювання;
- на основі визначених методик проведено аналіз формування та ефективності використання капіталу ТОВ «Чиста Вода»;
- розглянуті недоліки та надані пропозиції щодо удосконалення методики аналізу капіталу суб'єкта господарювання

Практичне значення одержаних результатів полягає у науковій обґрунтованості та прикладній спрямованості теоретичних положень, підходів і рекомендацій, викладених у роботі, використання яких поліпшить процес фінансового аналізу капіталу в цілому, вдосконалив існуючий порядок аналізу фінансових ресурсів в діяльності ТОВ «Чиста Вода», підвищить рівень застосування методики аналізу складу та структури капіталу підприємства та запровадить нові шляхи оптимізації аналізу формування і використання капіталу суб'єкта господарювання. Теоретичні положення, відображені у роботі, використовуються у робочому процесі ТОВ з іноземними інвестиціями «Чиста Вода».

Апробація результатів дослідження здійснювалася на студентських наукових конференціях Київського національного торговельно-економічного університету та шляхом публікації статті «Аналіз ефективності використання капіталу суб'єкта господарювання» у збірнику наукових статей студентів «Контроль та аудит», Київ – 2018 рік.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ ФОРМУВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ КАПІТАЛУ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

1.1 Стан та розвиток фінансового аналізу формування і використання капіталу суб'єкта господарювання

В сучасних умовах розвитку економіки якість аналітичних досліджень залишається дуже низькою і в практиці економічної роботи господарюючих суб'єктів, де фінансовий аналіз часто зводять лише до порівняльних оцінок та визначення динаміки показників фінансового стану. Найбільш повно на практиці використовується тільки його оцінкова функція. Значною залишається частка ретроспективного аналізу, а стратегічний аналіз займає лише 5-7% загального обсягу аналітичних досліджень і представлений у надто спрощеній формі.

Причини такої ситуації мають і об'єктивну і суб'єктивну природу. Проте їх характеристика є менш продуктивною, ніж пошук істини трансформаційних процесів в системі економічних наук і визначення місця та ролі фінансового аналізу. Слід зауважити, що фахова підготовленість керівників економічних систем різного рівня з проблем проведення загальних і тематичних аналітичних досліджень залишається низькою, незатребувані і можливості аналізу у поясненні негативних явищ і тенденцій. Про це свідчить і стан використання інформаційних ресурсів бухгалтерського обліку та статистики в аналітичному обґрунтуванні та оцінка виконання управлінських рішень фінансового характеру. Практично згорнуті спеціальні наукові дослідження у сфері методології та організації фінансового аналізу [20].

Особливість фінансового аналізу обумовлюється такими обставинами:

а) статусом фінансового середовища в умовах формування якісного ринкового середовища. Саме фінансова активність може радикально структурувати економічний, соціальний, політичний розвиток країни, регіонів, суб'єктів господарювання. Бюджетне, інвестиційне, банківське, фіскальне та інші фінансові спрямування при об'єктивному і якісному аналітичному забезпеченні можуть повноцінно реалізувати свої функції і завдання;

б) об'єктивністю і повнотою інформаційних ресурсів для проведення фінансового аналізу. Саме структурована і повноцінна інформація може суттєво виражати адекватність визначення і оцінки економічних процесів. Проблему системних аналітичних досліджень даного спрямування складає конфіденційність інформації, достовірність фінансової звітності, технології статистичної обробки даних, тощо;

в) потребою оцінки ризиків через низький рівень впливу на зміну. Визначення можливих загроз і вигод, доцільного коливання економічних параметрів, оптимальних рівнів дозволяє розробити варіанти управлінських рішень, сформувати мобільну систему протидії кризовим явищам і процесам;

г) етикою ведення бізнесу та державного управління, яка передбачає цивілізаційні засади використання фінансових інструментів для сталого розвитку[20].

За загальним визначенням, фінансовий аналіз являє собою управлінську функцію, спрямовану на створення досконалої інформаційної системи забезпечення управління фінансово-господарськими процесами. Фінансовий аналіз можна розглядати як сукупність методичних прийомів дослідження фінансових відносин об'єктів господарювання, обумовлених об'єктивними та суб'єктивними чинниками, що знаходять відображення у фінансово-економічній інформації. Пріоритетним напрямом фінансового аналізу є дослідження формування, розподілу та використання фінансових ресурсів для досягнення цілей господарювання підприємств. Напрацювання управлінських рішень у цій сфері передбачає цілу гамму розв'язання аналітичних задач, використовуючи найдосконаліший методичний інструментарій, найефективніші інформаційні системи, інформаційні ресурси, стандартизовані в системі бухгалтерського обліку і звітності, та створені на запит залежно від глибини аналітичного пошуку й діагностики [63].

Оскільки зміст процесу управління капіталопотоками визначається управлінськими функціями до яких, насамперед, належать прогнозування,

планування, організація, координування, регулювання, мотивація, облік і контроль, то їх реалізація передбачає відповідні види фінансового аналізу.

Отже, за функціями управління аналіз капіталопотоків розподіляється на перспективний, оперативний та ретроспективний. Ми свідомо вибираємо лише часовий вимір управління капіталопотоками, бо за всіма іншими вимірами управління аналіз і контроль більше тяжіють до зміни його організаційної форми. Це може бути внутрішній і зовнішній, тематичний і системний та інші групувальні ознаки. Структуру видів аналізу капіталу, класифіковано за змістом процесу управління, наведено на рис. 1.1. [63]

Рис. 1.1 Класифікація видів аналізу капіталу за ознакою змісту процесу управління капіталом[63]

Прогнозування й планування пов'язані з дослідженням передумов формування, розміщення та використання капіталу підприємств. Перспективний аналіз досліджує об'єкти управління капіталом з метою визначення їх можливих характеристик у майбутньому. Залежно від віддаленості досліджуваної перспективи розрізняють фінансовий аналіз близької перспективи, фінансовий аналіз короткострокової перспективи, фінансовий аналіз середньострокової перспективи і фінансовий аналіз довгострокової перспективи.

Чим віддаленіша перспектива, тим менш точним будуть результати аналізу. Це пов'язано з тим, що кожен показник залежить від великої кількості зовнішніх

та внутрішніх чинників, невизначеність впливу яких у віддаленій перспективі посилюється.

Оперативний аналіз належить до підсистеми оперативного управління капіталом. Головною особливістю оперативного аналізу є його спрямованість на забезпечення моніторингу фінансово-господарських операцій в момент їх здійснення, безпосередньо перед здійсненням або відразу після здійснення. Наближеність оперативного аналізу до моменту здійснення операції дозволяє запобігти прийняттю неправильних рішень та своєчасно виправити недоліки, що виникають у процесі фінансово-господарської діяльності внаслідок негативного впливу різноманітних об'єктивних і суб'єктивних чинників[64].

Оперативний аналіз ґрунтується на даних первинного обліку й безпосередніх спостережень, спрямованих на фіксацію та кількісну і якісну оцінку відхилень визначених характеристик об'єкта управління від попередньо встановлених регламентів. Разом з тим, він дозволяє забезпечити оперативне маневрування капіталом при зміні кон'юктури ринку чи зміні умов ділового партнерства. Суттєвим недоліком оперативного аналізу, який має бути урахований при прийнятті оперативних управлінських рішень, є недостатня повнота і точність оперативної інформації.

Найбільш поширеним і найменш продуктивним є ретроспективний фінансовий аналіз. Визначення ретроспективного аналізу як такого, що ґрунтується на повній та остаточній інформації щодо капіталопотоків суб'єкта підприємництва у звітному періоді, яка не підлягає наступному коригуванню, дозволяє характеризувати цей вид аналізу як повний аналіз капіталопотоків в цілому та за її напрямками, що вбирає у себе результати оперативного аналізу і є основою перспективного аналізу і прогнозування [81].

Недоліки ретроспективного аналізу, які полягають у тому, що виявлені резерви належать минулому періоду і визначаються як назавжди втрачені можливості підвищення ефективності формування та використання капіталу, з успіхом долаються шляхом застосування оперативного аналізу і внутрішнього контролю.

Ретроспективний фінансовий аналіз здійснюється по закінченні звітного періоду(місяця, кварталу або року) на основі інформації квартальних або річних звітів та даних поточного обліку, деталізованих за місяцями.

Залежно від суб'єкта дослідження розрізняють внутрішній та зовнішній фінансовий аналіз. Суб'єктами внутрішнього аналізу є керівники структурних підрозділів та центрів відповідальності підприємства, його бухгалтерська, фінансова, економічна служби, центр управління персоналом та окремі посадові особи, до функціональних обов'язків яких відноситься прийняття управлінських рішень. Зовнішній фінансовий аналіз здійснюється сторонніми аналітиками, його суб'єктами є державні фінансові інституції, аудиторські фірми, комерційні банки, інвестори, кредитори, постачальники, клієнти(споживачі, покупці) та інші суб'єкти ділового партнерства [84].

Для розв'язання окремих завдань аналізу капіталу розробляють різноманітні методики, які ґрунтуються на застосуванні спеціальних методичних прийомів. Залежно від методичних прийомів, що використовуються для обробки економічної інформації, розрізняють: вертикальний (структурний) фінансовий аналіз; горизонтальний (трендовий), порівняльний, коефіцієнтний (оцінка фінансових коефіцієнтів), факторний, декомпозиційний та інтегральна фінансова оцінка джерел фінансування.

Класифікацію видів аналізу капіталу залежно від методичних прийомів, що використовуються для обробки економічної інформації наведено на рис.1.2. [63].

Охарактеризуємо види аналізу капіталу, що наведені на рис. 1.2. Отже, серед економічних об'єктів управління переважають такі, що характеризуються складною структурою власного і залученого капіталу та напрями їх вкладення. Саме вони, перш за все, підлягають вертикальному аналізу. Вертикальний (структурний) аналіз ґрунтується на визначенні та оцінці співвідношень окремих і агрегованих показників і спрямовується на вивчення складу й структури капіталу.

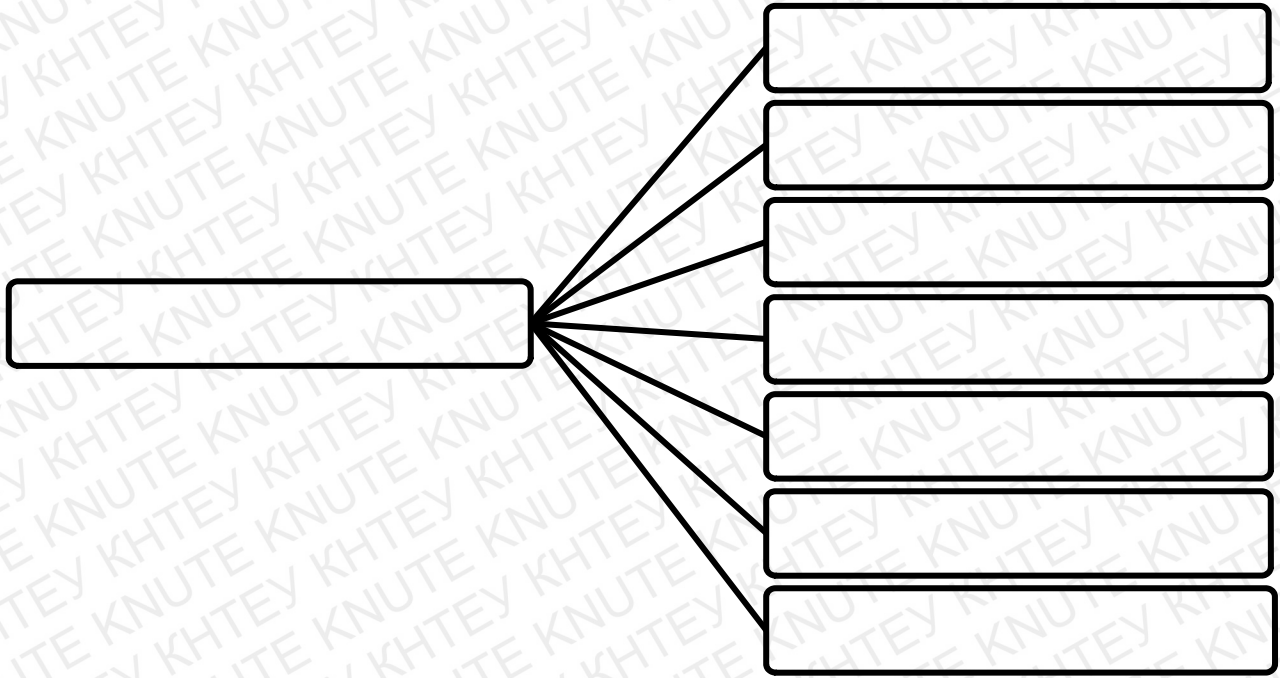

Рис. 1.2 Класифікація видів аналізу капіталу залежно від методичних прийомів, що використовуються для обробки економічної інформації [63]

У вертикальному аналізі застосовуються відносні показники структури (питома вага, частки), а також коефіцієнти, що характеризують рівні одних абсолютних об'ємних показників по відношенню до інших (наприклад: оборотність капіталу, його рентабельність та ін.). Особливістю вертикального аналізу є те, що всі показники, на основі яких досліджується об'єкт, належать до одного періоду (за умови, що показники є періодичними: сума вкладень, сума кредитів, кредиторська заборгованість), або до визначеного моменту (якщо показники є моментними: активи, капітал, зобов'язання).

Горизонтальному аналізу піддаються будь які елементи системи управління капіталом, незалежно від їх структурної побудови. Горизонтальний аналіз призначено для дослідження динаміки елементів капіталу, визначення та кількісних оцінки тенденцій його зміни у часі. Інформація, джерелом якої є горизонтальний аналіз, використовується як в оперативному, так і в стратегічному управлінні. Для забезпечення оперативного управління тривалість досліджувального періоду має бути мінімальною. Стратегічне управління

ґрунтується на тривалому дослідженні об'єкта. Залежно від віддаленості перспективи, яка охоплюється стратегічними планами або прогнозами, динаміка об'єкта вивчається протягом одного, трьох, п'яти і більше років. У горизонтальному аналізі поширено показники абсолютного приросту, середнього приросту, темпів приросту або росту, середніх темпів приросту або росту.

Порівняльний аналіз капіталу забезпечує співставлення показників досліджуваного періоду з аналогічними плановими, попередніми, нормативними, середніми або найкращими показниками, які розглядаються як база порівняння. Особливою умовою порівняльного аналізу є забезпечення порівнянності показників, за якими оцінюються параметри капіталу.

Коефіцієнтний аналіз ґрунтується на оцінці капіталу за системою попередньо обґрунтованих коефіцієнтів, які визначають його основні характеристики. Найбільш поширеними у фінансовому аналізі є коефіцієнти оборотності, рентабельності, фінансової стійкості, платоспроможності.

Особливу роль в управлінні капіталом відіграє факторний аналіз. Забезпечуючи кількісну оцінку впливу чинників на результативний показник, факторний аналіз надає можливість змінювати та формувати параметри управління капіталом шляхом відповідного підбору та коригування чинників, які їх обумовлюють.

Основою факторного аналізу є побудова факторної моделі, що характеризує зв'язок між чинниками і результатом. Залежно від форми цього зв'язку модель може бути детермінованою або стохастичною [81].

В основі декомпозиційного аналізу лежить побудова аналізу багатфакторної моделі, використання якої дозволяє послідовно досліджувати взаємозв'язки між чинниками та результатом, поступово переходячи з одного рівня деталізації факторних ознак на інший і розкриваючи все більш глибокі причини досліджуваного явища.

Інтегральний фінансовий показник передбачає побудову багаторівневої факторної моделі, яка характеризує утворення одного з основних результативних показників діяльності підприємства як наслідок дії різноманітних чинників,

згрупованих за ознакою черговості впливу на результат. Система чинників складається як з абсолютних об'ємних показників, так і з фінансових коефіцієнтів, що характеризують ефективність діяльності та використання ресурсного потенціалу підприємства. Інтегральний фінансовий аналіз дозволяє досліджувати капітал підприємств як відкриту економічну систему у взаємозв'язку всіх його елементів.

Проаналізувавши все вище сказане, не можемо не зазначити, що для досягнення конкурентних переваг обов'язковою є відповідна інноваційна та інвестиційна політика, що вимагає пошуку джерел фінансування і раціонального використання коштів. Тому традиційні методи оцінки капіталу підприємства не вирішують цієї сукупності проблем, а обумовлюють нові методичні підходи до фінансового аналізу, що передбачають розуміння фінансового аналізу як:

- методу пізнання фінансовоекономічних систем;
- системи спеціальних знань і цілісної науки;
- функції фінансового менеджменту і управління. Нове розуміння фінансового аналізу формують процеси:
 - міжнародної економічної інтеграції та глобалізації;
 - розвитку конкуренції, посилення фінансових важелів управління;
 - формування цивілізованої системи ділового партнерства і зменшення частки «ручного управління» економікою;
 - формування стратегії і тактики забезпечення економічної незалежності та національної безпеки [20].

Перспективними напрямками фундаментальних досліджень у розвитку фінансового аналізу можна вважати:

- аналіз і оцінку трансформації фінансово-економічних систем за об'єктивними і суб'єктивними чинниками та виділення політичної, економічної і соціальної складової різного роду фінансових реформ (бюджетної системи, податкової системи, інвестиційної і митної політики тощо);
- аналіз і оцінку стратегії і тактики фінансового менеджменту, дієвості фінансових важелів та механізмів у підвищенні ділової активності суб'єктів

господарювання та у попередженні розвитку кризових явищ (аналітичне забезпечення антикризового управління);

- аналіз і оцінку еластичності змін фінансових показників в обґрунтуванні стратегії і тактики бізнесу. Провідним є визначення позитивної еластичності додаткових витрат і фінансових результатів, нарощування економічного потенціалу та стратегічна вигода, втрата часткових поточних успіхів у досягненні стратегічної результативності тощо;

- альтернативну основу аналітичного пошуку, що передбачає не лише оптимізацію та формування зони прийняття управлінських рішень, а й рейтингову оцінку будь-якого варіанту змін. Рейтингова оцінка дає змогу обрати оптимальний план управлінських дій при обмежених ресурсних можливостях. Проблема рейтингової оцінки тісно пов'язана з питанням визначення інтегральних показників;

- визначення і оцінку ризику підприємництва. Оцінка ризику повинна мати паритетну основу, що розширює зону учасників ризикових операцій і зменшує ступінь розчарування в разі неуспіху. Необхідна аналітична основа управління ризиками з метою їх мінімізації на стадії формування партнерських відносин, реалізації інвестиційних проектів, укладання договорів і контрактів тощо. Така параметризація фінансового аналізу формує нову методологічну базу і найновіший інструментарій аналітичних досліджень у сучасному інформаційному середовищі [20].

Як висновок, можемо сказати, що головними показниками та індикаторами економічного розвитку країни прийнято вважати величини, які характеризують рівень виробництва, об'єм валової доданої вартості, рентабельність ведення певного виду діяльності та інші. Багато з них застосовують для характеристики економічного стану підприємства. Проте така категорія як «капітал» для аналізу фінансового стану суб'єкта господарювання застосовується значно рідше, зазвичай, як додатковий показник, хоча саме капітал є основою та підґрунтям створення та сталого розвитку будь-якого підприємства.

Отже, посилення ролі фінансового аналізу капіталу обумовлюється, насамперед тим, що управлінські рішення фінансового характеру є домінуючими в системі менеджменту суб'єктів господарювання. Крім цього, зона невизначеності конкурентної поведінки та ділової співпраці актуалізує необхідність глибокої аргументації такого партнерства, об'єктивної оцінки можливих небезпек і загроз та реальних переваг, визнання додаткових гарантій та оцінки ризику.

1.2. Економічна характеристика капіталу суб'єкта господарювання.

В економічній літературі капітал (фр., англ. – Capital, лат. – Capitalis головний) визначається як багатство, що використовується для його власного збільшення, самозростаюча вартість. Його матеріальним змістом традиційно визнавалося матеріальне майно, цінні папери, грошові кошти.

Капітал – одна з найбільш використовуваних економічних категорій. Він є базою створення і розвитку підприємства у процесі функціонування, забезпечує інтереси держави, власників і персоналу. Будь-яка організація, що веде виробничу чи іншу комерційну діяльність, повинна мати визначений капітал, що представляє собою сукупність матеріальних цінностей і коштів, фінансових вкладень і витрат на придбання прав і привілеїв, необхідних для здійснення його господарської діяльності [55].

Капітал є одним із найважливіших понять функціонування та розвитку економічної системи, яке посідає головне місце в системі розподілу і перерозподілу, а також споживання матеріальних благ, тому що саме йому належить ця функція. У найперших роботах економістів капітал розглядався як основне багатство та основне майно. За мірою розвитку економічної думки це первісне абстрактне та узагальнене поняття капіталу наповнювалось конкретним змістом, що відповідав панівній парадигмі економічного аналізу розвитку суспільства.

Важливою складовою дослідження та науковим підґрунтям з'ясування економічної сутності капіталу підприємства є аналіз еволюції поглядів на категорію «капітал», який дозволить з'ясувати сутність та зміст поняття «капітал підприємства» у теперішніх економічних умовах з урахуванням еволюційного, структурного та економічного підходів.

Процес формування різноелементної структури капіталу підприємства є його індивідуальною прерогативою, проте воно не завжди є економічно обґрунтованим з позицій взаємозв'язку зростання рентабельності власного капіталу та забезпечення фінансової стійкості, тому критичне дослідження дефініції та генезису капіталу дає змогу констатувати, що для визначення суті та структури капіталу характерними є два протилежних погляди: з одного боку, економісти трактують капітал як сукупність матеріальних цінностей, а з другого — як вартість, яка авансується на придбання факторів виробництва [72].

Вивчаючи економічну сутність капіталу необхідно провести узагальнення його ретроспективних трактувань у економічній думці. Історичний генезис поглядів представників різних економічних шкіл на економічну сутність поняття «капітал» наведено в Додатку А. За даними додатку А, можна побачити, що визначення категорії «капітал підприємства» є дискусійним питанням, яке досліджувалося багатьма вченими. Капітал підприємства є головним ресурсом кожного підприємства, від якості й ефективності використання якого багато в чому залежать результати діяльності підприємства і його конкурентоздатності.

На сучасному етапі розвитку суспільства представники західної економічної науки ототожнюють капітал із благами тривалого використання, що створюються людиною для виробництва інших товарів і послуг. в економічній літературі подане різноманітні визначення капіталу. Характеристика визначень капіталу та власного капіталу, що використовуються в сучасних літературних джерелах, наведені в таблиці 1.1. [39]

Таблиця 1.1

Огляд підходів до трактування сутності поняття «капітал» в різних літературних джерелах [39], [40]

Автор 1	Трактування поняття 2
Балабанов І.Т.	Капітал – це частина фінансових ресурсів. Капітал – це гроші, випущені в обіг, і доходи, що вони приносять від цього обігу.
Брігхем Є.Ф.	Капітал – необхідний фактор виробництва, він включає компоненти боргу, нерозподілений прибуток, привілейовані акції і звичайні акції.
Селезньов В.В.	Капітал є взаємозростаючою вартістю, яка виступає у вигляді певної суми грошей, що витрачаються на засоби виробництва і на заробітну плату робітникам, а потім при продажі виготовленого товару знову перетворюються на гроші, але вже в більшій кількості.
Терещенко О.О.	Капітал підприємства — це засвідчені в пасивній стороні балансу вимоги на майно, яке відображено в активах; він показує джерела фінансування придбання активів підприємства
Загородній А.Г.	Власний капітал – сукупність економічних відносин, що дозволяють включити в господарський оборот фінансові ресурси, які належать або власникам, або самому господарюючому суб'єкту
Антоні Р.Н	Власний капітал – результат інвестицій з боку інвесторів-співвласників цього підприємства (за умови, що компанія не має зобов'язань по поверненню капіталу своїм інвесторам)
Сопко В.В.	Власний капітал – вартісний вираз права особи на засоби підприємства. Власний капітал - це власні джерела підприємства, які без визначення строку проведення внесені засновниками або залишені ними на підприємстві з уже оподаткованого прибутку
Яровенко Т.С., Свистільник К.П.	Власний капітал - основа створення та розвитку господарської діяльності підприємства, а також головна складова його загального потенціалу у вигляді початково зареєстрованих та додатково створених власних коштів.

Отже, аналізуючи все вище сказане, історичний генезис поняття «капітал» наведеного в Додатку А, характеристику визначень капіталу, наведених в табл.1.1, можемо з впевненістю стверджувати, що вчені-економісти як минулих часів, так і сучасні підходять з різних сторін до визначення сутності поняття капіталу. Слід зазначити, що одна група визначень цієї категорії фіксує фінансову сторону, інша — натуральну. Так, з позицій економіки, капітал відображають з двох сторін. З одного боку, капітал підприємства характеризує загальну вартість засобів у грошовій, матеріальній і нематеріальній формах, інвестованих у формування його активів. При цьому характеризується напрямок вкладення засобів. З іншого боку, якщо розглядати джерела фінансування, можна

відзначити, що капітал – це можливість і сукупність форм мобілізації фінансових ресурсів для одержання прибутку [55].

Економічна теорія дуже широко трактує поняття «капітал», що як правило, у різних енциклопедичних виданнях характеризується як «загальновідоме, але вкрай важке для визначення поняття», тому варто зазначити, що усі наведені вище визначення та трактування доповнюють одне одного та дають змогу комплексно охарактеризувати сутність та функціональні характеристики поняття «капітал» як економічну категорію [72].

Не можемо й обійти увагою трактування категорії «капітал» різними вченими, що дуже широко досліджували суть та особливо акцентували увагу на ознаках даного поняття, а саме, Яременко І. Й., Козоріз М. А. та Бланк І. О. Насамперед, Яремко І. Й. вважає, що на мікроекономічному рівні капітал – це всі фінансово-економічні ресурси суб'єкта господарювання, втілені в його майно (активи) матеріального і нематеріального характеру, незалежно від джерел їх набуття, яке використовується для його розширеного відтворення з метою отримання доходу або продовженої вартості капіталу [98].

На думку Козоріз М. А., капітал підприємства характеризує загальну вартість засобів у грошовій, матеріальній і нематеріальній формах, які інвестуються у формування його активів [50].

Відомий дослідник проблеми формування та використання капіталу підприємств Бланк І. О. дає таке визначення капіталу – нагромаджений шляхом заощадження запас економічних благ у формі грошових ресурсів і реальних капітальних товарів, залучений його власниками в економічний процес як інвестиційний ресурс і фактор виробництва з метою отримання доходу, функціонування якого в економічній системі базується на ринкових принципах і пов'язано з факторами часу, ризику і ліквідності [23].

Вчений аналізує економічну сутність капіталу через призму його характеристик як об'єкту управління, зокрема, автор виділяє такі характеристики:

- 1) капітал як об'єкт економічного управління;
- 2) капітал як накопичена цінність;
- 3) капітал як виробничий ресурс;
- 4) капітал як інвестиційний ресурс;
- 5) капітал як

джерело доходу; 6) капітал як об'єкт тимчасової переваги; 7) капітал як об'єкт купівлі-продажу; 8) капітал як об'єкт власності та розпорядження; 9) капітал як носій фактору ризику; 10) капітал як носій фактору ліквідності [23].

Козоріз М. А., аналізуючи рівень капіталізації вітчизняних суб'єктів господарювання, виокремлює такі ознаки капіталу: 1) капітал підприємства як основний фактор виробництва; 2) капітал як фінансовий ресурс підприємства, який забезпечує дохід; 3) капітал як джерело формування добробуту його власників; 4) капітал підприємства як головний вимір його ринкової вартості; 5) динаміка капіталу підприємства як важливий барометр рівня ефективності його господарської діяльності [50].

Зовсім інші ознаки капіталу подає вітчизняний вчений Яремко І. Й.: 1) об'єкт купівлі-продажу; 2) об'єкт власності і розпорядження; 3) економічні відносини; 4) потоки грошових коштів і капітальних благ; 5) накопичені економічні блага; 6) фактор виробництва (інвестиційний ресурс); 7) джерело доходу (носій фактора ліквідності та ризику); 8) об'єкт управління [98].

Аналіз основних визначень капіталу дозволяє стверджувати, що дане поняття є одним з найскладніших як у теорії економічної науки так і на практиці, що пов'язано з різноманітністю та багатогранністю сутнісних характеристик цієї економічної категорії. На основі досліджуваних ознак поняття «капітал» багатьма вченими, нами виділені основні характеристики капіталу суб'єкта господарювання, які подані в Додатку Б.

Отже, на основі проведеного дослідження можна стверджувати, що як зарубіжні, так і вітчизняні науковці приділяли значну увагу визначенню такого поняття, як «капітал». Розглянувши думки вчених з приводу трактування цієї дефініції, виявлено її неоднозначність, складність і багатогранність.

Висока роль капіталу в економічному розвитку підприємства і забезпеченні задоволення інтересів держави, власників і персоналу визначає його як головний об'єкт фінансового управління підприємством, а забезпечення

ефективного його використання належить до найбільш відповідальних завдань фінансового менеджменту [82].

Основні джерела формування капіталу підприємства

Говорячи про капітал підприємства, ми не можемо не згадати таке поняття як «фінансові ресурси» та його зв'язок з капіталом. Під фінансовими ресурсами підприємства необхідно розуміти грошові кошти, що знаходяться в його розпорядженні. Їх можна спрямувати на розвиток виробництва, утримання об'єктів невиробничої сфери, створення резервів, тощо. Та частина фінансових ресурсів, що спрямовується на розвиток виробничо-комерційного процесу, представляє капітал у його грошовій формі.

Фінансові ресурси підприємства формуються за рахунок низки джерел, серед яких виділяють власні та залучені. Джерелами фінансових ресурсів можуть бути: прибуток, амортизаційні відрахування, кошти від продажу цінних паперів, статутні та інші внески юридичних і фізичних осіб, кредити, кошти від реалізації страхового поліса.

Формування фінансових ресурсів є надзвичайно важливою складовою у функціонуванні суб'єкта господарювання та потребує від управлінського персоналу цілої низки знань, умінь та досвіду за різними напрямками. Злагоджена та цілеспрямована діяльність засновників та управлінського персоналу підприємства у вирішенні питань доцільного використання фінансових ресурсів забезпечує збереження підприємства та його подальший розвиток, а відповідно – подальші кроки у процесі формування та використання фінансових ресурсів [66].

Фінансові ресурси, які акумулюються підприємством з різних джерел (внутрішніх та зовнішніх: власних, залучених, позикових) у процесі свого функціонування в системі відтворення на мікрорівні, трансформуються в капітал підприємства, який, своєю чергою, інвестується в необоротні та оборотні активи (майно), що використовуються у фінансово-господарській діяльності підприємства з метою отримання прибутку, виконання зобов'язань, досягнення статутних цілей [24]. Джерела формування капіталу підприємства наведено у табл. 1.2 [45].

Джерела формування капіталу підприємства [45]

Джерела	Склад джерел
<i>Внутрішні джерела</i>	1. Прибуток, що залишається в розпорядженні підприємства. 2. Амортизаційні відрахування. 3. Інші внутрішні джерела формування власних фінансових ресурсів
<i>Зовнішні джерела</i>	1. Залучення додаткового капіталу. 2. Одержання підприємством безплатної фінансової допомоги. 3. Інші джерела формування власних фінансових ресурсів

Отже, аналізуючи табл. 1.2, зазначимо, що формування фінансових ресурсів підприємства здійснюється за рахунок власних та запозичених коштів.

Загальна сума фінансових ресурсів складається у кожного окремого підприємства з таких елементів:

- власний капітал: зареєстрований (пайовий) капітал, додатково вкладений капітал, додатковий капітал, резервний капітал, нерозподілений прибуток тощо;
- забезпечення наступних витрат та платежів;
- довгострокові зобов'язання;
- поточні зобов'язання.

Зовнішнє фінансування - це кошти, не пов'язані з діяльністю підприємства.

До них належать:

1) кошти, які мобілізуються на фінансовому ринку: продаж акцій, облігацій; кредит; операції з валютою та дорогоцінними металами; проценти і дивіденди за цінними паперами інших емітентів.

2) кошти, які підприємство одержує в порядку перерозподілу: державні бюджетні субсидії; страхові відшкодування; фінансові ресурси, що поступають від галузевих структур, асоціацій, концернів.

При формуванні капіталу підприємства для забезпечення його подальшої діяльності, використовують співвідношення понять власного та позикового

капіталу. Зазвичай, суб'єкт господарювання, не може використовувати виключно власний або виключно позиковий капітал. У першому випадку, підприємство обмежує власні темпи розвитку, що у довгостроковому періоді може призвести до втрати його конкурентоздатності. При використанні лише позикового капіталу, підприємство може спонукати появу значних фінансових ризиків та загрозу банкрутства як у довго- і у короткостроковому періоді. Нами було розглянуто основні переваги та недоліки, які притаманні підприємству при використанні власного та позикового капіталу (табл. 1.3) [31].

Таблиця 1.3

Основні переваги та недоліки при використанні власного та позикового капіталу [31]

Позитивні сторони впливу використання власного капіталу	Недоліки використання власного капіталу
<ul style="list-style-type: none"> • створення автономії підприємства, збільшення фінансової незалежності, забезпечення резерву уникнення банкрутства підприємства; • залучення власного капіталу є більш простим порівняно з залученням позикового капіталу, що пов'язане з тим, що рішення, пов'язані із збільшенням капіталу приймають власники та менеджери підприємства без необхідності отримання згоди інших господарюючих суб'єктів. 	<ul style="list-style-type: none"> • обмеженість обсягу залучення фінансових ресурсів для розширення операційної та інвестиційної діяльності підприємства на окремих етапах його життєвого циклу та високу вартість (позичковий капітал оцінюється менеджментом підприємства за розмірами відсотків).

Суб'єкт господарювання, залучаючи позиковий капітал, збільшує фінансовий потенціал розвитку, отримує доступ до дешевших фінансових ресурсів, забезпечує можливість податкової економії та зростання рівня фінансової рентабельності, проте зменшує свою фінансову стійкість та платоспроможність та збільшує ризик банкрутства. Варто зазначити, що загальна сума фінансових ресурсів, що залучаються з різних джерел має відповідати обсягу активів, що формуються підприємством. Капітал відображений у пасиві Балансу (Звіту про фінансовий стан) розміщується у активах суб'єкта господарювання.

Структура капіталу та характеристика його елементів відображена відповідно до Балансу (Звіту про фінансовий стан) подана в Додатку В.

Отже, у сучасних умовах ведення господарської діяльності капітал відіграє значну роль у розвитку підприємства, забезпеченні інтересів його власників та є важливим елементом в управлінні фінансовим станом підприємства. На основі проведеного дослідження можна стверджувати, що як зарубіжні, так і вітчизняні науковці приділяли значну увагу визначенню такого поняття, як «капітал». Розглянувши думки вчених з приводу трактування цієї дефініції, виявлено її неоднозначність, складність і багатогранність. Загалом, капітал підприємства характеризує загальну вартість засобів у будь-яких формах, які інвестуються у створення його активів та являє собою один з найважливіших елементів, що є загальною сумою фінансових ресурсів підприємства.

1.3. Місце фінансового аналізу в системі управління капіталом суб'єкта господарювання

Сучасні умови розвитку ринкових відносин характеризуються динамічністю та невизначеністю зовнішнього середовища, зростанням конкуренції на ринку товарів та послуг. Тому для підприємств актуальним є вміння передбачати зміни і готувати необхідні заходи як реакцію на них. Особливої актуальності зазначена проблема набула в українських реаліях, де на економічні процеси значний вплив чинять політичні та військові обставини [69].

У процесі діяльності будь-якого підприємства важливу роль відіграє вирішення проблеми забезпечення його функціонування необхідним та достатнім обсягом капіталу, що є запорукою ведення ефективної господарської діяльності й отримання високого кінцевого фінансового результату. Базою розвитку та подальшого ефективного існування будь-якого підприємства є капітал завдяки здатності генерувати грошові потоки та створювати нову вартість. Тому, менеджмент підприємства повинен забезпечити ефективне управління та своєчасне коригування структури капіталу, оскільки саме оптимальна структура

його дозволяє забезпечувати максимальний прибуток, рентабельність, фінансову стійкість та високі показники ліквідності та платоспроможності.

Отже, управління капіталом – це система принципів і методів розробки і реалізації управлінських рішень, пов'язаних з оптимальним його формуванням з різноманітних джерел, а також забезпеченням ефективного його використання у різних видах господарської діяльності підприємства

Процес управління капіталом підприємства насамперед повинен ґрунтуватися на знанні об'єктивних законів і закономірностей еволюційного розвитку складних соціально-економічних систем, їхніх підсистем і складових елементів, які можна розглядати в структурному, технологічному, соціально-економічному та інших аспектах.

У загальному випадку, система управління капіталом підприємства складається із двох функціональних підсистем: управління формуванням капіталу та управління використанням капіталу [84].

Удосконалення сучасного механізму управління капіталом підприємства досягається в результаті здійснення відповідної фінансової політики, яка характеризується кількома етапами:

- на першому етапі аналізується загальний обсяг формування капіталу підприємства, темпи його зміни порівняно з базисним і попереднім періодами, відповідність обсягу власного фінансового капіталу розміру необоротних і оборотних активів, питома вага власних засобів у сукупному капіталі підприємства. Після цього розглядаються джерела формування власного капіталу, здійснюється їхня вартісна оцінка, вивчається питання про достатність власних засобів і визначається рівень самофінансування підприємства в динаміці;
- на другому етапі здійснюється оцінка вартості окремих елементів капіталу за джерелами залучення (внутрішніх і зовнішніх) робиться висновок про доцільність їхнього залучення у плановому періоді;
- на третьому етапі визначається планова потреба у капіталі підприємства для фінансування необоротних і оборотних активів. Установлюються розміри приросту власного та позикового капіталу порівняно зі звітним періодом;

➤ на четвертому етапі здійснюється оптимізація співвідношення окремих частин капіталу за джерелами фінансування, які залучаються для формування капіталу підприємства. Основним критерієм такої оптимізації може бути коефіцієнт рівня фінансування підприємства за рахунок зовнішніх і внутрішніх власних коштів;

➤ на п'ятому етапі здійснюється розробка і прийняття рішень щодо залучення відповідних обсягів фінансових ресурсів із внутрішніх і зовнішніх джерел для формування капіталу підприємства.

Реалізація розробленої політики може бути досягнута у результаті застосування фінансового механізму управління капіталом підприємства, який включає ряд підсистем: підсистему управління формуванням прибутку; підсистему управління максимізацією прибутку; підсистему розподілу чистого прибутку; підсистему управління амортизаційними відрахуваннями; підсистему управління залученням зовнішніх джерел власних фінансових ресурсів [84].

Управління капіталом підприємства направлене на вирішення таких основних завдань:

- формування достатнього обсягу капіталу, що забезпечить необхідні темпи економічного розвитку підприємства;
- оптимізація розподілу сформованого капіталу за видами діяльності та напрямками використання;
- забезпечення умов досягнення максимальної доходності капіталу при запланованому рівні фінансового ризику;
- забезпечення мінімізації фінансового ризику, пов'язаного з використанням капіталу, при запланованому рівні його доходності;
- забезпечення постійної фінансової рівноваги підприємства у процесі його розвитку;
- забезпечення достатнього рівня фінансового контролю над підприємством з боку його засновників;
- забезпечення достатньої фінансової гнучкості підприємства;
- оптимізація обороту капіталу;

- забезпечення своєчасного реінвестування капіталу [75].

Для успішного виконання вище наведених завдань, необхідно завжди удосконалювати систему управління капіталом. Так, безперервне удосконалення системи управління капіталом — політика, яка спонукає, зобов'язує працівників, пов'язаних з управлінням капіталу і наділяє їм повноваженнями до пошуку способів покращення показників ефективності функціонування такої системи на безперервній основі.

Як висновок, для покращення системи управління потрібно здійснювати моніторинг системи управління капіталом.

Моніторинг системи управління капіталом підприємства - процес безперервного збору інформації про параметри управління власним капіталом, яка може бути використана для поліпшення процесу прийняття рішення, а також як інструмент зворотного зв'язку з метою ефективного управління власним капіталом. Функції, які покладені на моніторинг системи управління капіталом підприємства проілюстровано на рис. 1.4.

Налагоджений механізм виконання функцій моніторингу системи управління капіталом, наведених на рис. 1.4., направлений на [59]:

- чітку постановку цілей і завдань управління капіталом, а також контроль за їх дотриманням у плановому періоді;
- удосконалення методики визначення й аналізу ефективності використання усіх видів капіталу;
- розроблення напрямків оптимізації процесу управління капіталом, а також їхнього аналізу і запровадження;
- розроблення методики оперативного управління високоліквідними обіговими активами; розроблення загальної стратегії управління капіталом;
- використання у процесі управління економічних методів і моделей, зокрема під час аналізу і планування;
- орієнтацію на використання внутрішніх важелів впливу на процес управління капіталом.

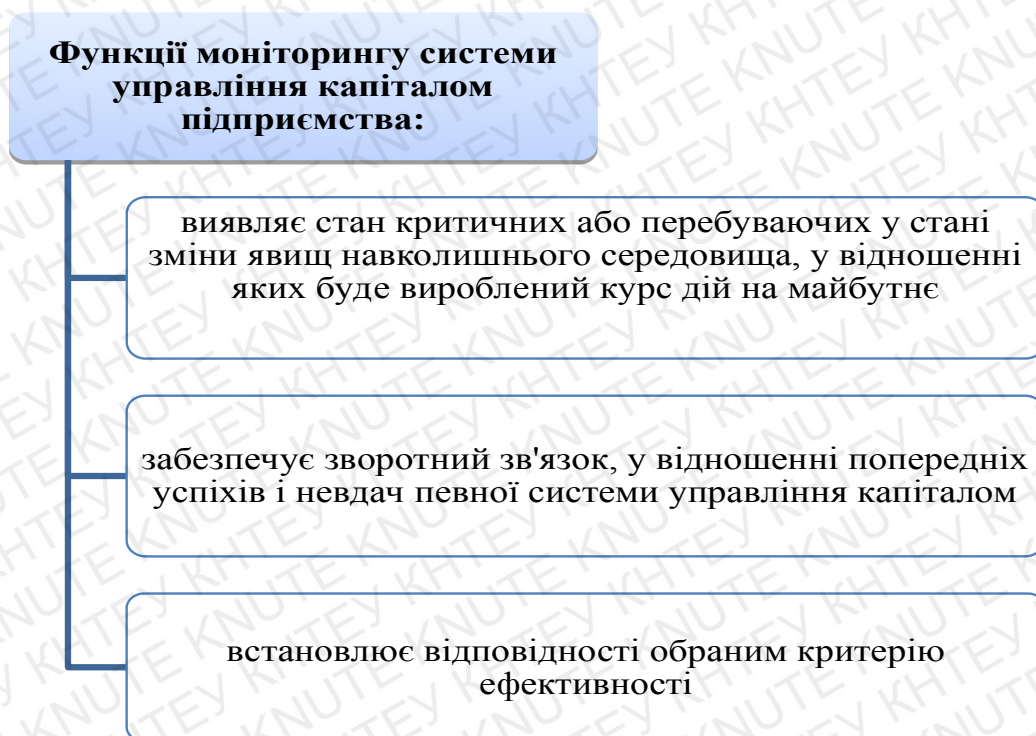

Рис. 1.4 Функції моніторингу системи управління капіталом
[авторська розробка]

Не можемо не зазначити також, що рівень ефективності господарської діяльності підприємства визначається цілеспрямованим формуванням його капіталу.

Ефективно діюча система формування капіталу в межах підприємства дозволяє максимізувати його ринкову вартість, забезпечити фінансову стійкість й рентабельність та мінімізувати ризики фінансово-господарської діяльності в довгостроковому періоді. Оцінку функціонування системи стратегічного управління формуванням і використанням капіталу підприємства доцільно здійснювати на основі аналізу загальної стратегії підприємства в розрізі функцій менеджменту. В основі стратегії формування та використання капіталу підприємства покладено вибір ресурсного забезпечення функціонування підприємства, розробка системи організаційних, економічних та фінансових орієнтирів його діяльності у сфері формування та використання фінансових ресурсів для досягнення перспективних цілей з урахуванням потенційних можливостей підприємства [86].

Співвідношення власного і позиченого капіталу, який використовується підприємством у процесі своєї господарської діяльності формує структуру капіталу. При цьому обґрунтування його оптимальної величини відповідно до обсягу, структури і змісту виробничої діяльності, вибір раціонального способу його нарощування, урахування вартості і ризиків забезпечує стійкий розвиток підприємства. Ефективність управління капіталом значною мірою залежить від вибору методів та методичних підходів до оптимізації та формуванні структури капіталу. Ці методи можна диференціювати в залежності від підходу до оптимізації на наступні групи: нормативно-коефіцієнтні, однокритеріальні, багатокритеріальні. В плані практичного впровадження та отримання достовірних даних для регулювання структури капіталу найбільш придатними є нормативно-коефіцієнтні методи та багатокритеріальні методи, які ґрунтуються на розрахунку комплексного інтегрального показника.

Оптимізація структури капіталу — це важливий етап стратегічного аналізу капіталу, який полягає у визначенні такого співвідношення між вартістю власного капіталу підприємства та вартістю коштів, залучених на основі повернення їх у майбутньому, за якого досягається максимальна ефективність діяльності компанії. У процесі оптимізації структури капіталу необхідно враховувати кінцевий результат діяльності підприємства, тобто фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування. Оптимальне співвідношення між власним і позичковим капіталом визначається для кожного підприємства індивідуально в залежності від його особливостей. Під час розрахунку оптимального співвідношення власного та позичкового капіталу необхідно враховувати не тільки вже відпрацьовані методи оптимізації структури капіталу, але й показники резерву капіталу, рентабельності капіталу та кредитоспроможності підприємства.

Отже, враховуючи оптимізацію структури капіталу, на рис. 1.5 наведені визначені нами основні напрями управління капіталом підприємства.

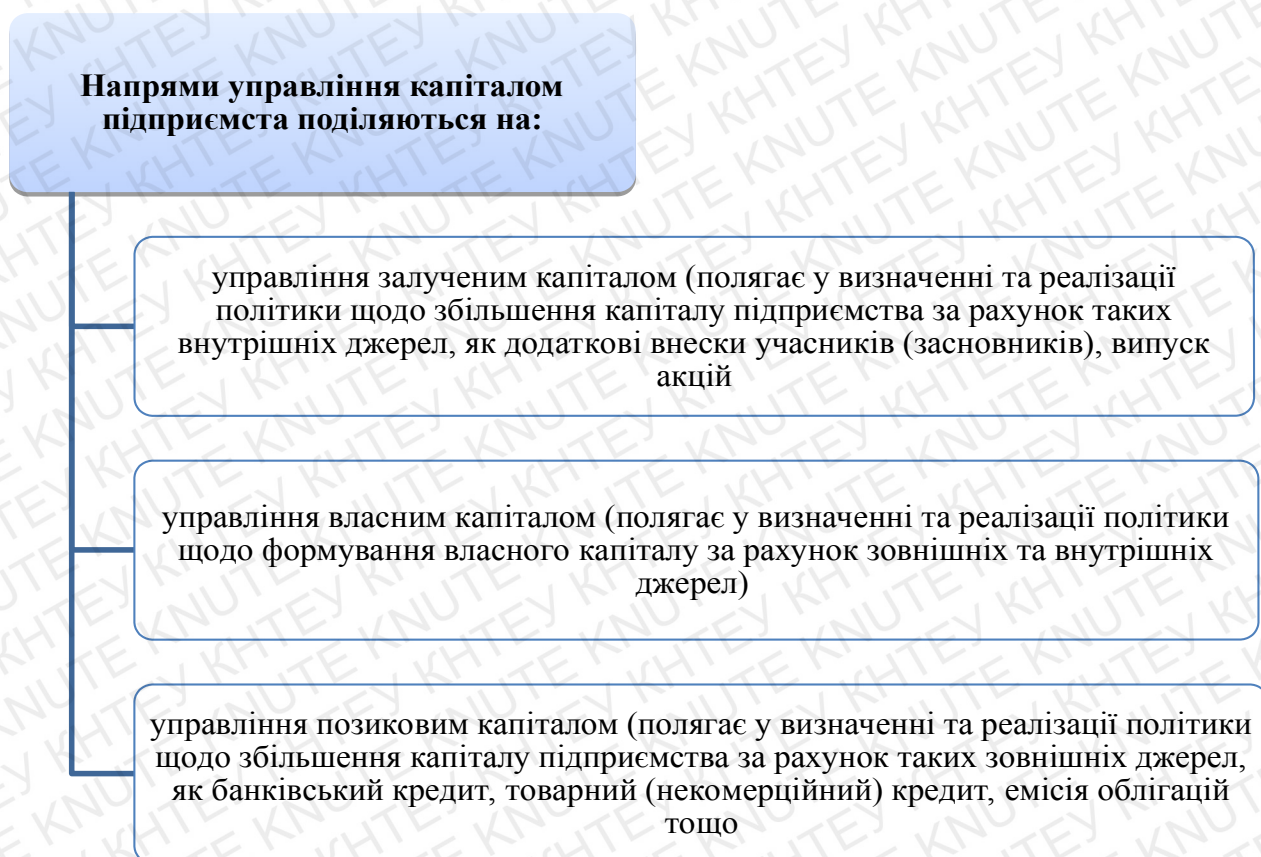

Рис. 1.5 Напрями управління капіталом підприємств [авторська розробка]

У разі використання підприємством позикових засобів фінансування, плата за які постійна, варто застосовувати фінансовий леверидж. За рахунок позичкового капіталу підприємство підвищує ефективність використання власного капіталу. Високий фінансовий леверидж вказує на високий рівень ризику, що може призвести до банкрутства. Найбільш раціональним щодо досягнення оптимального співвідношення структурних елементів капіталу компанії може бути метод, в основі якого відбувається одночасна максимізація зростання рентабельності власного капіталу і рівня фінансової стійкості. Мають бути конкретизовані послідовні кроки формування оптимальної структури капіталу за критерієм забезпечення фінансової стійкості компанії, прогнозованої рентабельності власного капіталу [94].

В кінцевому результаті можна виділити основні чинники впливу структури капіталу підприємства на фінансові показники та фінансові результати діяльності підприємства:

- при оптимальному співвідношенні власних і залучених фінансових ресурсів підприємство має змогу збільшити рівень дохідності за рахунок зростання масштабів своєї діяльності;
- збалансування структури капіталу дозволяє зменшити вартість залучення капіталу, що вказує на зменшення витрат пов'язаних з процесом залучення коштів і їх використанням;
- оптимальне співвідношення різних джерел формування капіталу надає можливість забезпечити створення додаткового обсягу активів за умови ефективної господарської діяльності підприємства, що в результаті дозволить забезпечити приріст прибутку на вкладений капітал;
- оптимальна структура капіталу одночасно надає можливість забезпечення стабільного значення фінансової стійкості, тобто мінімізації ризику втрати ліквідності та платоспроможності, з одночасним збереженням на достатньому рівні показника дохідності або його збільшенням;
- зміна частки позикових коштів у структурі капіталу підприємства впливає на зміну рівня рентабельності власного капіталу;
- збалансування структури капіталу підприємства впливає на зміну вартості підприємства, що в подальшому позитивно відображається на рівні кредитоспроможності та інвестиційної привабливості суб'єкта господарювання. Вплив структури капіталу підприємства на ефективність діяльності і його фінансові показники відображено на рис. 1.6. [41].

Таким чином, з рис. 1.6 можемо стверджувати, що вплив структури капіталу підприємства є значним і тому керівнику необхідно постійно оцінювати наслідки впливу кожного з джерел фінансування та уникати диспропорційної структури капіталу через її оптимізацію.

**Вплив структури капіталу підприємства на
ефективність діяльності і його фінансові
показники**

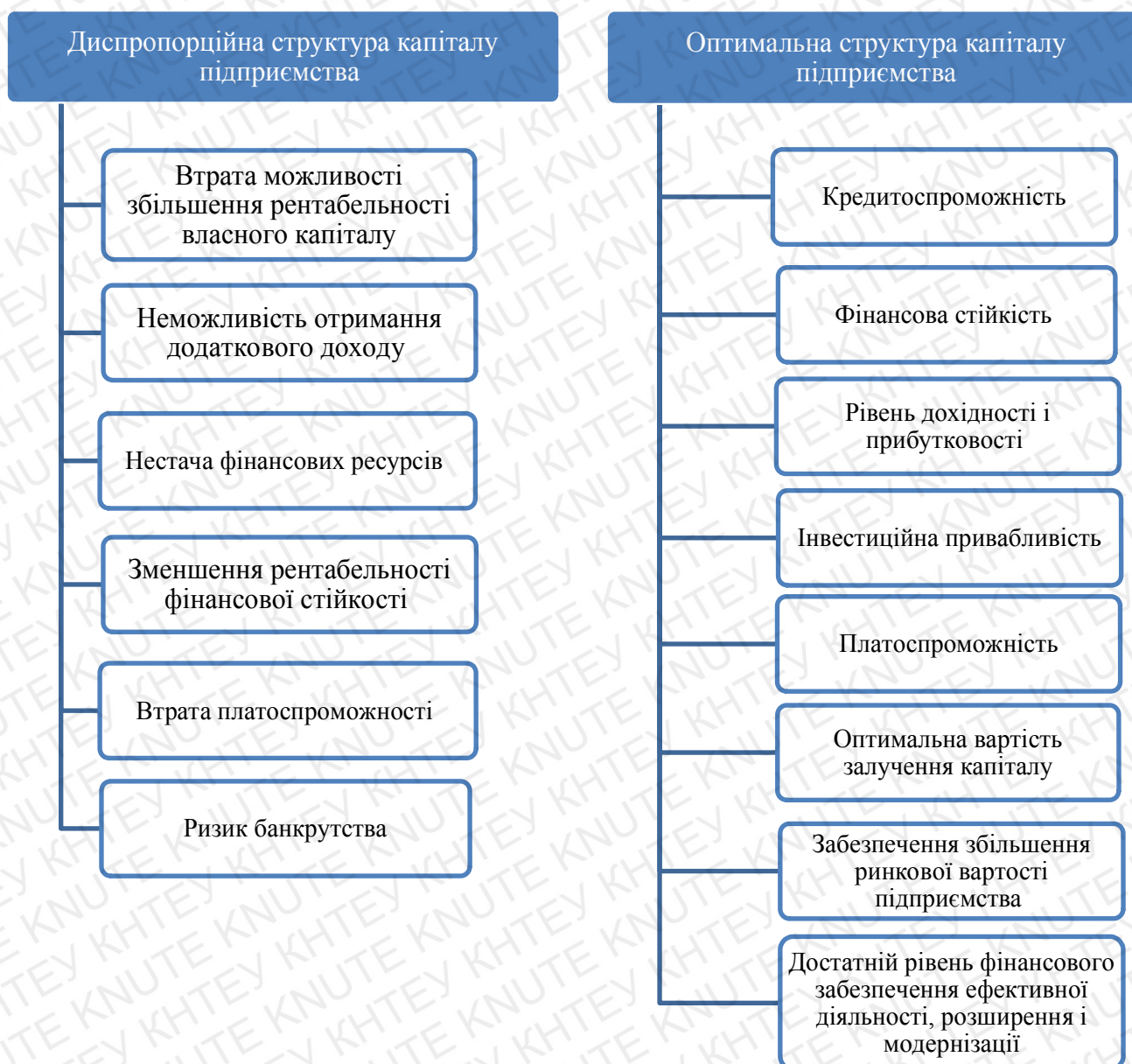

Рис. 1.6. Вплив структури капіталу підприємства на ефективність діяльності і його фінансові показники [41]

Впродовж двох останніх десятиріч у джерелах вітчизняних науковців-фінансистів під час розгляду проблем структури капіталу підприємства значну увагу приділяють ефекту фінансового важеля (leverage).

Цей ефект традиційно інтерпретують як приріст рентабельності власного капіталу підприємства внаслідок використання позикового капіталу.

Ряд авторів розглядають ефект фінансового важеля як один із найважливіших механізмів реалізації задачі оптимізації структури капіталу

підприємства, що є дуже важливим з практичної точки зору. Але проблема такого підходу полягає у тому, що використання ефекту фінансового важеля орієнтує на здійснення оптимізації за критерієм максимізації рентабельності власного капіталу, замість максимізації вартості (value) підприємства, зокрема показника вартості капіталу власників [12].

Отже, як висновок, маємо зазначити, що ефективне управління капіталом підприємства та оптимізація його структури неможливі без врахування необхідності забезпечення фінансової безпеки підприємства. Під час розробки фінансової політики підприємства необхідно обрати таку структуру капіталу, яка дасть змогу звести до мінімуму середньозважену вартість капіталу і, у той же час, підтримати кредитну репутацію фірми на рівні, який дає змогу залучити нові капітали на прийнятних умовах. Доцільним, при виборі фінансової політики підприємства, є використання методів оптимізації структури капіталу за критерієм мінімізації вартості капіталу та максимізації ефекту фінансового левериджу з метою підвищення рівня фінансової стійкості підприємства та збереження можливості приросту рентабельності власного капіталу за рахунок використання позикових коштів [42]. Для кожного підприємства не можливе ні подальше існування, ні його робота, якщо підприємство не забезпечене власними фінансовими ресурсами. Ефективність діяльності підприємства значно залежить від розвитку та вдосконалення системи управління капіталом. Необхідним атрибутом діяльності підприємства завжди є капітал, від моменту створення підприємства до його ліквідації чи реорганізації, тому важливим для підприємства є ефективність його управлінської системи.

РОЗДІЛ 2

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ ФОРМУВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ КАПІТАЛУ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

2.1 Характеристика зовнішньої та внутрішньої інформації для фінансового аналізу формування і використання капіталу суб'єкта господарювання

В умовах ринкової економіки на вітчизняних ринках спостерігаються зміни тих чи інших правил і принципів діяльності підприємств, які передбачаються Законами України, постановами Уряду, відомчими інструкціями і положеннями. Формування нормативно-правової бази, її нестабільність впливають на методологію і організацію фінансового і податкового обліку на підприємстві. Вивчення пристосування, коректування бухгалтерських операцій відповідно до змін нормативно-правової бази дозволяють бухгалтерським службам забезпечити інформацією внутрішніх і зовнішніх користувачів відповідно до реалій часу і уникнути штрафних санкцій з боку податкових служб. Прийняття поправок, внесення змін і доповнень в законодавчі та нормативні акти в останні роки суттєво впливало на стратегію господарської діяльності підприємства.

Найголовнішим джерелом інформації щодо застосування тих чи інших правил та принципів діяльності підприємств та організацій є закони України та нормативна база, яка надається Міністерствами та відомствами, а також Національним банком України.

Правове регулювання – це система законодавчих і нормативних актів, відповідно до яких підприємство здійснює господарсько-фінансову діяльність і забезпечує ведення її бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Ці нормативні акти мають певну ієрархічну підпорядкованість.

Нормативно-правова система регулювання аналізу капіталу має досить різноманітні правові засади і ґрунтується на основних положеннях Конституції України, Кодексу законів про працю та інше

Питання бухгалтерського обліку, фінансового аналізу та контролю використання основного капіталу регулюються законодавчо-нормативними документами, які можна поділити на чотири групи (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Законодавчі акти, що регулюють питання аналізу капіталу на підприємстві

Групи	Законодавчо-нормативні документи
1	2
I група	Конституція України, Податковий кодекс України, Господарський кодекс України, Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV
II група	Положення (станданти) бухгалтерського обліку (П(С)БО), які регулюють методологічні засади ведення обліку окремих об'єктів – активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств.
III група	Інструкція про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку капіталу та господарських операцій підприємств і організацій; Методичні рекомендації про застосування реєстрів бухгалтерського обліку; Інші нормативно-правові акти.
IV група	Наказ про облікову політику підприємства; регламенти бухгалтерських та інших адміністративних служб та порядок організації та реалізації внутрішнього контролю. Ця група документів формується в рамках системи управління конкретного підприємства.

При здійсненні аналізу та обліку капіталу підприємства, а також для перевірки правильності, достовірності та законності ведення фінансової, господарської та будь-якої іншої діяльності, пов'язаної із отриманням прибутку, бухгалтерській службі підприємства необхідно користуватися законодавчими та нормативними документами України (табл. 2.2.).

На основі таблиці 2.2, проаналізувавши основні нормативні акти, які є основою для здійснення діяльності підприємства, можна сказати, що між різними нормативними актами існують не врегульовані суперечності, що ускладнюють працю аналітиків і спричиняють помилки. Тому для написання даної роботи необхідне використання спеціальної літератури, яка розкриває господарські операції більш зрозумілою мовою, ніж в нормативній базі.

Таблиця 2.2

Характеристика нормативно-правова база з обліку та аналізу капіталу підприємства

Документ	Зміст документу	Де використовується
----------	-----------------	---------------------

1	2	3
Конституція (Основний Закон України). Прийнята ВР України 28.06.96 [2]	Проголошуються права та обов'язки органів управління, суб'єктів підприємницької діяльності і громадян в Україні	Забезпечення діяльності підприємства
Господарський кодекс України. від 16.01.03 №436-IV, зі змінами і доповненнями [1]	Встановлює правові основи здійснення підприємництва в Україні, гарантії свободи підприємницької діяльності	При аналізі загальних умов функціонування підприємства
Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV, зі змінами і доповненнями [10]	Регулює особисті немайнові та майнові відносини (цивільні відносини), засновані на юридичній рівності, вільному волевиявленні, майновій самостійності їх учасників.	При виникненні цивільних прав та обов'язків
Податковий кодекс України від 02.12.2010 №2755-VI, зі змінами і доповненнями [9]	Визначає платників, порядок формування доходів та витрат підприємства, об'єкт оподаткування, відповідальність платників, розрахунки з бюджетом.	Використовується для обліку оподаткування прибутку підприємства
Закон України «Про господарські товариства». від 19.09.91 р. № 1576-XII, зі змінами і доповненнями [2]	Цим законом встановлено види господарських товариств, порядок їх створення, діяльності, права та обов'язки учасників та засновників.	Визначає основні засади функціонування господарських товариств в Україні
Закон України «Про акціонерні товариства» від 17.09.2008 № 514-VI, зі змінами і доповненнями [7]	Визначає порядок створення, діяльності, припинення, виділу акціонерних товариств, їх правовий статус, права та обов'язки акціонерів.	Визначає основні засади функціонування акціонерних товариств в Україні

Продовження таблиці 2.2

1	2	3
Закон України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в	Визначає правові засади здійснення оцінки майна, майнових прав та професійної оціночної діяльності в Україні, її державного та громадського	Поширюються на правовідносини, які виникають у процесі здійснення оцінки майна, майнових прав, що

Україні» від 12.07.2001р. № 2658-III, зі змінами і доповненнями [8]	регулювання.	належать фізичним та юридичним особам України на території України та за її межами
Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999р. № 996-XIV, зі змінами і доповненнями [5]	Визначає правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні.	Для організації бухгалтерського обліку та визначення порядку складання фінансової звітності в Україні.
Національне положення(стандарт) бухгалтерського обліку №11 «Зобов'язання»	Визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про зобов'язання та її розкриття у фінансовій звітності.	Для організації обліку зобов'язань
Національне положення(стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», Наказ Мінфіну України від 07.02.2013 р. № 73 [4]	Визначає зміст та форму балансу, звіту про фінансові результати, загальні вимоги до розкриття їх статей.	Для визначення термінів, порядку складання Балансу (Звіту про фінансовий стан) і Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід)

Отже, основними законодавчими актами, що регулюють аналіз та облік власного капіталу, є Конституція України, Цивільний та Господарський кодекси, Податковий кодекс, якими визначають мінімальні вимоги щодо формування зареєстрованого (пайового) капіталу, резервного капіталу підприємства.

Кожне підприємство, виходячи з напрямів своєї фінансово-господарської діяльності, структури її видів і обсягів вкладень, вибирає ту або іншу сукупність рахунків, організує бухгалтерський облік капіталу у розрізі вибраних способів їх отримання і закріплює прийняте рішення наказом про облікову політику.

Наразі, розглянемо облікові аспекти відображення стану та зміни власного та залученого капіталу підприємства.

З року в рік відбуваються певні зміни в методиці та принципах облікового відображення власного капіталу, які націлені на наближення до міжнародних стандартів бухгалтерського обліку. Важливість власного капіталу полягає в тому, що він є основою для формування майна підприємства і запорукою його

фінансової незалежності. Від того, наскільки зрозумілою, прозорою та корисною буде інформація про розмір та структуру капіталу не лише для внутрішніх, а й для зовнішніх користувачів, залежатимуть обсяги залучення інвестиційних ресурсів.

Організація облікового процесу, що стосується операцій з власним капіталом, є початковою стадією ведення бухгалтерського обліку і передбачає облікове забезпечення, документальне підтвердження, організаційні форми бухгалтерського обліку, окреслення функціональних повноважень та прав працівників бухгалтерської служби. методичні аспекти ведення обліку передбачають фіксацію факту здійсненої господарської операції на рахунках бухгалтерського обліку, автоматизації обліку та подання звітності підприємствами.

Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» визначено, що підприємство самостійно:

- визначає облікову політику підприємства;
- обирає форму бухгалтерського обліку;
- розробляє систему і форми внутрішньогосподарського (управлінського) обліку, звітності і контролю господарських операцій;
- затверджує правила документообороту і технологію обробки облікової інформації, додаткову систему рахунків і реєстрів аналітичного обліку;
- визначає доцільність застосування міжнародних стандартів.

Для обліку статутного і пайового капіталу, капіталу у дооцінках, додаткового, резервного, вилученого, неоплаченого, а також нерозподілених прибутків (непокритих збитків) Планом рахунків бухгалтерського обліку передбачено рахунки 4 класу (табл. 2.3) [25]. За кредитом рахунків капіталу відображається збільшення відповідних його елементів, а за дебетом – зменшення.

Таблиця 2.3

**Характеристика рахунків бухгалтерського обліку
власного капіталу підприємства [25]**

<i>Синтетичні рахунки</i>	<i>Субрахунки</i>
---------------------------	-------------------

<i>Шифр</i>	<i>Назва</i>	<i>Шифр</i>	<i>Назва</i>
1	2	3	4
40	Зареєстрований (пайовий) капітал	401	Статутний капітал
		402	Пайовий капітал
		403	Інший зареєстрований капітал
		404	Внески до незареєстрованого статутного капіталу
41	Капітал у дооцінках	411	Дооцінка (уцінка) основних засобів
		412	Дооцінка (уцінка) нематеріальних активів
		413	Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів
		414	Інший капітал у дооцінках
42	Додатковий капітал	421	Емісійний дохід
		422	Інший вкладений капітал
		423	Накопичені курсові різниці
		424	Безоплатно одержані необоротні активи
		425	Інший додатковий капітал
43	Резервний капітал		За видами капіталу та напрямками використання
44	Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)	441	Прибуток нерозподілений
		442	Непокриті збитки
		443	Прибуток, використаний у звітному періоді
45	Вилучений капітал	451	Вилучені акції
		452	Вилучені вклади й паї
		453	Інший вилучений капітал
46	Неоплачений капітал		За видами розміщених неоплачених акцій(для акціонерних товариств) та за кожним засновником (учасником) підприємства

Підставою для бухгалтерського обліку господарських операцій зі складовими власного капіталу є первинні документи. Порядок документального оформлення господарських операцій та вимоги щодо складання документів регламентуються Положенням про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку та статтею 9 закону «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні».

В таблиці 2.4 наведено визначені нами основні господарські операції для обліку власного капіталу та порівняльна характеристика стану бухгалтерського обліку власного капіталу за П(С)БО та на досліджуваному підприємстві.

Таблиця 2.4

**Порівняльна характеристика стану бухгалтерського обліку власного капіталу
за П(С)БО та на досліджуваному підприємстві**

<i>Зміст господарських операцій</i>	<i>Бухгалтерський облік</i>			
	<i>За П(С)БО</i>		<i>На досліджуваному підприємстві</i>	
	<i>Дебет</i>	<i>Кредит</i>	<i>Дебет</i>	<i>Кредит</i>
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
Формування зареєстрованого (пайового) капіталу у товаристві з обмеженою відповідальністю				
Відображено зареєстрований (пайовий) капітал відповідно до установчих документів ТОВ	46 «Неоплачений капітал»	40 «Зареєстрований (пайовий) капітал»	46	40
Відображено внески засновників грошовими коштами	30 «Готівка», 31 «Рахунки в банках»	46 «Неоплачений капітал»	31	46
Відображено внески засновників необоротними активами (основними засобами, нематеріальними активами, іншими необоротними активами)	10 «Основні засоби», 11 «Інші необоротні матеріальні активи», 12 «Нематеріальні активи»	46 «Неоплачений капітал»	10 12	46 46
Відображено внески засновників запасами (виробничі запаси, МШП, товари)	20 «Виробничі запаси», 22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети», 28 «Товари»	46 «Неоплачений капітал»	28 22 20	46 46 46

Продовження таблиці 2.4

<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
Порядок відображення збільшення зареєстрованого (пайового) капіталу ТОВ за рахунок реінвестицій дивідендів без зміни часток учасників				
Відображено нарахування дивідендів на користь учасників ТОВ і відповідну заборгованість з їх виплати	443 «Прибуток, використаний у звітному періоді»	671 «Розрахунки за нарахованими дивідендами»	44	671
Зареєстровано і відображено в обліку збільшення	46 «Неоплачений капітал»	40 «Зареєстрований (пайовий) капітал»	46	40

зареєстрованого (пайового) капіталу		капітал»			
Здійснено взаємозалік нарахованих дивідендів та додаткових внесків до зареєстрованого (пайового) капіталу	671 «Розрахунки за нарахованими дивідендами»	46«Неоплачений капітал»	671	46	
Відображено у кінці року закриття сальдо за субрахунком 443 у кореспонденції із субрахунком 441	441 «Прибуток нерозподілений»	443 «Прибуток, використаний у звітному періоді»	441	443	
<i>Зменшення розміру зареєстрованого (пайового) капіталу ТОВ у разі, коли це пов'язано з частковим поверненням внесків усім його учасникам</i>					
Відображено вартість послуг сторонніх організацій, пов'язаних зі зменшенням зареєстрований (пайовий) капіталу, за рахунок додаткового капіталу	422 «Інший вкладений капітал»	631 «Розрахунки з вітчизняними постачальник.», 685 «Розрахунки з іншими кредиторами»	422	631 685	
Відображено вартість послуг сторонніх організацій, пов'язаних зі зменшенням зареєстрований (пайовий) капіталу, за рахунок нерозподіленого прибутку (збільшення непокритого збитку)	443 «Прибуток, використаний у звітному періоді»	631 «Розрахунки з вітчизняними постачальник.», 685 «Розрахунки з іншими кредиторами»	443 443	631 685	
Відображено зменшення зареєстрованого (пайового) капіталу	40 «Зареєстрований (пайовий) капітал»	672 «Розрахунки за іншими виплатами»	40	672	
Відображено повернення внесків учасникам ТОВ готівкою або на картрахунок	672 «Розрахунки за іншими виплатами»	30 «Готівка», 31 «Рахунки в банках»	-	-	

Продовження таблиці 2.4

1	2	3	4	5
<i>Зменшення розміру зареєстрованого (пайового) капіталу у зв'язку з виходом із товариства з обмеженою відповідальністю учасника (учасників)</i>				
Відображено витрати на оплату послуг сторонніх організацій, пов'язаних зі зменшенням зареєстрованого (пайового) капіталу, за рахунок додаткового капіталу	422 «Інший вкладений капітал»	631 «Розрахунки з вітчизняними постачальник.» 685 «Розрахунки з іншими кредиторами»	422 422	631 685
Відображено витрати, пов'язані зі зменшенням зареєстрованого	443 «Прибуток, використаний у	631 «Розрахунки з вітчизняними	443 443	631 685

(пайового) капіталу, за рахунок нерозподіленого прибутку (збільшення непокритого збитку)	звітному періоді»	постачальник.», 685 «Розрахунки з іншими кредиторами»		
Відображено зменшення зареєстрованого(пайового) капіталу	40 «Зареєстрований (пайовий) капітал»	452 «Вилучені вклади та паї»	-	-
Відображено заборгованість ТОВ перед учасником на суму внеску до статутного капіталу	452 «Вилучені вклади та паї»	672 «Розрахунки за іншими виплатами»	-	-
Відображено погашення заборгованості за внеском перед учасником виплатою готівкою або перерахуванням на картрахунок	672 «Розрахунки за іншими виплатами»	30 «Готівка», 31 «Рахунки в банках»	-	-
Відображено перерахування коштів з банківського рахунку за отримані послуги, пов'язані зі зменшенням зареєстрованого (пайового) капіталу	631 «Розрахунки з вітчизняними постачальник.», 685 «Розрахунки з іншими кредиторами»	31 «Рахунки в банках»	-	-

Отже, проаналізувавши табл. 2.4, робимо висновок, що на досліджуваному підприємстві бухгалтерський облік власного капіталу здійснюється відповідно до вимог П(С)БО та діючого законодавства.

Таким чином, власний капітал є однією з головних складових пасиву балансу і, відповідно, впливає на фінансовий результат, однак наразі на шляху розвитку та функціонування сучасного підприємства існує ряд проблемних та невирішених питань, зокрема, в обліку власного капіталу. Прийняття рішень, удосконалення процесів діяльності, ефективність та раціональність управління, пов'язаних безпосередньо із власним капіталом, потребує інформацію, що деталізує наявність та рух капіталу в розрізі його складових за певний період. Облік власного капіталу повинен систематизувати та узагальнювати вихідну інформацію про всі зміни у власному капіталі, а також формувати звітність на основі достовірних результатів, оскільки капітал товариства є змінною величиною і постійно збільшується або зменшується під впливом зовнішніх та внутрішніх факторів, що проявляється у зміні кількості власників та його розміру. Отже,

облік формування власного капіталу є важливим аспектом для подальшої успішної діяльності підприємства.

2.2. Організаційно-інформаційна модель фінансового аналізу формування і використання капіталу суб'єкта господарювання

Будь-яка цілеспрямована діяльність потребує певних обмежень і передбачає визначення суб'єктів діяльності, її об'єктів, мети та завдань, вирішення яких є умовою досягнення мети діяльності, формування інформаційної бази, методів і прийомів, за допомогою яких передбачається вирішити поставлені завдання.

Одним із способом формалізації аналізу суб'єктів господарювання є розробка організаційно-інформаційної моделі, яка поєднує обидві основні складові аналізу господарської діяльності: організаційну та інформаційну [64].

Дана модель складається з шести взаємопов'язаних блоків:

- мета і завдання аналізу;
- об'єкти і суб'єкти аналізу;
- система показників аналізу;
- інформаційна база аналізу;
- методичне забезпечення аналізу;
- прийоми узагальнення та реалізації результатів аналізу [19].

Сформовану структуру організаційно-інформаційної моделі фінансового аналізу формування і використання капіталу ТОВ з іноземними інвестиціями «Чиста Вода» можна подати у вигляді таблиці 2.5. [19].

Реалізація елементів організаційно-інформаційної моделі формування та використання капіталу підприємства забезпечує досягнення поставленої мети – оцінки ефективного його використання, пошук шляхів та резервів підвищення капіталу, поліпшення структури капіталу і забезпечення на цій основі високої ефективності його використання.

Таблиця 2.5

Організаційно-інформаційна модель аналізу формування і використання капіталу підприємства

1. Мета та завдання аналізу формування і використання капіталу підприємства	
<p>1.1. Мета аналізу капіталу підприємства: пошук напрямів підвищення ефективності формування і використання капіталу підприємства для забезпечення фінансової стійкості.</p>	<p>1.2. Завдання аналізу капіталу підприємства:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ознайомлення з процесом оптимізації структури капіталу та розробка алгоритму оптимізації; • визначення переваг та недоліків власних та позичених джерел формування капіталу підприємства; • встановлення можливих темпів розвитку з позиції забезпечення джерелами фінансування; • виявлення доступних джерел фінансування, оцінка раціональних способів їх мобілізації; • прогнозування положення підприємства на ринку капіталів.
2. Об'єкти і суб'єкти аналізу формування і використання капіталу підприємства	
<p>2.1. Об'єкти:</p> <ul style="list-style-type: none"> • власний капітал в цілому та за видами; • позиковий капітал в цілому та за видами; • джерела фінансування підприємства; • чинники, що впливають на фінансову стійкість та платоспроможність підприємства; • чинники, що впливають на рентабельність та ділову активність підприємства; • чинники, що впливають на формування і використання капіталу підприємства. 	<p>2.2. суб'єкти:</p> <ul style="list-style-type: none"> • держава; • вищі посадові особи підприємства; • економічні служби підприємства; • керівники функціональних та структурних підрозділів підприємства; • трудовий колектив; • власники та акціонери; • зовнішні користувачі інформації.

Продовження таблиці 2.5

3. Система економічних показників аналізу формування і використання капіталу підприємства	
<p>3.1. Абсолютні показники, джерелом яких є облік:</p> <ul style="list-style-type: none"> • залишки та обороти з надходження і витрчання власного капіталу в цілому та за його видами; • залишки та обороти з надходження і витрчання позикового капіталу в цілому та за його видами; • фінансові результати; • абсолютні показники динаміки. 	<p>3.2. Відносні показники, які є наслідком аналітичної обробки облікової інформації:</p> <ul style="list-style-type: none"> • відносні показники структури капіталу; • відносні показники динаміки капіталу; • відносні показники фінансової стійкості; • відносні показники інтенсивності процесів (Коефіцієнти оборотів з надходження і витрчання ресурсів; з утворення та вилучення власного капіталу; з утворення та погашення зобов'язань. Коефіцієнт фінансової стійкості та

	платоспроможності. Коефіцієнти рентабельності та ділової активності)
4. Інформаційне забезпечення аналізу ефективності формування і використання капіталу підприємства	
4.1. Зовнішня інформація	4.2. Внутрішня інформація:
<ul style="list-style-type: none"> • нормативна; • правова; • довідкова. 	<ul style="list-style-type: none"> • планова; • фактографічна.
5. Методичні прийоми обробки первинної (вхідної) інформації	
5.1 Економіко-логічні методи	5.1 Економіко-математичні методи
<ul style="list-style-type: none"> • метод групування; • метод порівняння; • розрахунок відносних показників; • розрахунок середніх показників; • метод деталізації; 	<ul style="list-style-type: none"> • метод обробки динамічних рядів; • метод регресійно-кореляційного аналізу; • метод моделювання;
6. Узагальнення та реалізація результатів аналізу формування і використання капіталу підприємства	
<ul style="list-style-type: none"> • систематизація результатів; • оцінка виявлених недоліків; • оформлення результатів аналізу і передача їх в управлінські структури для реалізації запропонованих заходів; • оцінка заходів щодо потенційного збільшення частки власного капіталу та забезпечення раціонального та ефективного використання капіталу підприємства; • вибір оптимального варіанту заходів щодо ефективного управління капіталом; • прийняття рішення щодо реалізації обраного варіанту заходів; • доведення прийнятого рішення до виконавців; • забезпечення контролю за виконанням прийнятих рішень. 	

Таким чином, формалізація аналітичного процесу в системі управління капіталом підприємства на основі побудови організаційно-інформаційної моделі аналізу формування і використання капіталу ґрунтується на визначенні мети і завдань, суб'єктів і об'єктів дослідження, системи показників, інформаційного та методичного забезпечення аналізу. Тобто, процес управління охоплює наступні етапи: збирання інформації про формування та використання капіталу, аналіз цієї інформації і прийняття рішень на основі такого аналізу. На основі побудованої організаційно-інформаційної моделі працівники ТОВ «Чиста Вода» зможуть в будь-який момент без додаткових затрат часу і зусиль провести експрес-аналіз ефективності використання капіталу та використати аналітичну інформацію під час прийняття оптимальних управлінських рішень. Отже, організаційно-

інформаційна модель аналізу ефективності використання капіталу допоможе чітко спланувати проведення аналізу та дозволить оперативно відшукати наявні «слабкі сторони» та прийняти управлінські рішення щодо їх швидкого усунення.

2.3. Напрями удосконалення інформаційного забезпечення фінансового аналізу формування і використання капіталу суб'єкта господарювання

Однією з важливих умов розвитку бізнесу є безперервний аналіз його фінансової діяльності. Аналіз діяльності підприємства передбачає розрахунок показників, які відображають процес формування і використання його фінансових ресурсів, що є джерелом показників для проведення оцінки фінансової стійкості підприємства. Цілями фінансового аналізу є: виявлення змін показників фінансового стану; визначення факторів, що впливають на фінансову стійкість підприємства; оцінка кількісних та якісних показників фінансового стану; оцінка поточної діяльності підприємства; визначення тенденцій зміни господарської діяльності підприємства.

Дослідження фахових джерел дало можливість прийти до висновку, що аналіз фінансової діяльності, а саме аналізу формування і використання капіталу здійснюється на підставі оцінки та розрахунку показників, що характеризують: наявність і розміщення капіталу, ефективність та інтенсивність його використання; оптимальність структури пасивів; фінансову незалежність і ступінь фінансового ризику; оптимальність структури активів і ступінь виробничого ризику; оптимальність структури джерел формування оборотних активів; платоспроможність та інвестиційну привабливість; ризик банкрутства (неспроможності), запас фінансової стійкості.

Програмні продукти для аналізу фінансово-господарської діяльності, які представлені на ринку, зробили значний внесок у полегшення здійснення аналітичної роботи, пов'язаної із розрахунком фінансових коефіцієнтів, що дає змогу отримати додатковий час для інтерпретації результатів аналізу ситуації, в

якій знаходиться підприємство. Однак недоліком таких програм є їхня висока вартість.

Присутність аналітичних комп'ютерних програм на ринку не знімає потреби у формуванні конкретних вимог до розробників програмного забезпечення з аналізу фінансової діяльності, яке б відповідало принципам системності, комплексності, оперативності та динамічності. Складність вирішення проблем аналізу господарської діяльності в комп'ютерному середовищі визначена різноманітністю його видів і завдань, особливостями її організаційно-методичного забезпечення, тому необхідно визначити основні функціональні можливості програмних продуктів для аналізу діяльності підприємства [43].

Методика проведення економічного аналізу на основі використання сучасних комп'ютерних технологій повинна відповідати вимогам комплексності, системності, оперативності, прогресивності, динамічності, точності пізнання досліджуваного об'єкта, тенденцій і закономірностей його зміни та розвитку.

Застосування комп'ютерних технологій підвищує результативність фінансового аналізу. Це досягається за рахунок скорочення термінів його проведення, можливостей використання великої кількості інформації про фінансово-господарську діяльність, скорочення помилок при розрахунках, використання методів моделювання та оптимізації, практично нездійснених вручну і традиційними методами.

Фінансовий аналіз у комп'ютерному середовищі став невід'ємною частиною професії економіста, бухгалтера, фінансиста. Нині існують такі програми, за допомогою яких можна не лише постійно інформувати менеджмент компанії про її роботу, а й ухвалювати ефективні управлінські рішення.

На сьогодні на ринку комп'ютерних програм є універсальні аналітичні програми і спеціальні, що використовуються в окремих галузях економіки. Більшість користувачів віддають перевагу універсальним комп'ютерним програмам унаслідок їх достатньо легкої настройки і адаптації до особливостей бухгалтерського обліку в різних галузях. Яскравими представниками таких

програмних продуктів є «ІНЕК-АФСП», «Audit Expert», «БЕСТ-Ф». Серед спеціальних аналітичних програм досить відомими є «ІНЕК-аналітик», «ІНЕК-інвестор», «Project Expert», які дозволяють здійснити розробку бізнес-планів та інвестиційних проектів, а також провести оцінку їх економічної ефективності. Порівняльна характеристика деяких програмних продуктів наведена в таблиці 2.6, а їх функціональні можливості, в тому числі зарубіжних комп'ютерних програм згруповано в таблиці 2.7 [43].

Таблиця 2.6

Порівняльні характеристики аналітичних можливостей програмних продуктів в системі фінансового аналізу капіталу [43]

Програма / характеристики	«ІНЕК-Аналітик»	«Audit Expert»	«Альт-Фінанси»	«Excel Financial Analysis»	«Фінансовий аналіз + Оцінка бізнесу»
1	2	3	4	5	6
Можливість експорту з ІС	+	+	-	+	+
Можливість побудови графіків і діаграм	+	+	-	+	+
Розрахунок фінансових коефіцієнтів	+	+	+	+	+

Продовження таблиці 2.6

Можливість використання інтегральних методик	+	+	+	-	+
Вимога наявності на комп'ютері Microsoft Office	-	-	+	+	-
Можливість створення власних методик для аналізу	+	+	-	-	-
Можливість виведення даних англійською мовою	-	+	+	-	+
Наявність довідкових матеріалів для роботи з	+	+	-	-	+

програмою					
Наявність довідкових матеріалів для роботи з програмою	+	+	+	+	+

Значні переваги серед програм, які використовуються у фінансовому аналізі, мають ті інформаційні системи, які дозволяють користувачеві змінювати алгоритми розрахунку показників і навіть створювати власні методики зі своїм набором розрахункових індикаторів. Це значно розширює рамки використання системи, але, з погляду розробників, значно ускладнює створення системи і, отже, підвищує її вартість.

На основі аналізу, виконаного за даними таблиць, можна виокремити програми «ИНЕК-Аналітик» і «Audit Expert». Ці програми є досить відомими. Окрім розрахунку коефіцієнтів і побудови графіків, містять велику кількість модулів для аналізу фінансового стану, прогнозування банкрутства, можливості залучення кредитів. Але слід зауважити, що можливість придбати ці програмні продукти мають тільки великі організації, для яких їх ціна є прийнятною.

Для менших організацій можна порекомендувати програми «Фінансовий аналіз + Оцінка бізнесу» і «Excel Financial Analysis». Хоча знову слід зазначити, що сьогодні є величезна кількість подібних програмних комплексів, так що організація сама повинна обрати найбільш оптимальний програмний продукт.

Таблиця 2.7

Функціональні можливості зарубіжних комп'ютерних програм для аналізу формування і використання капіталу підприємства [43]

<i>Компанія-розробник</i>	<i>Назва програмного продукту</i>	<i>Функціональне призначення</i>
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>
SAS, США	«Marketing Optimization»	Автоматизація зовнішніх факторів аналізу
ABC Technologies	«Oros Analytics»	Обробка даних, що надходять з ERP- і CRM-

Inc., США		систем та їхня консолідація. Прийняття тактичних і стратегічних рішень на основі узагальненої моделі
Alcar Group Inc., США	«Alcar Strategic Financial Planning System»	Фінансова модель, що редагується, для кожного підрозділу компанії і дочірніх компаній. Консолідація фінансової інформації (стандартизовані дані). Прийняття тактичних і стратегічних рішень на основі узагальненої моделі
Business Resource Software Inc., США	«Alcar Strategic Financial Planning System»	Фінансова модель, що редагується, для кожного підрозділу компанії і дочірніх компаній. Консолідація фінансової інформації. Прийняття тактичних і стратегічних рішень на основі узагальненої моделі
Business Resource Software Inc., США	«Business Insight»	Автоматизований аналіз діяльності підприємства і його позиції на ринку
Decisive Tools, LLC, США	«iDecide 2000»	Побудова імітаційних моделей процесів у вигляді діаграм. Аналіз ризиків прийняття рішень із використанням методу Монте-Карло
Essential Software, США	«Advanced Financial Statement Analysis»	Аналіз фінансової звітності з можливістю побудови фінансових прогнозів

Проведено дослідження функціональних можливостей виділених нами основних програм для фінансового аналізу капіталу підприємства.

Насамперед, «ІНЕК – Аналітик» передбачає:

- горизонтальний і вертикальний аналіз пасивів і активів підприємства;
- аналіз показників ефективності, що характеризують рентабельність діяльності і прибутковість вкладень;
- аналіз показників платоспроможності та фінансової стійкості;
- аналіз ефективності виробництва;
- ефективність використання власного та залученого капіталу підприємства;
- аналіз наявності та розміщення капіталу підприємства;
- інтенсивність використання капіталу підприємства;
- аналіз оптимальності структури активів і пасивів;

Приклад ведення розрахункової та аналітичної діяльності підприємства у вигляді електронної таблиці «ІНЕК – Аналітик», відображено на рис. 2.1.

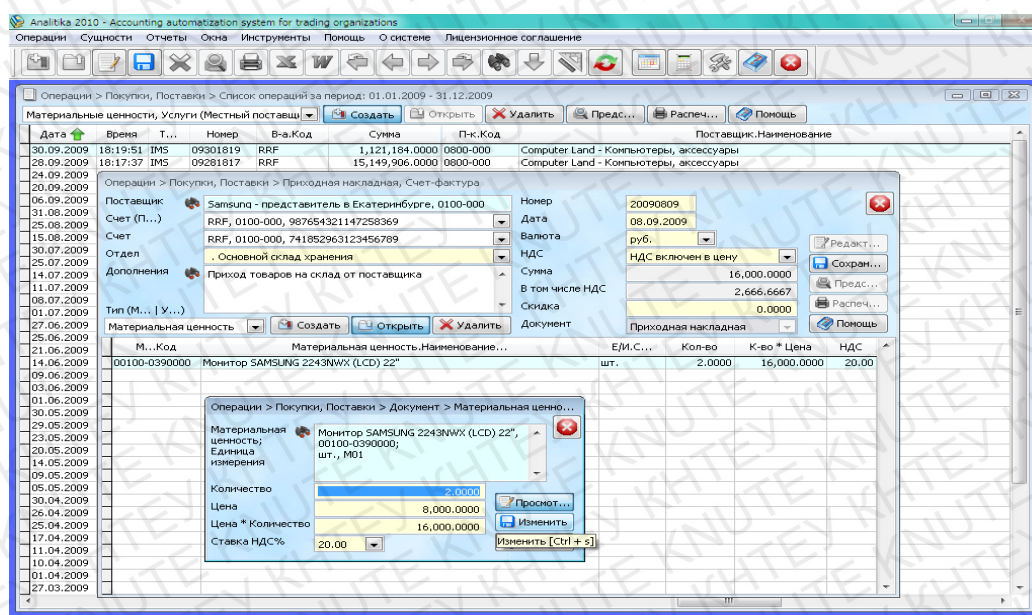

Рис. 2. 1 Приклад ведення розрахункової та аналітичної діяльності підприємства у вигляді електронної таблиці «ІНЕК – Аналітик»

Отже, програмний комплекс «ІНЕК–Аналітик» дозволяє оцінити результати діяльності підприємства різних рівнів. Показники фінансового стану підприємства можна проаналізувати за вказаний період або в динаміці за ряд місяців, кварталів або років, а також порівняти їх з рекомендованими значеннями. Аналіз проводиться не тільки по вихідним значенням показників, але також по базисних і ланцюговим темпам їх росту і приросту. Результати аналізу автоматично перераховуються в будь-який вид валюти.

Розглянемо функціональні можливості системи «Audit Expert». Отже, зазначене програмне забезпечення передбачає:

- виконання експрес-аналізу фінансового стану підприємства;
- можливість у стислі терміни обрахувати на підставі поданих форм № 1 і № 2 стандартні показники ліквідності, фінансової стійкості, рентабельності діяльності та ділової активності;
- можливість проведення горизонтального (динамічного), вертикального (структурного), а також трендового аналізу фінансових даних; оцінювання ризиків втрати ліквідності, банкрутства шляхом аналізу структури балансу, якості активів як свого підприємства;

- можливість проведення аналізу беззбитковості і факторного аналізу рентабельності власного капіталу;
- аналіз оцінки кредитоспроможності;
- визначення можливих варіантів подальшого розвитку підприємства шляхом складання матриці фінансових стратегій;
- передбачає розробку власної методики аналізу.

Приклад аналітичної таблиці створеної в системі «Audit Expert» зображено на рис. 2.2.

Отже, в основу роботи системи Audit Expert покладено наведення звітності за низку періодів до порівняного вигляду, зручного для аналізу і відповідно до вимог міжнародних стандартів фінансової звітності. Такий підхід робить результати роботи Audit Expert зрозумілими в усьому світі та дозволяє оцінити на підставі отриманих даних фінансовий стан підприємства з урахуванням усіх змін форм вітчизняної бухгалтерської звітності. Audit Expert перетворює дані форм бухгалтерської звітності у відповідні аналітичні таблиці. Крім рішень стандартних завдань Audit Expert одночасно надає можливість реалізації власних методик для вирішення різних завдань аналізу, діагностики і моніторингу фінансового стану. Базуючись на даних аналітичних таблиць, можна легко реалізувати крім вбудованих, власні методики оцінки фінансової діяльності підприємства.

	2001 год	2002 год	2003 год	2004 год
09 Коэффициент соотношения собственных и заемных средств K4	4,35	4,35	2,14	1,95
10 Категория по коэффициенту K4 для промышленных предприятий	1,00	1,00	1,00	1,00
11 Категория по коэффициенту K4 для торговых предприятий	1,00	1,00	1,00	1,00
12 III. ПОКАЗАТЕЛИ ОБОРАЧИВАЕМОСТИ И РЕНТАБЕЛЬНОСТИ				
13 Оборачиваемость оборотных активов	132,10	132,10	172,77	165,66
14 Оборачиваемость дебиторской задолженности	15,87	15,87	40,82	40,24
15 Оборачиваемость запасов	97,30	97,30	113,81	109,83
16 Рентабельность продукции для промышленных предприятий K5	0,78	0,78	0,68	0,66
17 Категория по коэффициенту K5 для промышленных предприятий	1,00	1,00	1,00	1,00
18 Рентабельность продукции для торговых предприятий K5	1,00	1,00	0,91	0,90
19 Категория по коэффициенту K5 для торговых предприятий	1,00	1,00	1,00	1,00
20 Рентабельность вложений в предприятие	0,44	0,44	0,22	0,18

Рис. 2.2 Приклад аналітичної таблиці системи «Audit Expert»

Визначимо також основні функції програмної системи «Project Expert». Отже, вищенаведене програмне забезпечення передбачає:

- оцінку зміни фінансових показників проекту залежно від зміни рівня інфляції, ставок податків, витрат на персонал, величини збуту й інших вихідних даних проекту;
- дослідження чутливості показників ефективності до зміни ставки дисконтування, що дає змогу визначити стійкість проекту до коливань кон'юнктури фінансового ринку і можливих змін макроекономічних умов діяльності;
- аналіз взаємозв'язків між витратами і доходами за різних обсягів виробництва, визначення точки безбитковості для кожного виду продукції в будь-якому розрахунковому періоді і розрахунок обсягу продажу, що покриває всі витрати на його виробництво і реалізацію;
- визначення запасу фінансової міцності й оцінювання впливу обраної структури витрат на прибуток
- розрахунок операційного важеля.

Приклади робочих інтерфейсів системи «Project Expert» проілюстровано на рис. 2.3.

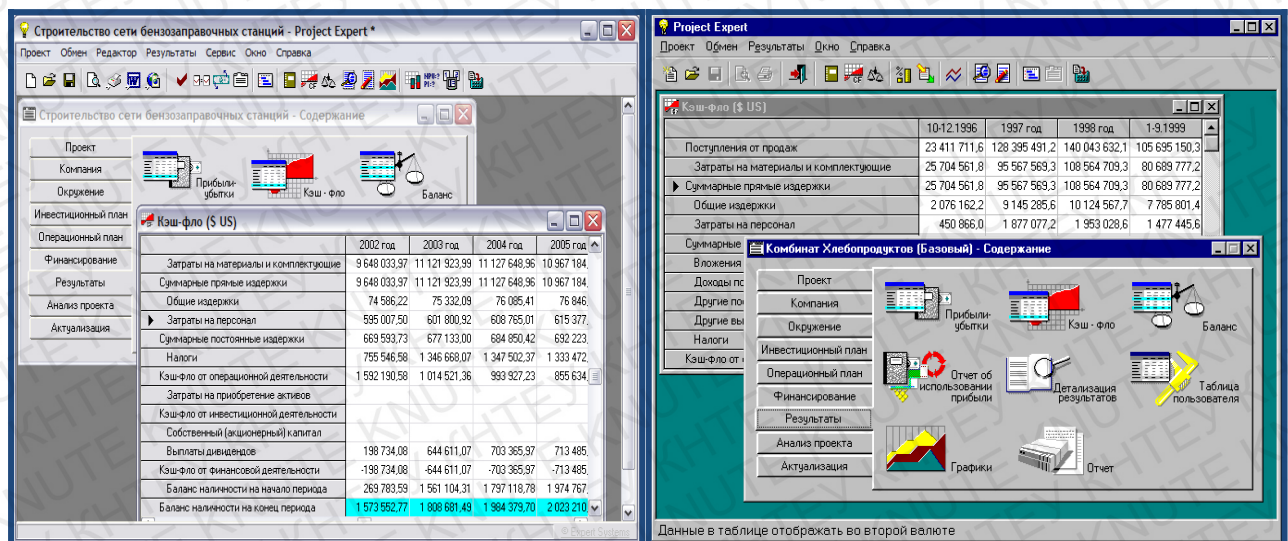

Рис. 2.3 Приклади робочих інтерфейсів системи «Project Expert»

Також, ми не можемо обійти увагою застосування однієї з найпоширеніших програмних продуктів, а саме програма електронних таблиць — Excel, яка працює у середовищі Windows.

За допомогою комплексу розрахункових таблиць, виконаних в Microsoft Excel, який надає можливість інтегрувати у систему будь-яку методику проведення економічного аналізу і реалізувати власну методику проведення економічного аналізу на основі розробленої вихідної системи оціночних показників. Це є прийнятним для підприємств, оскільки відповідає комерційним вимогам, що висуваються до Microsoft Excel, зокрема, вартість програмного продукту і вартість його впровадження та супроводу

Приклад ведення розрахункової та аналітичної діяльності підприємства у вигляді електронної таблиці Microsoft Office Excel, відображено на рис.2.4.

Получатель	Кварталы			Месяцы		
	Кв-л1	Кв-л2	Кв-л3	янв	фев	мар
A. Datum Corporation	114,87	58,07	207,61			
Adventure Works	58,94	248,91	75,32			
Alpine Ski House	177	9,95	63,95			
Baldwin Museum of Science	916,01	662,55	1012,56			
Blue Yonder Airlines	49,2	189,95	31,48			
City Power & Light		16,79				
Coho Vineyard & Winery	1067,03	433,69	687,75			
Consolidated Messenger						
Contoso Pharmaceuticals						
Fabrikam, Inc.						
Fourth Coffee	326,88	174,02	759,88			
Graphic Design Institute	450	56				
				41,13	136,07	49,74
				24,68		
				958,21	731,3	681,21
				233,31	255,13	
				22,97	13,46	
				360	367,92	399,52
				16,92		

Рис. 2.4 Приклад аналітичної таблиці MS Excel

Широкое використання електронних таблиць Microsoft Office Excel пов'язано з можливостями, які реалізовані в продукті:

- імпорт зовнішніх даних із текстових документів, з web- документів, з MS Access;

➤ формування великих масивів інформації (баз даних); – швидкий пошук та здійснення підрахунків на основі групувань за допомогою реалізованого механізму автофільтрації;

- перевірка даних та їх консолідація;
- проведення аналізу з урахуванням можливих варіантів розвитку ситуацій;
- групування даних і виведення проміжних результатів;
- проведення розрахунків на основі фінансових, математичних, статистичних, аналітичних формул;
- проведення обробки даних за допомогою вбудованого Пакета аналізу, який містить інструменти для аналізу наукових та фінансових даних тощо [91].

На підприємстві ТОВ «Чиста Вода» використовують Microsoft Excel, який дозволяє провести горизонтальний і вертикальний аналіз використання капіталу. Крім того можемо автоматично при заданих формулах, розрахувати показники руху капіталу та забезпеченості ним підприємства, а також оцінити вплив факторів на його зміну. На основі сформованих таблиць можна побудувати діаграми і в ретроспективі часу зробити аналіз досліджуваного об'єкта. [79]

Отже, у висновку можемо зазначити, що у результаті дослідження доведено, що ефективно і швидко провести фінансовий аналіз можна за умови проектування його на базі сучасних інформаційних систем. Це вимагає коректної постановки завдань, ретельного з'ясування технічних умов їх реалізації та зваженості у виборі відповідного апаратного та програмного забезпечення. Комп'ютеризація аналізу фінансового аналізу на основі сучасних програмних продуктів або стандартної програми «Excel» допоможе отримати аналітикам ширше коло можливостей, а саме: надання інформації щодо фінансових результатів діяльності підприємства у табличній і графічній формах; коригування методики розрахунків і форм відображення кінцевого результату; підвищення системності аналізу, що зумовлено необхідністю чіткого визначення і формалізації аналітичних завдань під час їх вирішення в автоматичному режимі.

Також аналіз порівняльних характеристик найбільш поширених на ринку систем автоматизації фінансового аналізу показав наступне: оперативність

отримуваних у процесі економічного аналізу даних для поточного і стратегічного управління і можливість керівництва своєчасно реагувати на погіршення фінансового стану підприємства знаходяться в прямій залежності від наявності сучасних інформаційних технологій для проведення фінансового аналізу на підприємстві. Найбільш ефективною організаційною формою проведення економічного аналізу в умовах комп'ютеризації є створення автоматизованих робочих місць аналітиків. Отже, використання комп'ютерного середовища дає можливість уникнути помилок, зменшити обсяг роботи з аналізу і забезпечити одержання реальних висновків, що є передумовою прийняття обґрунтованого управлінського рішення.

РОЗДІЛ 3. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ ФОРМУВАННЯ І ВКОРИСТАННЯ КАПІТАЛУ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

3.1 Аналіз власного капіталу суб'єкта господарювання

Перш ніж приступити до аналізу формування та використання капіталу, необхідно навести та розкрити організаційно-економічну характеристику досліджуваного підприємства. Товариство з обмеженою відповідальністю з іноземними інвестиціями «Чиста Вода» є товариством з обмеженою відповідальністю, зареєстрованим відповідно до законодавства України.

«Чиста Вода» – одна з перших компаній з доставки бутильованої води в місті Києві. «Чиста Вода» – це частина групи компаній «CLEAR WATER» із представництвами в Україні, Угорщини, Хорватії.

Товариство з обмеженою відповідальністю з іноземними інвестиціями «Чиста Вода» має статус платника податку на прибуток на загальних підставах та платника податку на додану вартість відповідно до Податкового кодексу України,

в особі генерального директора Клочкова Сергія Миколайовича, який діє на підставі Статуту.

Дата державної реєстрації, дата та номер запису в Єдиному державному реєстрі про включення до Єдиного державного реєстру відомостей про юридичну особу – у разі, коли державна реєстрація юридичної особи була проведена до набрання чинності Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців та громадських формувань».

Підприємство ТОВ «Чиста Вода» знаходиться в Києво-Святошинському р-ні. та має офіційний сайт: <http://www.clearwater.ua/>.

Види діяльності за КВЕД-2010:

11.07 Виробництво безалкогольних напоїв; виробництво мінеральних вод та інших вод, розлитих у пляшки;

46.14 Діяльність посередників у торгівлі машинами, промисловим устаткуванням, суднами та літаками;

46.19 Діяльність посередників у торгівлі товарами широкого асортименту;

46.39 Неспеціалізована оптова торгівля продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами;

77.39 Надання в оренду інших машин, устаткування та товарів, н.в.і.у;

47.91 Роздрібна торгівля, що здійснюється фірмами поштового замовлення або через мережу Інтернет;

47.99 Інші види роздрібної торгівлі поза магазинами;

49.41 Вантажний автомобільний транспорт;

71.20 Технічні випробування та дослідження.

ТОВ «Чиста Вода» є юридичною особою, яка володіє, користується на власний розсуд належним йому майном, має самостійний баланс, розрахунковий, валютний та інші рахунки в банках, круглу печатку із своїм найменуванням та ідентифікаційним кодом, відповідні штампи, фірмові бланки зі своїм найменуванням та інші реквізити.

Підприємство постійно вдосконалюється, покращує сервіс, розширює асортимент товарів та спектр послуг, щоб максимально задовольнити потреби споживачів.

Підприємство діє на принципах повного господарського розрахунку, самофінансування, забезпечує соціальний розвиток і стимулювання працівників за рахунок накопичених засобів, несе повну відповідальність за результати власної господарської діяльності і виконання покладених на себе зобов'язань перед постачальниками і споживачами, бюджетом, банками, а також перед трудовим колективом згідно чинному законодавству.

Одним із найважливіших елементів внутрішнього середовища даного товариства є його організаційна структура управління (рис.3.1).

Організаційна структура управління - це сукупність певним чином пов'язаних між собою управлінських ланок. Вона характеризується кількістю органів управління, порядком їхньої взаємодії та функціями, які вони виконують. На підприємстві ТОВ «Чиста Вода» працює 226 працівників.

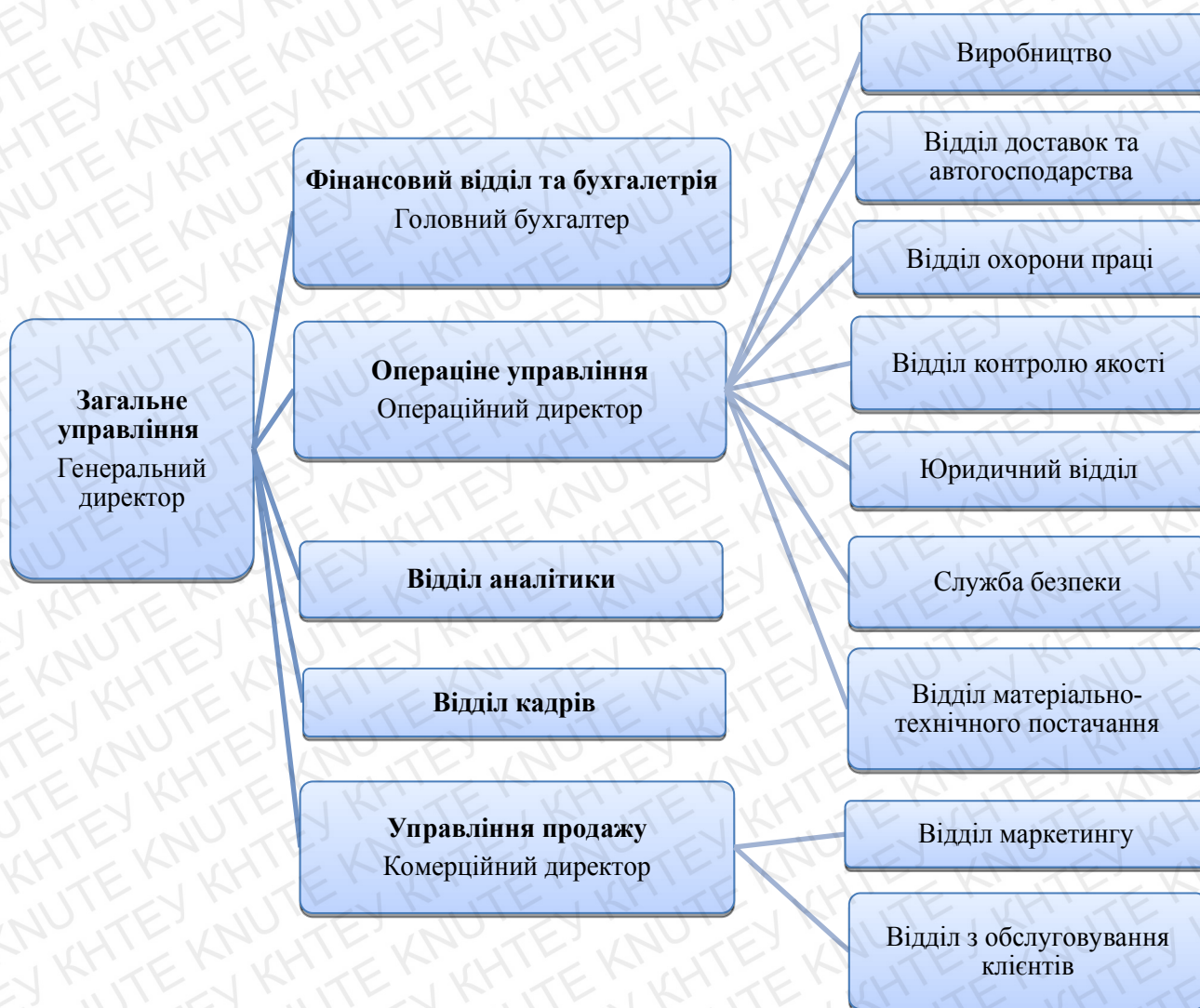

Рис.3.1 Організаційна структура ТОВ «Чиста Вода»

Дана організаційна структура, що представлена у рис.2.1, регулює:

- розподіл завдань по відділам і підрозділам ТОВ «Чиста Вода»;
- компетентність відділів та підрозділів у вирішенні певних проблем;
- загальну взаємодію відділів та підрозді.

Організаційна структура має безпосередній вплив на реалізацію стратегії підприємства, його взаємодію із зовнішнім середовищем та ефективне вирішення поставлених завдань.

Головне призначення організаційної структури - забезпечити ефективну діяльність управлінського персоналу. Принцип формування структури управління: організація та закріплення тих або інших функцій управління за підрозділами (службами) апарату управління.

Бухгалтерський облік на підприємстві ТОВ «Чиста Вода» здійснюється бухгалтерією на чолі з головним бухгалтером. Він забезпечує дотримання вимог, передбачених Законом про бухгалтерський облік та іншими законодавчими і нормативними документами з питань організації і ведення бухгалтерського та податкового обліку. Складання фінансової звітності на даному підприємстві здійснюється відповідно до НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Відповідальність за ведення податкового обліку, правильність і своєчасність складання і подання податкової звітності несе головний бухгалтер згідно з чинним законодавством.

Результатом фінансово-виробничої діяльності підприємства є його фінансовий стан, що служить показником фінансової конкурентоспроможності, тобто кредитоспроможності, платоспроможності, виконання зобов'язань перед державою та іншими підприємствами. Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) за 2015-2017 рр. наведено у додатках Г-Ж.

Господарська діяльність підприємства визначається за допомогою системи показників, які характеризують досягнутий рівень виробництва і оцінюють результат роботи підприємства. Стабільність господарської діяльності ТОВ «Чиста Вода» залежить від його фінансово-господарської діяльності. Тому аналіз показників, що його характеризують має надзвичайно важливе значення.

Таким чином, охарактеризовавши досліджуване підприємство, можемо безпосередньо перейти до фінансового аналізу капіталу.

Розглянемо загальний аналіз власного та залученого капіталу ТОВ «Чиста Вода» за 2013 – 2017 рр. Результати дослідження, наведені в табл. 3.1., показують, що загалом протягом досліджуваного періоду спостерігаємо негативну динаміку показників власного капіталу (у 2013 році показник власного капіталу становив 37236 тис. грн, а вже у 2017 році він становить 27671 тис. грн, тобто за п'ять років власний капітал зменшився майже на 26%), у той час як залучений капітал стрімко зростав протягом п'яти років (у 2013 році показник залученого капіталу становив 12209 тис. грн, а 2017 році він становить 42746 тис. грн., тобто за досліджуваний період залучений капітал зріс на 30537 тис грн.)

Таблиця 3.1

**Загальний аналіз власного та залученого капіталу ТОВ «Чиста Вода»
за 2013 – 2017 рр.**

Назва показника	Фактичне значення					Відхилення (+, -) від 2017р.							
	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	Абсолютне, тис грн				Відносне, %			
						2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік
Власний капітал, тис. грн	37236	33226	30232	30427	27671	-9565,00	-5555,00	-2561,00	-2756,00	-25,69	-16,72	-8,47	-9,06
Залучений капітал, тис. грн	12209	16426	28850	33677	42746	30537,00	26320,00	13896,00	9069,00	250,12	160,23	48,17	26,93
Всього	49445	49652	59082	64104	70417	49445,00	49652,00	11335,00	6313,00	-100,00	-100,00	19,19	9,85

Графічно динаміку власного та залученого капіталу ТОВ «Чиста Вода» за 2013 – 2017 рр. можемо побачити на рис. 3.2.

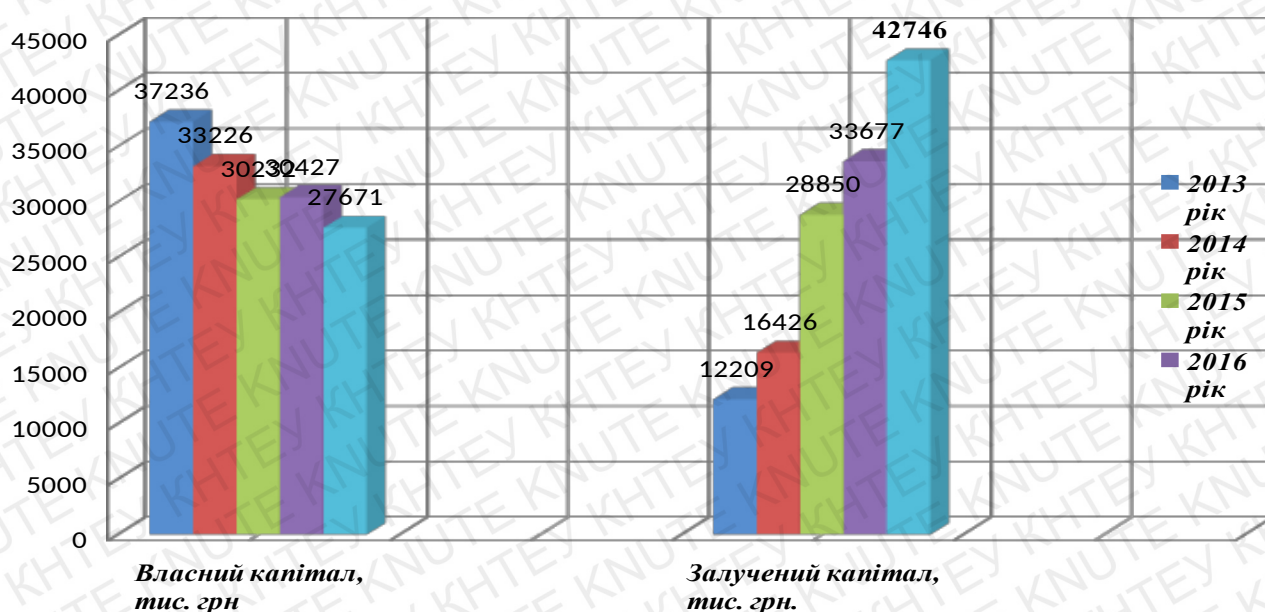

Рис. 3.2 Динаміку власного та залученого капіталу ТОВ «Чиста Вода» за 2013 – 2017 рр. [авторська розробка]

У табл. 3.2. наведено склад, структуру і динаміку пасивів ТОВ «Чиста Вода» на підставі Балансу (Звіт про фінансовий стан) протягом 2015-2016 років.

Таблиця 3.2

**Динаміка складу та структури пасивів ТОВ «Чиста Вода»
за 2015-2017 рр.**

Назва показника	Фактичне значення			Відхилення (+, -) від			
	2015 рік	2016 рік	2017 рік	Абсолютне 2015	Абсолютне 2016	Відносна 2015(%)	Відносна 2016(%)
Власний капітал, в тому числі (тис. грн.):							
Зареєстрований капітал	2730	2730	2730	-	-	-	-
Капітал у дооцінках	-	-	-	-	-	-	-
Додатковий капітал	4	4	4	-	-	-	-
Резервний капітал	-	-	-	-	-	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	27860	28055	25299	195	-2756	0,70	-9,82
Довгострокові зобов'язання	9980	10810	12736	830	1926	8,32	17,82
Поточні зобов'язання, в тому числі (тис. грн.):							
Кредиторська заборгованість	10476	10913	7999	437	-2914	4,17	-26,70
Поточні забезпечення	-	-	-	-	-	-	-
Інші поточні зобов'язання	18870	11954	22011	-6916	10057	-36,65	84,13
Валюта балансу	59082	64104	70417	5022	6313	8,50	9,85

Примітка. Складено на основі фінансової звітності ТОВ «Чиста Вода»

Проаналізувавши склад та структуру пасивів ТОВ «Чиста Вода» за 2015-2017 рр. встановлено, що у 2016 році вони збільшилися на 5022 тис. грн. та на 6313 тис. грн. у 2017 році. Саме власний капітал займає найбільшу питому вагу з усіх

складових пасивів. Власний капітал ТОВ «Чиста Вода» за 2015 та 2017 роки складається з семи елементів, а саме зареєстрований капіталу, капіталу у дооцінках, додаткового капіталу, резервного капіталу, нерозподіленого прибутку (непокритого збитку), неоплаченого капіталу та вилученого капіталу. За 2015-2017 роки зареєстрований капітал не змінювався і складав 2730 тис. грн. Це свідчить про стійкий фінансовий стан підприємства, тобто, на підприємстві не виникало ситуації термінового погашення заборгованостей за рахунок зареєстрованого капіталу (зменшення зареєстрованого капіталу). Збільшувати його також не має сенсу, так як капітал сформований в межах законодавчих норм. Серед усіх складових власного капіталу найбільшу питому вагу займає нерозподілений прибуток (непокритий збиток) що у 2015 році та у 2016 –90%, а у 2017 – 91%. Це ми можемо бачити на рис. 3.4 та рис. 3.4.

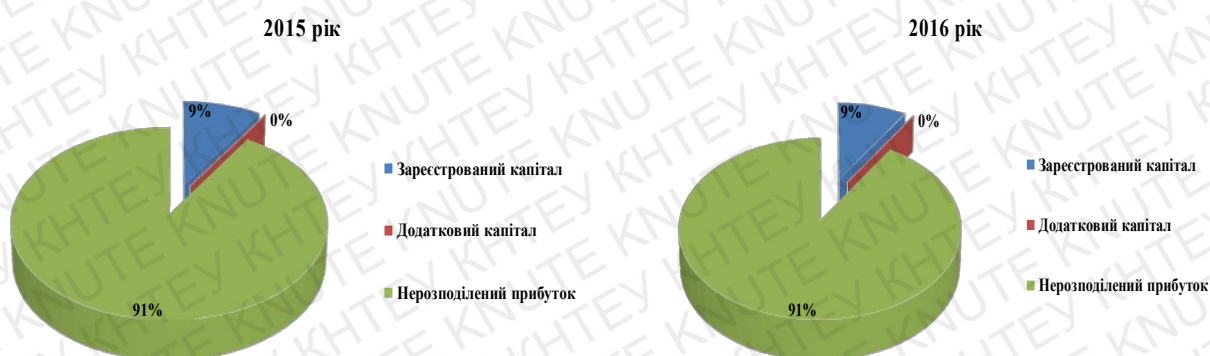

Рис. 3.3 Склад і структура власного капіталу ТОВ «Чиста Вода», 2015-2016 рік [авторська розробка]

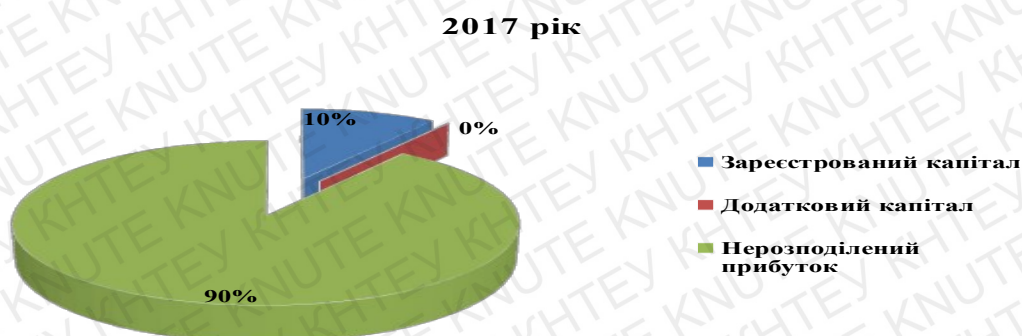

Рис. 3.4 Склад і структура власного капіталу ТОВ «Чиста Вода»,

2017 рік [авторська розробка]

Значення додаткового капіталу протягом 2015-2017 років не змінювалося і становило лише 4 тис. грн.. Сума резервів, створених підприємством відповідно до установчих документів не передбачена і становить 0 %. При цьому питома вага резервного капіталу зменшилася на 0,87%. Найбільші зміни сталися з нерозподіленим прибутком. У 2016 році він збільшився на 877961 тис. грн. Нульове значення неоплаченого капіталу свідчить про відсутність заборгованості засновників підприємства за внесками до статутного капіталу. Теж саме стосується і капіталу в дооцінках. Позитивні зміни спостерігаються у розділі «Довгострокові зобов'язання», які у 2016 році збільшився на 830 тис. грн., та у 2017 році на 1926 тис. грн.

Що стосується фінансового аналізу власного капіталу суб'єкта господарювання, то перш за все дамо которку характеристику цього поняття, наведемо визначення його складових та охарактеризуємо безпосередньо напрями аналізу власного капіталу.

Отже, власний капітал являє собою частину в активах підприємства, що залишається після вирахування зобов'язань:

$$K = A - Z,$$

де K – власний капітал;

A – активи підприємства;

Z - зобов'язання підприємства, включаючи забезпечення майбутніх витрат і платежів та доходи майбутніх періодів.

Якісний фінансовий аналіз власного капіталу неможливий без визначення його напрямів. На рис. 3.5 наведені основні напрями аналізу власного капіталу підприємства [61].

В нашому дослідженні ми акцентуємо увагу на загальний аналіз власного капіталу підприємства, який ґрунтується на оцінці динаміки власного капіталу в цілому, за складом та структурою.

Рис. 3.5 Напрями аналізу власного капіталу [61]

На рис. 3.5 також бачимо, що загальний аналіз власного капіталу поділяється на вертикальний та горизонтальний аналіз. В основі загального аналізу лежить класифікація власного капіталу підприємства. Групування власного капіталу для загального аналізу передбачає його розподіл за джерелами утворення на статутний, пайовий, додатковий вкладений, інший додатковий та резервний капітал і нерозподілений прибуток (непокритий збиток за джерелами утворення). Класифікацію власного капіталу наведено на рис. 3.6.

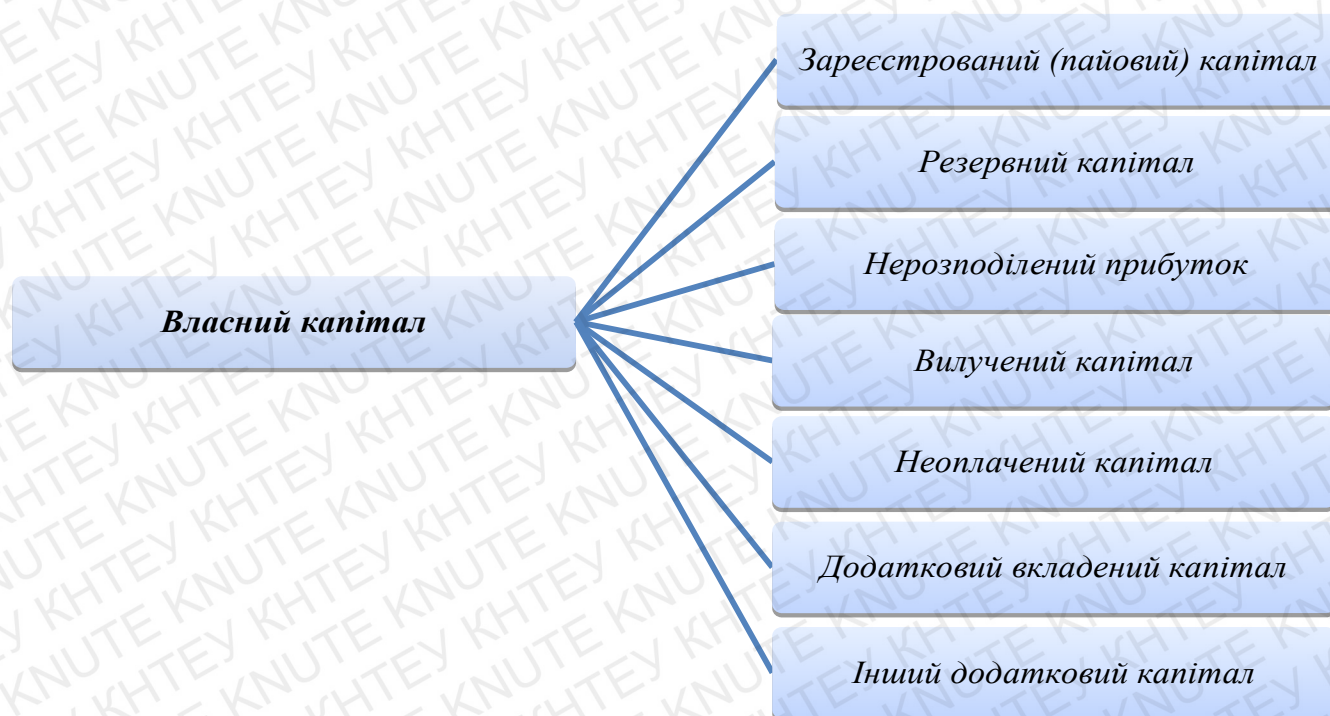

Рис. 3.6 Класифікація власного капіталу підприємства за джерелами утворення

Аналізуючи рис.3.6 наведемо характеристику основним складовим власного капіталу підприємства. Зазначимо, що питанням формування власного капіталу присвячено багато наукових робіт з економічної теорії та фінансового менеджменту. Досліджуючи саме обліковий аспект, залежно від походження власний капітал підприємства можна поділити на дві групи:

1) Вкладений капітал – це капітал, сформований за рахунок внесків власників підприємства, а також унаслідок конвертування боргових зобов'язань підприємства в акції або частки. До вкладеного капіталу входить: зареєстрований капітал, додатково вкладений капітал.

2) Накопичений капітал – це капітал, сформований внаслідок господарської діяльності підприємства. До його складу входять такі види капіталів, як резервний капітал, нерозподілений прибуток (непокритий збиток).

Особливості формування складових власного капіталу підприємств різних форм власності та організаційно – правових форм регулюються чинним законодавством України та має свої особливості. Проте, основу власного капіталу більшості підприємств складає саме зареєстрований капітал, величина якого визначається установчими документами господарюючого суб'єкта згідно з чинним законодавством.

Зареєстрований капітал підприємств формується за рахунок внесків його учасників та засновників. Не можуть бути внесені до зареєстрованого капіталу засоби, отримані під заставу, векселі, кошти, що отримані в кредит та бюджетні кошти. Власники мають право внесення змін до зареєстрованого капіталу, але лише після внесення відповідних змін до установчих документів та реєстрації нової його величини державним реєстратором.

Додатковий капітал - це інший капітал, укладений учасниками товариства або одержаний у процесі господарської діяльності підприємства, внаслідок дооцінки активів, безоплатного отримання необоротних активів та іншого додаткового капіталу. Часто на практиці в багатьох підприємствах взагалі відсутній або його розмір зовсім мізерний. Даний вид капіталу збільшується

процесі господарської діяльності підприємства, внаслідок дооцінки активів, безоплатного отримання необоротних активів та іншого додаткового капіталу.

Резервний капітал – являє собою частину капіталу підприємства, призначений для покриття можливих у майбутньому непередбачуваних збитків, витрат. Статтею 14 Закону України «Про господарські товариства» передбачено створення в господарському товаристві резервного капіталу в розмірі, встановленому установчими документами, але не менше 15% статутного капіталу. Розмір щорічних відрахувань до резервного капіталу передбачається установчими документами, але не може бути меншим 5% суми чистого прибутку [7].

Нерозподілений прибуток (збиток) - це прибутки, одержані в результаті господарсько - фінансової діяльності підприємства, зменшені на суму прибутків, використаних у звітному році. Нерозподілений прибуток є власністю акціонерів (учасників, засновників) і збільшує суму власного капіталу. Якщо фінансовим результатом діяльності є збиток, то сума збитку зменшує суму власного капіталу.

До іншого капіталу належить вилучений та неоплачений капітал.

Вилучений капітал – це фактична собівартість акцій власної емісії або часток, викуплених акціонерним товариством у його власників.

Неоплачений капітал – відображає суму заборгованості власників за внесками до зареєстрованого(пайового) капіталу підприємства; це елемент власного капіталу, який має місце при зменшенні господарськими товариствами своїх статутних капіталів і являє собою собівартість акцій власної емісії або часток, викуплених товариством у його учасників.

Головною ознакою елементів капіталу першої групи є наявність реальних активів, що передані підприємству в обмін на корпоративні права, на можливість брати участь в управлінні та розподілі прибутків, майна підприємства. Із такого підходу до визначення випливає заборона на збільшення власного капіталу за рахунок внесення фіктивних активів, штучного збільшення дебіторської заборгованості. Вирішення протиріччя між юридичним оформленням внесків до капіталу та необхідністю виконувати це правило полягає у застосуванні в системі

бухгалтерського обліку та фінансовій звітності таких коригуючих показників, як неоплачений капітал та вилучений капітал [22].

Проаналізувавши теоретичні аспекти власного капіталу, перейдемо безпосередньо до його аналізу. Аналіз руху власного капіталу здійснюється балансовим методом на основі моделі:

$$Z_n + \Delta H = B + Z_k,$$

де Z_n , Z_k – залишки власного капіталу, відповідно на початок і кінець аналітичного періоду;

H – надходження капіталу протягом аналітичного періоду;

B – вилучення та інше використання власного капіталу протягом аналітичного періоду.

Виходячи з наведеного алгоритму, можна будь-який, відносно самостійний елемент моделі, розглядати як алгебраїчну суму інших елементів. Для визначення причин зміни залишків капіталу внаслідок різноспрямованого руху грошових потоків доцільно застосовувати факторну адитивну модель: $Z_k = Z_n + H - B$, яка характеризує детерміновану залежність залишків капіталу на кінець досліджуваного періоду від інших елементів балансового рівняння. Виходячи з цього, методом прямого рахунку можна оцінити вплив елементів балансу власного капіталу на зміну його залишків у звітному періоді:

$$\Delta Z_k = \Delta Z_n + \Delta H - \Delta B,$$

де ΔZ_k , ΔZ_n – абсолютна зміна залишків власного капіталу на кінець і початок звітного періоду порівняно з базисним періодом, тис. грн.;

ΔH , ΔB – абсолютна зміна суми надходження і вилучення та іншого використання власного капіталу протягом звітного періоду порівняно з базисним періодом, тис. грн.

На основі балансової моделі обчислюються наступні показники, що характеризують рух власного капіталу у досліджуваному періоді:

- рівень надходження власного капіталу (PH) – визначається як відношення величини надходження до суми залишків на початок періоду і надходження власного капіталу за період;
- рівень вилучення та іншого використання власного капіталу (PB) - обчислюється як відношення обороту з вилучення та іншого використання капіталу до суми залишків на початок періоду і надходження капіталу за період;
- коефіцієнт співвідношення оборотів з надходження і використання власного капіталу ($K_{снів.}$).

За основі даних ТОВ «Чиста Вода» за досліджувані 2015-2017 рр. нами проведено аналіз руху власного капіталу підприємства ТОВ «Чиста Вода», що наведений у табл. 3.3.

Таблиця 3.3

Характеристика руху власного капіталу підприємства ТОВ «Чиста Вода»

Назва показника	Фактичне значення			Відхилення (+, -) від			
	2015 рік	2016 рік	2017 рік	Абсолютне 2015	Абсолютне 2016	Відносне 2015(%)	Відносне 2016(%)
1	2	3	4	5	6	7	8
Залишки власного капіталу на початок періоду, тис. грн.	33226	30232	30427	-2994	195	-9,011	0,645
Надходження власного капіталу, тис. грн.	0	195,00	0	195	-195	-	-100,000
Вилучення та інше використання власного капіталу, тис. грн.	2994	0	2756	-2994	2756	-100,000	-
Залишки власного капіталу на кінець періоду, тис. грн.	30232	30427	27671	195	-2756	0,645	-9,058
Рівень надходження власного капіталу, %	0	0,641	0,000	0,641	-0,641	-	-100,000
Рівень вилучення та іншого використання власного капіталу, %	0,099	0	0,100	-0,099	0,100	-100,000	-

Примітка. Складено на основі фінансової звітності ТОВ «Чиста Вода»

За даними табл. 3.3 можна обчислити вплив елементів балансової моделі на зміну залишків власного капіталу підприємства у 2016 та 2017 рр.:

2016 рік:

$$\Delta Z_k = -2994 + 195 - (-2994) = 195 \text{ (тис. грн.)}$$

2017 рік:

$$\Delta Z_k = 195 + (-195) - 2756 = -2756 \text{ (тис. грн.)}$$

Це означає, що збільшення залишків власного капіталу у 2016 році відбулося внаслідок збільшення суми надходження протягом періоду (на 195 тис. грн.). Збільшення суми використання власного капіталу на погашення невідшкодованих збитків призвело до зниження його залишків на кінець 2017 року на 27761 тис. грн. Загальний вплив факторів призвів до збільшення протягом звітного періоду залишків власного капіталу на 195 тис. грн у 2016 році та зменшення залишків власного капіталу на 2756 тис. грн у 2017 році. Схематично дане дослідження зображене на рис. 3.7.

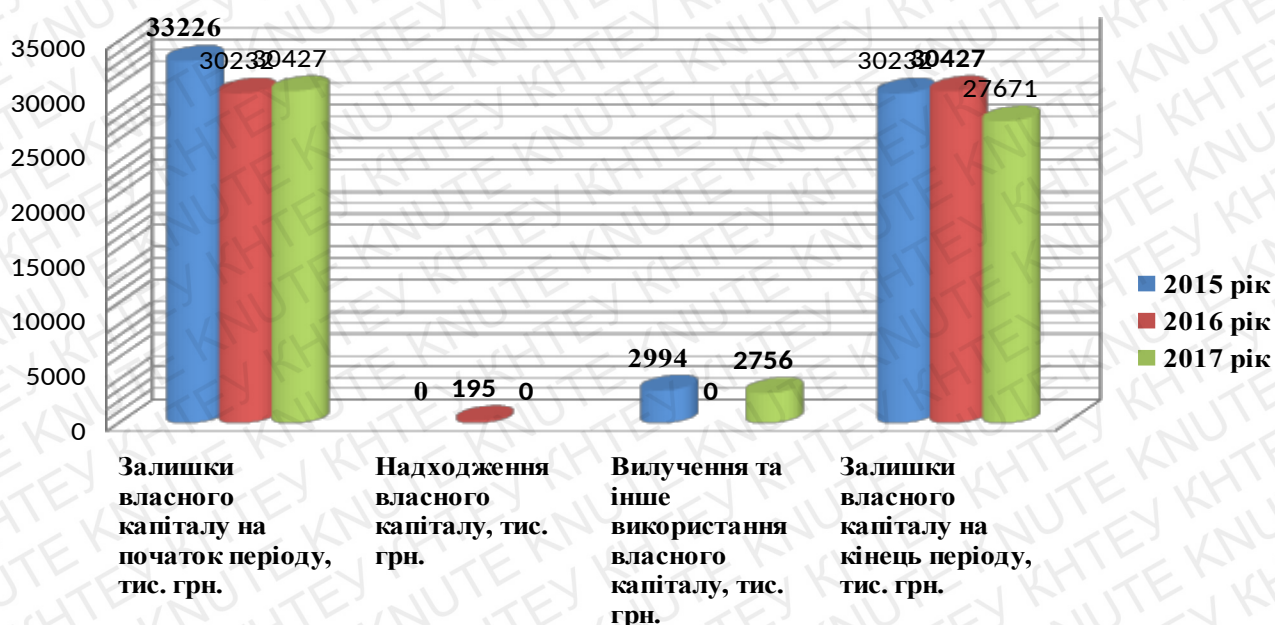

Рис. 3.7 Динаміка аналізу руху власного капіталу підприємства ТОВ «Чиста Вода» за 2015-2017 рр. [авторська розробка]

Треба відмітити, що основна сума надходжень і, отже, основний приріст власного капіталу забезпечується за рахунок чистого прибутку у 2016 році, так як у 2017 році відбулося значне зниження власного капіталу. Можна стверджувати, що це відбулось за рахунок зниження чистого прибутку.

Аналіз ефективності використання власного капіталу здійснюється за показниками рентабельності, оборотності та окупності, алгоритми розрахунку яких наведено у табл.3.4.

Таблиця 3.4

Система показників ефективності використання власного капіталу

<i>Назва показника</i>	<i>Алгоритм розрахунку</i>	<i>Умовне позначення</i>
Рентабельність власного капіталу (R_K), %	$R_K = \frac{\Pi}{\dot{K}} * 100\%$	Π – Чистий прибуток (збиток), тис.грн.
Коефіцієнт оборотності власного капіталу (K_{OK})	$K_{OK} = \frac{D}{\dot{K}}$	\dot{K} - середні залишки власного капіталу, тис. грн. Д – Чистий дохід (виручка) від реалізації товарів, тис грн.
Термін окупності власного капіталу (T_{OKPI})	$T_{OKPI} = \frac{\dot{K}}{\Pi}$	

На основі наведених показників у табл.3.2 проведемо аналіз ефективності використання власного капіталу ТОВ «Чиста Вода». Отримані результати аналізу представлені у таблиці 3.5.

За результатами розрахунків рентабельність власного капіталу досліджуваного підприємства зростає з - 9,01 % у 2015 році до 0,65% у 2016 році. У той же час спостерігається зниження рентабельності власного капіталу досліджуваного підприємства з 0,65% у 2016 році до - 9,07 % у 2017 році. Термін окупності власного капіталу мав аналогічну тенденцію, у 2016 році він підвищився і становив 155,04, так як у 2017 він знову впав до -11,04. Графік динаміки рентабельності власного капіталу наведений на рис. 3.8.

Таблиця 3.5

Динаміка аналізу ефективності використання власного капіталу ТОВ «Чиста Вода» за 2015-2017 рр.

Назва показника	Фактичне значення			Відхилення (+, -) від			
	2015 рік	2016 рік	2017 рік	Абсолютне 2015	Абсолютне 2016	Відносне 2015(%)	Відносне 2016(%)
<i>I</i>	2	3	4	5	6	7	8
Рентабельність власного капіталу (R_K)	-9,01	0,65	-9,06	9,66	-9,70	-107,16	-1504,28
Коефіцієнт оборотності власного капіталу (K_{OK})	1,82	2,53	3,23	0,70	0,70	38,62	27,78
Термін окупності власного капіталу ($T_{окупн}$)	-11,10	155,04	-11,04	166,13	-166,08	-1497,03	-107,12

Примітка. Складено на основі фінансової звітності ТОВ «Чиста Вода»

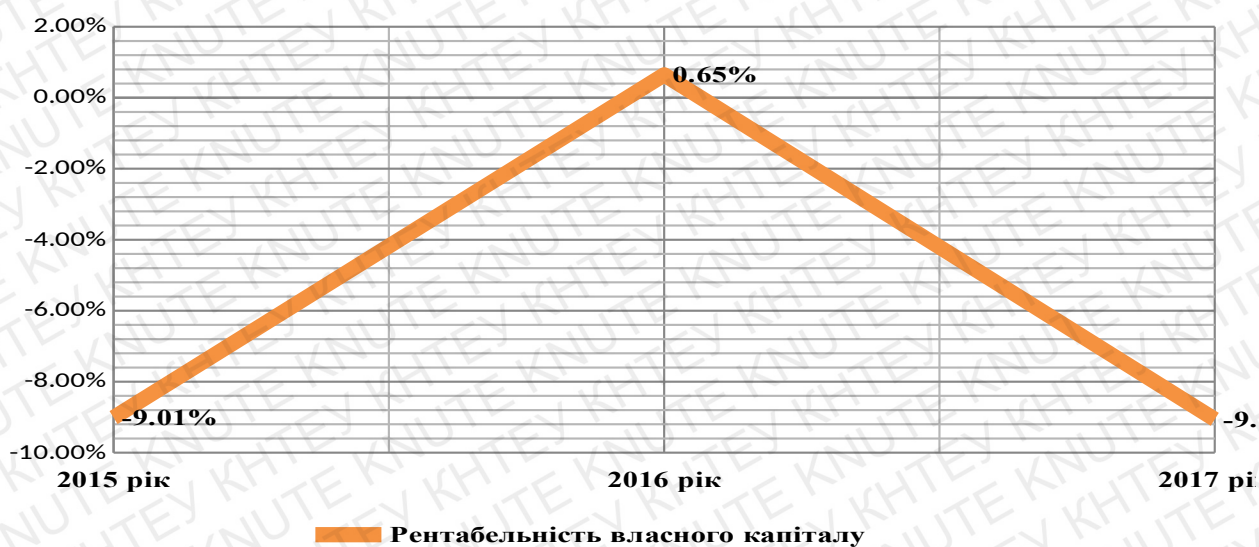

Рис. 3.8 Динаміка рентабельності власного капіталу ТОВ «Чиста Вода» за 2015-2017 рр. [авторська розробка]

Також спостерігається підвищення оборотності власного капіталу з 1,82 оборотів за 2015 рік до 2,53 оборотів за 2016 рік та підвищення у 2017 році до 3,23 оборотів. Ми це можемо спостерігати на рис. 3.9.

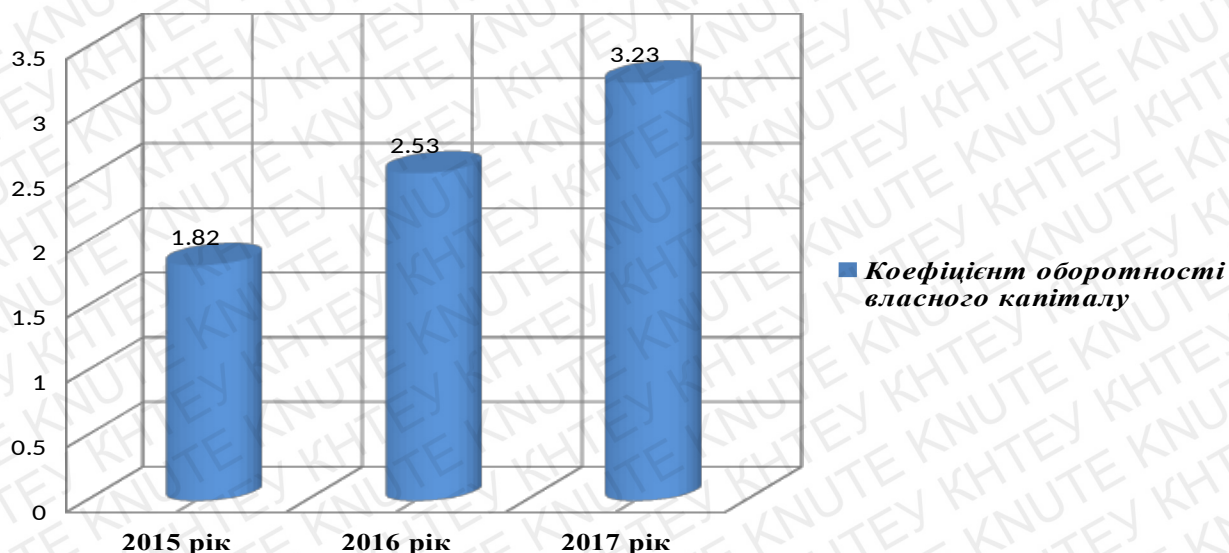

Рис. 3.9 Динаміка коефіцієнта оборотності ТОВ «Чиста Вода» за 2015-2017 рр.
[авторська розробка]

Отже, прискорений приріст капіталу позитивно вплинув на оборотність власного капіталу, призвівши у звітних періодах до її пришвидшення. Коефіцієнт окупності власного капіталу є оберненим по відношенню до коефіцієнта рентабельності.

Також ми не можемо обійти увагою аналіз фінансової стійкості, який ґрунтується на обчисленні та оцінці коефіцієнтів автономії, мультиплікації власного капіталу, фінансової стійкості, фінансового ліверіджу, маневрування, частки власного капіталу в оборотних активах, співвідношення позикового і власного капіталу (досліджені в п. 3.3 даного розділу), а також ряду додаткових показників, наведених у табл. 3.6.

На основі наведених додаткових показників у таблиці 3.6 аналіз динаміки коефіцієнтів участі акціонерів та фінансового ризику підприємства ТОВ «Чиста Вода» за 2015-2017 рр. та сформуємо їх у таблиці 3.7.

З даної таблиці бачимо, що коефіцієнт участі акціонерів зріс на 0,814% у 2016 році, порівняно з 2015 роком, у той же час у 2016 році підвищився і коефіцієнт фінансового ризику на 18,846%. Аналізуючи дані 2017 року, можемо сказати, що коефіцієнт участі акціонерів залишився майже незмінним, так як коефіцієнт фінансового ризику знову зріс на 30,396%. Статутний капітал

підприємства протягом досліджуваного періоду не змінювався. Схематично ми це можемо спостерігати на рис 3.10. Власний капітал підприємства має негативну динаміку, так як у 2016 році показник зменшився на 2994 тис. грн., у 2017 році показник капіталу має незначне підвищення, але залишився майже незмінним, в той час показник поточних зобов'язання стрімко зростає протяг досліджуваного періоду.

Таблиця 3.6

Додаткові показники фінансової стійкості підприємства

Назва показника	Алгоритм Розрахунку	Умовне позначення
Коефіцієнт участі акціонерів (коефіцієнт питомої ваги статутного капіталу у власному капіталі підприємства) ($K_{у.а.}$)	$K_{у.а.} = \frac{СК}{К}$	$К$ – залишки власного капіталу $СК$ – статутний капітал
Коефіцієнт фінансового ризику ($K_{фр}$)	$K_{фр} = \frac{ПЗ}{К}$	$ПЗ$ – поточні зобов'язання

Таблиця 3.7

Динаміка аналізу динаміки коефіцієнтів участі акціонерів та фінансового ризику ТОВ «Чиста Вода» за 2015-2017 рр.

Назва показника	Фактичне значення			Відхилення (+, -) від			
	2015 рік	2016 рік	2017 рік	Абсолютне 2015	Абсолютне 2016	Відносне 2015(%)	Відносне 2016(%)
1	2	3	4	5	6	7	8
Коефіцієнт участі акціонерів (коефіцієнт питомої ваги статутного капіталу у власному капіталі підприємства) ($K_{у.а.}$), %	8,216	9,030	8,972	0,814	-0,058	9,903	-0,641

Продовження таблиці 3.7

1	2	3	4	5	6	7	8
Коефіцієнт фінансового ризику ($K_{ФР}$), %	56,793	75,638	98,630	18,846	22,991	33,183	30,396
<i>Довідково:</i>							
Залишки (тис. грн.):							
• власного капіталу	33226	30232	30427	-2994,000	195,000	-9,011	0,645
• статутного капіталу	2730	2730	2730	0	0	0	0
• поточних зобов'язань	18870	22867	30010	3997,000	7143,000	21,182	31,237

Примітка. Складено на основі фінансової звітності ТОВ «Чиста Вода»

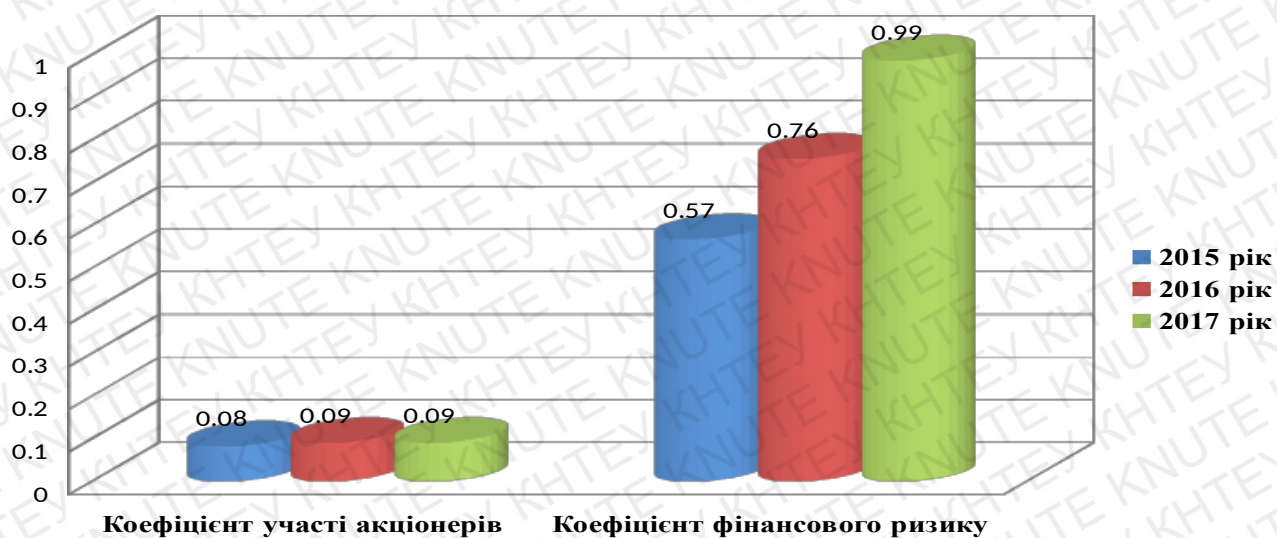

Рис. 3.10 Динаміка коефіцієнтів участі акціонерів та фінансового ризику ТОВ «Чиста Вода» за 2015-2017 рр. [авторська розробка]

Отже, як висновок, запропонований порядок проведення аналізу власного капіталу підприємства сприятиме підвищенню рівня фінансового управління у сфері формування і ефективного використання власних фінансових ресурсів, забезпеченню фінансової стійкості підприємства а також зростанню рівня впевненості інвесторів та кредиторів щодо перспектив фінансування та інвестування у діяльність аналізованого об'єкта.

Проаналізувавши дані, слід зазначити, що ТОВ «Чиста Вода» ефективно використовує власний капітал. Позитивним моментом є зростання оборотності капіталу. Негативним фактором, що впливає та уповільнює оборотність власного капіталу є збільшення вартості капіталу підприємства. Головним показником, який характеризує ефективність використання власного капіталу ТОВ «Чиста Вода» є його рентабельність, яка на 2016 рік складає 0,65%. Цей показник зростає у 2016 році та знижується у 2017 році до -9,06%. Аналізуючи розрахункові показниками можна зробити висновок про позитивні зрушення у капіталі підприємства за досліджений період.

3.2 Аналіз залученого капіталу суб'єкта господарювання

Залучення позикового капіталу дозволяє суттєво розширити обсяг господарської діяльності підприємства, забезпечити більш ефективно використання власного капіталу, прискорити формування цільового фінансування і на цій підставі підвищити ринкову вартість підприємства.

Позиковий капітал підприємства складається з довгострокових і поточних зобов'язань, забезпечень наступних витрат і платежів та доходів майбутніх періодів.

Зобов'язання характеризують заборгованість підприємства, яка виникла внаслідок минулих подій і погашення якої, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди. Зобов'язання поділяються на довгострокові і поточні.

До поточних зобов'язань належать зобов'язання, які будуть погашені у звичайному ході операційного циклу підприємства, або протягом дванадцяти місяців, починаючи з дати балансу.

Довгострокові зобов'язання – це зобов'язання, погашення яких не передбачається протягом операційного циклу та термін погашення яких перевищує дванадцять місяців, починаючи з дати балансу.

Забезпечення наступних витрат і платежів складаються з нарахованих у звітному періоді майбутніх витрат і платежів (витрати на оплату майбутніх відпусток, гарантійні зобов'язання тощо), величина яких на дату складання балансу може бути визначена тільки шляхом попередніх (прогнозних) оцінок, а також залишків коштів цільового фінансування [61].

Доходи майбутніх періодів складаються з доходів, отриманих протягом поточного або попередніх періодів, які належать до наступних звітних періодів.

Аналіз позикового капіталу здійснюється за тими ж напрямками, що і аналіз власного капіталу, але, на відміну від останнього, передбачає оцінку платоспроможності підприємства, яка безпосередньо залежить від вартості поточних зобов'язань (рис.3.11) [61].

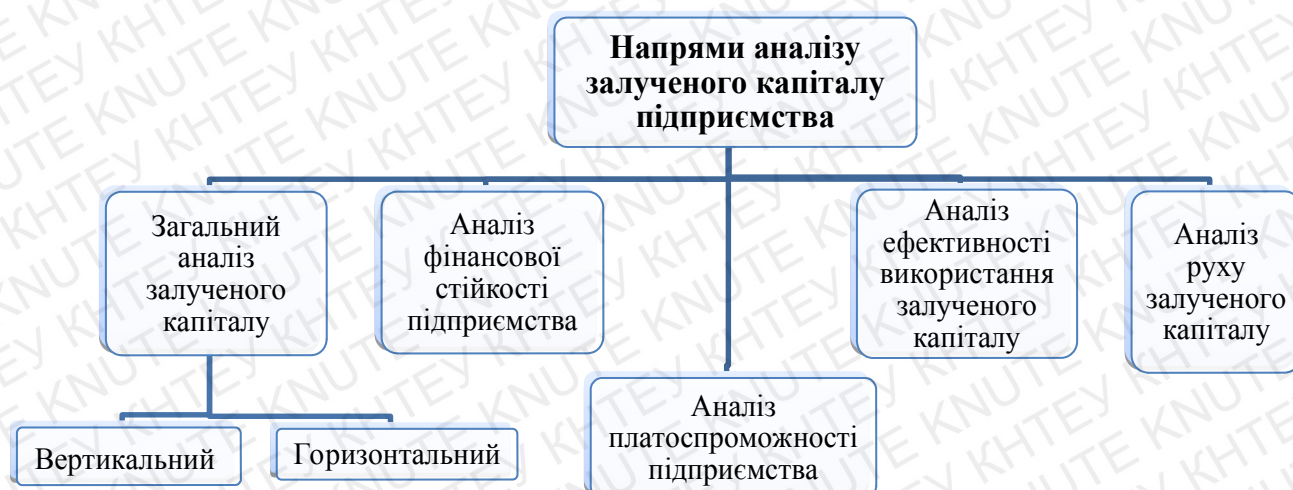

Рис. 3.11 Напрями аналізу позикового капіталу [61]

Необхідний обсяг позикового капіталу визначається за алгоритмом:

$$ПК = ОЗ + ІНА + ОА - К,$$

де $ПК$ – позиковий капітал;

$ОЗ$ – залишкова вартість основних засобів;

$ІНА$ – інші необоротні активи;

$ОА$ – оборотні активи;

$К$ – власний капітал.

Загальний аналіз позикового капіталу ґрунтується на його класифікації за джерелами формування, яку покладено в основу балансового групування пасивів підприємства. Додаткові класифікаційні ознаки, які можуть бути використані в

аналізі позикового капіталу, передбачають його групування за терміном залучення та вартістю позикових коштів.

Схему групування позикового капіталу залежно від джерел його формування наведено на рис. 3.12 [61].

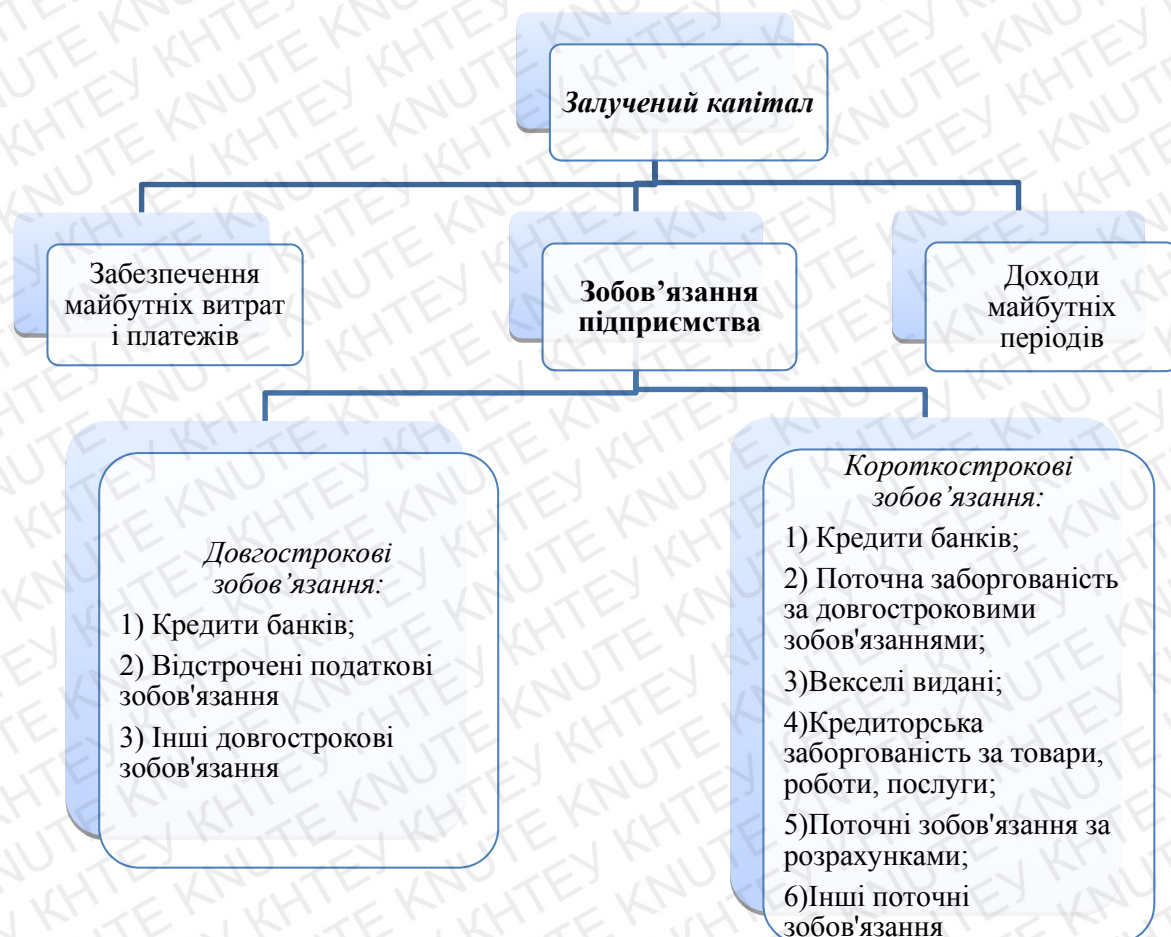

Рис. 3.12 Класифікація позикового капіталу підприємства за джерелами утворення [61]

На основі балансової моделі обчислюються показники, що характеризують рух позикового капіталу, до яких належать:

- рівень надходження позикових коштів (PH) – визначається як відношення величини надходження позикових коштів до суми залишків на початок періоду і надходження позикового капіталу за період;
- рівень погашення боргових зобов'язань (PII) - обчислюється як відношення обороту з погашення боргових зобов'язань до суми залишків на початок періоду і надходження позикових коштів за період;

• коефіцієнт співвідношення оборотів з надходження позикового капіталу і погашення боргових зобов'язань (*K_{спів.}*).

Аналіз руху залученого капіталу здійснюється за загальним обсягом джерел позикових коштів та за кожним джерелом окремо аналогічно до методики аналізу руху власного капіталу, яку докладно розглянуто у попередньому підрозділі.

Виходячи з того, що зобов'язання досліджуваного підприємства мають переважно поточний характер, для подальшого аналізу було обрано саме цю групу джерел позикового капіталу. У табл. 3.8 наведено дані щодо руху поточних зобов'язань підприємства.

Таблиця 3.8

**Характеристика руху поточних зобов'язань ТОВ «Чиста Вода»
за 2015-2017 рр.**

Назва показника	Фактичне значення			Відхилення (+, -) від			
	2015 рік	2016 рік	2017 рік	Абсолютне 2015	Абсолютне 2016	Відносне 2015(%)	Відносне 2016(%)
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>
Залишки поточних зобов'язань на початок періоду, тис. грн.	7721	18870	22867	11149	3997	144,398	21,182
Надходження позикових коштів, тис. грн.	11149	3997	7143	-7152	3146	-64,149	78,709
Погашення поточних зобов'язань, тис. грн.	-	-	-	-	-	-	-
Залишки поточних зобов'язань на кінець періоду, тис. грн.	18870	22867	30010	3997	7143	21,182	31,237
Рівень надходження позикових коштів, %	0,591	17,479	2,380	16,889	-15,099	2858,428	-86,383
Рівень погашення боргових зобов'язань, %	-	-	-	-	-	-	-

За даними табл. 3.8 можна обчислити вплив елементів балансової моделі на зміну залишків поточних зобов'язань ТОВ «Чиста Вода» за 2015-2017 рр.:

2016 рік:

$$\Delta Z_k = 11149 + (-7152) = 3997 \text{ (тис. грн.)}$$

2017 рік:

$$\Delta Z_k = 3997 + 3146 = 7143 \text{ (тис. грн.)}$$

Це означає, що збільшення залишків поточних зобов'язань у досліджуваному періоді відбулося внаслідок підвищення залишків на початок періоду та збільшення суми надходження протягом періоду. Так у 2016 році залишки поточних зобов'язань збільшилися на 11149 тис. грн., так як у 2015 році вони збільшилися на 7721 тис. грн., а в 2017 році збільшилися на 3997 тис. грн. Це ми можемо спостерігати також на рис. 3.13.

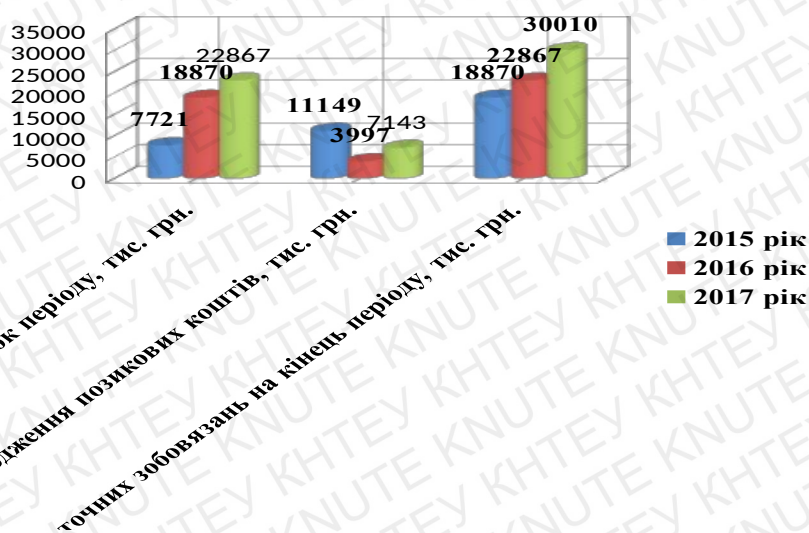
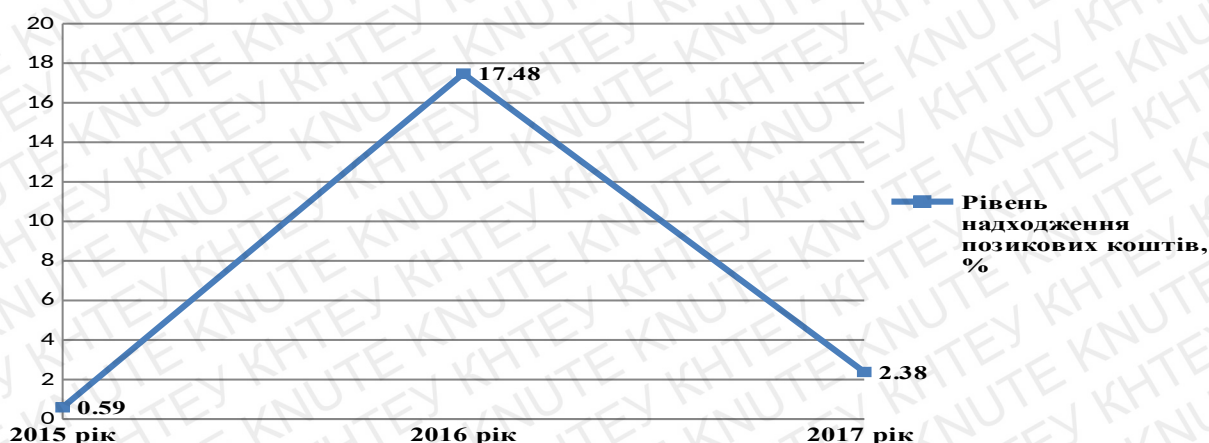

Рис. 3.13 Динаміка руху поточних зобов'язань підприємства ТОВ «Чиста Вода» за 2015-2017 рр. [авторська розробка]

Динаміку надходження позикових коштів ТОВ «Чиста Вода» за 2015-2017 рр. ми можемо бачити на рис. 3.14. Так, у 2016 році спостерігаємо стрімке його зростання до 17,479 %, так як у 2017 році, навпаки, бачимо спад до 2,38%.

3.14 Динаміка надходження позикових коштів ТОВ «Чиста Вода» за 2015-2017 рр., % [авторська розробка]

Проведемо аналіз ефективності використання позикового капіталу підприємства, який ґрунтується на застосуванні методики коефіцієнтного аналізу та передбачає обчислення показників рентабельності і оборотності, алгоритми розрахунку яких наведено у табл. 3.9.

Таблиця 3.9

Система показників ефективності використання позикового капіталу

Назва показника	Алгоритм розрахунку	Умовне Позначення
Рентабельність позикового капіталу ($R_{ПК}$), %	$R_{ПК} = \frac{\Pi}{\overline{ПК}} * 100\%$	Π – чистий прибуток (збиток), тис.грн. $\overline{ПК}$ – середні залишки позикового капіталу, тис. грн.
Коефіцієнт оборотності позикового капіталу ($K_{ОПК}$)	$K_{ОПК} = \frac{Д}{\overline{ПК}}$	$Д$ – чистий дохід (виручка) від реалізації товарів, тис грн.
Коефіцієнт оборотності поточних зобов'язань ($K_{ОПЗ}$)	$K_{ОПЗ} = \frac{Д}{\overline{З}}$	$\overline{З}$ – середні залишки поточних зобов'язань, тис.грн.
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості за товари ($K_{ОКЗ}$)	$K_{ОКЗ} = \frac{Д}{\overline{КЗ}}$	$\overline{КЗ}$ – середні залишки кредиторської заборгованості, тис. грн..

Таблиця 3.10

**Динаміка ефективності використання позикового капіталу
ТОВ «Чиста Вода» за 2015-2017 рр.**

Назва показника	Фактичне значення			Відхилення (+, -) від			
	2015 рік	2016 рік	2017 рік	Абсолютне 2015	Абсолютне 2016	Відносне 2015(%)	Відносне 2016(%)
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>
Рентабельність позикового капіталу (R_{Π}), %	-10,38	0,58	-6,45	10,96	-7,03	-105,58	-1213,48
Коефіцієнт оборотності позикового капіталу (K_{OK})	2,10	2,27	2,30	0,17	0,03	8,05	1,32
Коефіцієнт оборотності поточних зобов'язань (K_{OPZ})	3,21	3,34	3,27	0,13	-0,07	4,08	-2,00
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості за товари (K_{OK3})	12,94	16,86	18,73	3,91	1,87	30,25	11,10
<i>Довідково:</i>							
Залишки (тис. грн.):							
• позикового капіталу	28850	33677	42746	4827	9069	16,73	26,93
• поточних зобов'язань	18870	22867	30010	3997	7143	21,18	31,24
• кредиторської заборгованості за товари	4679	4531	5245	-148	714	-3,16	15,75

Примітка. Складено на основі фінансової звітності ТОВ «Чиста Вода»

Дані, наведені у табл. 3,10, є наслідком прискороного зростання позикового капіталу порівняно з результатами фінансово-господарської діяльності

підприємства – чистим прибутком і доходом від реалізації продукції. Разом з тим, загалом негативна динаміка показників ефективності використання позикового капіталу може бути визнана тимчасовим явищем, яке супроводжує зрушення у формуванні джерел фінансування, якщо ці зрушення призвели до загального підвищення ефективності використання активів підприємства. Динаміку аналізу ефективності використання позикового капіталу ТОВ «Чиста Вода» за 2015-2017 рр. Ми можемо бачити на рис. 3.15.

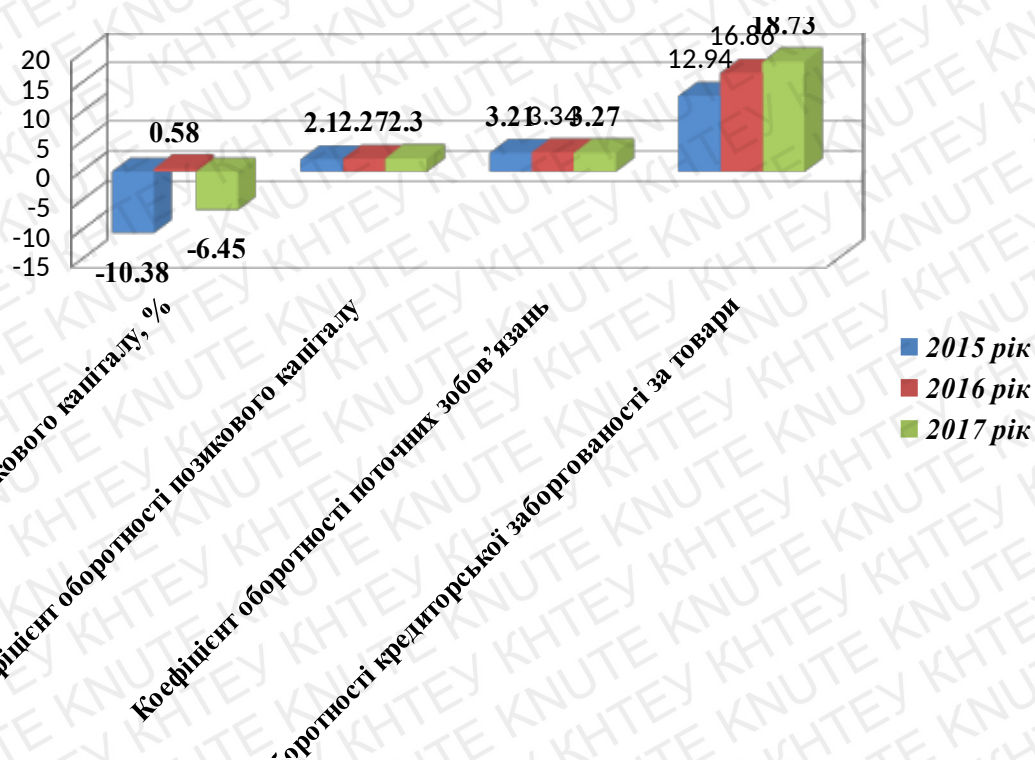

Рис. 3.15 Динаміка аналізу ефективності використання позикового капіталу ТОВ «Чиста Вода» за 2015-2017 рр. [авторська розробка]

Позиковий капітал утворюється з метою збільшення фінансового потенціалу підприємства.

Порівняно з власним капіталом позиковий капітал має суттєву перевагу – різноманітність джерел формування і практично необмежені можливості залучення.

До негативних якостей позикового капіталу належать:

- необхідність при його залученні виконання умов власників коштів (кредиторів), до яких належать надання гарантій або застави, підтвердження кредитоспроможності підприємства тощо;
- зниження рентабельності активів підприємства внаслідок того, що залучення позикових фінансових ресурсів вимагає здійснення витрат на виплату відсотків за кредит, отже, потенційно зменшує суму чистого прибутку підприємства;
- зниження рівня фінансової стійкості та платоспроможності підприємства;
- підвищення ризику банкрутства.

Залучення та використання позикових ресурсів впливає на зростання рентабельності власних коштів, але становить загрозу для фінансової стійкості підприємства. Залучення позикових коштів необхідно здійснювати обґрунтовано та відповідно до обраної фінансової політики кожного підприємства, оскільки чим більша буде частка залучених коштів, тим вищий є фінансовий ризик.

Загалом залучення позикового капіталу повинне бути обґрунтованим та відповідати фінансовій політиці такого суб'єкта господарювання.

3.3. Аналіз фінансової стійкості і платоспроможності суб'єкта господарювання.

Поглиблене дослідження й оцінка зрушень, виявлених у загальному аналізі економічного потенціалу підприємства, вимагає застосування інформації щодо фінансової стійкості та платоспроможності, динаміка яких обумовлюється рухом капіталу і зміною його структури. Система показників платоспроможності та фінансової стійкості дозволяє оцінити здатність підприємства відшкодувати поточні борги у визначені терміни, фінансову незалежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування, мобільність власного капіталу, здатність капіталу утворювати активи, заборгованість підприємства тощо.

Розробку системи фінансових коефіцієнтів, за допомогою яких оцінюють платоспроможність та фінансову стійкість підприємства, на цей час завершено та апробовано у багатьох країнах світу.

Коефіцієнти платоспроможності та фінансової стійкості розраховуються на основі бухгалтерської інформації, сформованої відповідно до вимог НП(С)БО1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Усі наведені показники визначаються як співвідношення окремих статей Балансу (Звіту про фінансовий стан) підприємства. Зауважимо, що в умовах застосування сучасних інформаційних технологій періодичність складання Балансу (Звіту про фінансовий стан) обумовлюється інформаційними потребами управління.

У табл. 3.11 наведено коефіцієнти платоспроможності підприємства з алгоритмами їх розрахунку.

Таблиця 3.11

Система показників платоспроможності підприємства

Найменування показника 1	Алгоритм розрахунку 2	Умовне позначення 3
Коефіцієнт абсолютної ліквідності ($K_{\text{абс.л.}}$)	$K_{\text{абс.л.}} = \frac{\Gamma + \text{ПФІ}}{\text{ПЗ}}$	Г – гроші; ПФІ – поточні фінансові інвестиції;
Коефіцієнт швидкої ліквідності ($K_{\text{шл}}$)	$K_{\text{шл}} = \frac{\Gamma + \text{ПФІ} + \text{ДР}}{\text{ПЗ}}$	ПЗ – поточні зобов'язання; ДР – дебіторська заборгованість та кошти у розрахунках;
Коефіцієнт поточної ліквідності ($K_{\text{пл}}$)	$K_{\text{пл}} = \frac{\text{ОА}}{\text{ПЗ}}$	ОА – оборотні активи.

Показники платоспроможності (коефіцієнти абсолютної, швидкої та поточної ліквідності) характеризують здатність підприємства розрахуватись за поточними зобов'язаннями та визначаються як відношення попередньо згрупованих за ступенем ліквідності активів до загальної величини поточних зобов'язань, обчислених на момент складання балансу. Коефіцієнт абсолютної ліквідності характеризує долю поточних зобов'язань, яка може бути

відшкодована на момент складання балансу; коефіцієнт швидкої ліквідності визначає частку поточних боргів, які буде сплачено протягом деякого часу, тривалість якого обумовлено термінами погашення короткострокової дебіторської заборгованості; коефіцієнт поточної ліквідності являє собою співвідношення оборотних активів і поточних зобов'язань підприємства, термін розрахунків у даному випадку обумовлюється тривалістю фінансового циклу.

Отже, показники ліквідності прямо не пов'язані з характером діяльності підприємства. Особливості фінансово-господарської діяльності обумовлюють обсяг і структуру оборотних активів та поточної заборгованості, що ж до умов покриття поточних боргів оборотними коштами, то вони лишаються незмінними для всіх типів підприємстві не залежать від галузі діяльності. Саме цим пояснюється одноманітність критеріїв їх оцінки, які розповсюджуються не тільки на підприємства різних галузей економіки, але й на більшість країн з ринковою економікою. Критичні (нормальні) значення коефіцієнтів абсолютної, швидкої та поточної ліквідності дорівнюють відповідно 20%, 70% та 200% [63].

Це означає, що на будь-який момент підприємство повинно мати можливість відшкодувати 20% поточних зобов'язань. Протягом періоду, тривалість якого визначається термінами короткострокової дебіторської заборгованості має бути сплачено 70% поточних зобов'язань. І, нарешті, за умов дотримання останнього критерію, оборотні активи мають вдвічі перевищувати поточні борги підприємства: навіть якщо підприємству доведеться терміново розрахуватися за поточними зобов'язаннями, має лишитися достатньо оборотних засобів для продовження господарської діяльності.

Коефіцієнти фінансової стійкості та алгоритм їх розрахунку наведено у табл. 3.12.

Показники фінансової стійкості безпосередньо пов'язані з особливостями господарської діяльності підприємства, характер якої обумовлює структуру активів. Саме цим пояснюється необхідність значної диференціації критеріїв їх оцінки не лише за видами діяльності, а навіть за особливостями господарювання,

притаманними окремим підприємствам, які належать до однієї галузі національної економіки [61].

Таблиця 3.12

Система показників фінансової стійкості підприємства

Найменування показника 1	Алгоритм розрахунку 2	Умовне позначення 3
Коефіцієнт автономії ($K_{\text{АВТ}}$)	$K_{\text{АВТ}} = \frac{K}{\text{ВБ}}$	К – власний капітал;
Коефіцієнт мультиплікації власного капіталу ($K_{\text{МУЛЬТ}}$)	$K_{\text{МУЛЬТ}} = \frac{\text{ВБ}}{K}$	ВБ – валюта балансу;
Коефіцієнт фінансової стійкості ($K_{\text{ФС}}$)	$K_{\text{ФС}} = \frac{K}{З}$	З – зобов'язання;
Коефіцієнт фінансового левериджу ($K_{\text{ФЛ}}$)	$K_{\text{ФЛ}} = \frac{\text{ДЗ}}{K}$	ДЗ – довгострокові зобов'язання;
Коефіцієнт загальної заборгованості ($K_{\text{ЗЗ}}$)	$K_{\text{ЗЗ}} = \frac{З}{\text{ВБ}}$	ДЗ – довгострокові зобов'язання;
Коефіцієнт довгострокового залучення позикового капіталу ($K_{\text{ДЗ}}$)	$K_{\text{ДЗ}} = \frac{\text{ДЗ}}{(K + \text{ДЗ})}$	ВОК – власний оборотний капітал;
Коефіцієнт маневрування ($K_{\text{МАН}}$)	$K_{\text{МАН}} = \frac{\text{ВОК}}{K}$	ОА – оборотні активи;
Коефіцієнт частки власного капіталу в оборотних активах ($K_{\text{ВОК}}$)	$K_{\text{ВОК}} = \frac{\text{ВОК}}{\text{ОА}}$	ПЗ – поточні зобов'язання;
Коефіцієнт структури позикового капіталу ($K_{\text{СПК}}$)	$K_{\text{СПК}} = \frac{\text{ДЗ}}{З}$	ОЗ _{зал} – основні засоби за залишковою вартістю
Коефіцієнт співвідношення позикового і власного капіталу ($K_{\text{СПВК}}$)	$K_{\text{СПВК}} = \frac{З}{K}$	
Коефіцієнт фінансового ризику ($K_{\text{ФР}}$)	$K_{\text{ФР}} = \frac{\text{ПЗ}}{K}$	
Коефіцієнт реальної вартості основних засобів ($K_{\text{РВ}}$)	$K_{\text{РВ}} = \frac{\text{ОЗ}_{\text{ЗАЛ}}}{\text{ВБ}}$	

Коефіцієнти фінансової стійкості характеризують обсяг і характер розміщення капіталу в активах. Розміщення власного капіталу починається з формування необоротних активів, тому його надходження до обороту буде залежати від складності технології виробництва та від вартості устаткування, яке забезпечує дану технологію. Що стосується власного оборотного капіталу, то його обсяг залежить від швидкості обертання оборотних активів, зокрема потреба

в оборотному капіталі буде тим меншою, чим швидше обертаються оборотні активи. Тобто підприємства з коротким технологічним циклом загалом потребують менше власного капіталу при рівних обсягах діяльності, ніж підприємства з тривалим циклом [61].

Далі розглядаються підходи до розробки системи критеріїв оцінки основних показників фінансової стійкості підприємства.

Виходячи з наведеного вище, критичне значення коефіцієнта автономії, який характеризується питомою вагою власного капіталу в загальному обсязі пасивів, буде тим вищим, чим більшою є частка необоротних активів у сукупних активах і чим повільніше обертаються оборотні активи підприємства. Аналогічні підходи застосовуються при обґрунтуванні критеріїв оцінки коефіцієнтів фінансової стійкості та структури позикових коштів підприємства.

Коефіцієнт мультиплікації власного капіталу є зворотним у відношенні до коефіцієнта автономії, отже, нормальне значення його має бути тим вищим, чим більшою є питома вага оборотних активів і чим швидше обертаються оборотні активи підприємства. Ці ж підходи можна застосувати до визначення критеріїв оцінки коефіцієнтів загальної заборгованості та співвідношення позикового і власного капіталу.

Критерії оцінки коефіцієнтів фінансового лівериджу, довгострокового залучення позикового капіталу та структури довгострокових вкладень та фінансового ризику залежать від потреби підприємства у зовнішніх джерелах фінансування, вартості фінансових ресурсів та можливостей їх залучення на момент оцінки.

Коефіцієнт маневрування обчислюється як питома вага оборотного капіталу у загальному обсязі власного капіталу підприємства. Частка власного капіталу в обороті залежить від загального обсягу власного капіталу та суми його іммобілізації в необоротних активах. Отже, для підприємств зі складною технологією виробництва та високою часткою іммобілізації власного капіталу критичне значення коефіцієнта маневрування буде нижчим, ніж для підприємств зі спрощеними технологічними умовами [63].

Коефіцієнт частки власного капіталу в оборотних активах порівняно з попередніми показниками фінансової стійкості, значно менше залежить від розглянутих вище чинників. Цей показник формується під впливом чинників, що діють на ринку фінансових ресурсів: здешевлення позикових коштів спонукає підприємства залучати їх до обороту, що призводить до зниження коефіцієнта частки власного капіталу. Більш стійким чинником є оборотність оборотних активів, яка також сприяє або перешкоджає залученню позикового капіталу. Оскільки оборотність активів пов'язана з технологією виробництва, то за інших рівних умов кредитори віддадуть перевагу підприємствам з прискореною оборотністю, тобто коефіцієнт частки власного капіталу в оборотних активах буде тим нижчим, чим вищою буде швидкість обороту активів. Що ж до критерію оцінки, то він має бути нижчим для підприємств з коротким технологічним циклом, які у своїй господарській діяльності більшою мірою орієнтуються на залучення позикового капіталу, ніж підприємства зі складними наукомісткими технологіями виробництва.

Коефіцієнт реальної вартості основних засобів визначається питомою вагою основних засобів у загальних активах підприємства. Критерій його оцінки залежить від виду діяльності та технології виробництва продукції: у підприємствах зі складними наукомісткими технологіями значення коефіцієнта реальної вартості основних засобів має бути вищим, ніж у підприємствах, виробничі технології яких не потребують використання у виробничому процесі дорогих високоефективних пристроїв та механізмів. При оцінці даного коефіцієнта треба зважати на те, що його значення залежить від повноти використання виробничих потужностей підприємства: чим повніше реалізується потужність підприємства, тим нижчим, за інших рівних умов, має бути значення коефіцієнта реальної вартості основних засобів.

Отже, специфіка фінансових коефіцієнтів, за виключенням коефіцієнта накопиченої амортизації, полягає у тому, що їх нормальне значення знаходиться у визначеному інтервалі. Тобто, оцінка буде однаково негативною як при значній недостатності, так і при значному перевищенні показником нормального значення

(критерію). Це створює відповідні труднощі при узагальненні обраних для аналізу показників платоспроможності та фінансової стійкості [63].

У табл. 3.13, табл. 3.14 наведено інформацію щодо динаміки коефіцієнтів платоспроможності та фінансової стійкості ТОВ з іноземними інвестиціями «Чиста Вода» за 2013-2015 рр. та за 2016-2017 рр. відповідно.

Таблиця 3.13

Динаміка коефіцієнтів платоспроможності та фінансової стійкості ТОВ з іноземними інвестиціями «Чиста Вода» за 2013-2015 рр.

Назва показника	Фактичне значення			Відхилення (+, -) від			
	2013 рік	2014 рік	2015 рік	Абсолютне 2013	Абсолютне 2014	Відносне 2013(%)	Відносне 2014(%)
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>
Коефіцієнт абсолютної ліквідності ($K_{\text{АБС.Л.}}$)	0,079	0,044	0,094	-0,036	0,050	-44,956	115,909
Коефіцієнт швидкої ліквідності ($K_{\text{ШЛ}}$)	0,378	0,270	0,188	-0,108	-0,082	-28,619	-30,249
Коефіцієнт поточної ліквідності ($K_{\text{ПЛ}}$)	2,437	2,103	1,522	-0,335	-0,580	-13,728	-27,600
Коефіцієнт автономії ($K_{\text{АВТ}}$)	0,753	0,669	0,512	-0,084	-0,157	-11,141	-23,534
Коефіцієнт мультиплікації власного капіталу ($K_{\text{МУЛЬТ}}$)	1,328	1,494	1,954	0,166	0,460	12,538	30,776
Коефіцієнт фінансової стійкості ($K_{\text{ФС}}$)	3,050	2,023	1,048	-1,027	-0,975	-33,677	-48,195
Коефіцієнт фінансового левериджу ($K_{\text{ФЛ}}$)	0,171	0,262	0,421	0,091	0,159	52,957	60,796
Коефіцієнт загальної заборгованості ($K_{\text{ЗЗ}}$)	0,247	0,331	0,488	0,084	0,157	33,979	47,603
Коефіцієнт довгострокового залучення позикового капіталу ($K_{\text{ДЗ}}$)	0,146	0,208	0,296	0,061	0,089	41,963	42,776

Продовження таблиці 3.13

<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>
Коефіцієнт	0,054	-0,006	-0,004	-0,060	0,002	-110,748	-28,448

маневрування (K_{MAN})							
Коефіцієнт частки власного капіталу в оборотних активах ($K_{ВОК}$)	0,141	-0,012	-0,004	-0,153	0,007	-108,395	-63,206
Коефіцієнт структури позикового капіталу ($K_{СПК}$)	0,522	0,530	0,441	0,008	-0,088	1,445	-16,699
Коефіцієнт співвідношення позикового і власного капіталу ($K_{СПВК}$)	0,328	0,494	0,954	0,166	0,460	50,778	93,030
Коефіцієнт фінансового ризику ($K_{ФР}$)	0,157	0,232	0,624	0,076	0,392	48,394	168,602
Коефіцієнт реальної вартості основних засобів ($K_{РВ}$)	0,704	0,662	0,504	-0,041	-0,158	-5,893	-23,900

Примітка. Складено на основі фінансової звітності ТОВ «Чиста Вода»

Таблиця 3.14

Динаміка коефіцієнтів платоспроможності та фінансової стійкості ТОВ з іноземними інвестиціями «Чиста Вода» за 2016-2017 рр.

Назва показника	Фактичне значення		Відхилення (+, -)	
	2016 рік	2017 рік	Абсолютне	Відносне (%)
<i>1</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>
Коефіцієнт абсолютної ліквідності ($K_{АБСЛ}$)	0,081	0,065	-0,017	-20,361
Коефіцієнт швидкої ліквідності ($K_{ШЛ}$)	0,171	0,173	0,002	0,891
Коефіцієнт поточної ліквідності ($K_{ПЛ}$)	1,490	1,223	-0,266	-17,877
Коефіцієнт автономії ($K_{АВТ}$)	0,475	0,393	-0,082	-17,211
Коефіцієнт мультиплікації власного капіталу ($K_{МУЛЬТ}$)	2,107	2,545	0,438	20,789
Коефіцієнт фінансової стійкості ($K_{ФС}$)	0,903	0,647	-0,256	-28,352

Продовження таблиці 3.14

<i>1</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>
Коефіцієнт фінансового левериджу ($K_{ФЛ}$)	0,355	0,460	0,105	29,551

Коефіцієнт загальної заборгованості ($K_{ЗЗ}$)	0,525	0,607	0,082	15,550
Коефіцієнт довгострокового залучення позикового капіталу ($K_{ДЗ}$)	0,262	0,315	0,053	20,237
Коефіцієнт маневрування ($K_{МАН}$)	0,989	0,013	-0,218	-0,976
Коефіцієнт частки власного капіталу в оборотних активах ($K_{ВОК}$)	1,041	0,011	-0,164	-1,029
Коефіцієнт структури позикового капіталу ($K_{СПК}$)	0,321	0,298	-0,023	-7,179
Коефіцієнт співвідношення позикового і власного капіталу ($K_{СПВК}$)	1,107	1,545	0,438	39,571
Коефіцієнт фінансового ризику ($K_{ФР}$)	0,752	1,085	0,333	44,308
Коефіцієнт реальної вартості основних засобів ($K_{РВ}$)	0,465	0,469	0,004	0,940

Примітка. Складено на основі фінансової звітності ТОВ «Чиста Вода»

Динаміка показників платоспроможності та фінансової стійкості, відображена у табл. 3.3 не може бути однозначно оцінена. Перш за все спостерігається суттєве погіршення платоспроможності підприємства, про що свідчить зниження коефіцієнтів швидкої ліквідності поточної ліквідності та коефіцієнта автономії. Відчутно знизилася коефіцієнта фінансової стійкості, які залежать від характеру розміщення власного та позикового капіталу в активах (коефіцієнт частки власного капіталу в оборотних активах, коефіцієнт реальної вартості основних засобів). Разом з тим, коефіцієнти фінансової стійкості, що характеризують структуру капіталу (коефіцієнт мультиплікації власного капіталу, коефіцієнт загальної заборгованості, коефіцієнт співвідношення позикового і власного капіталу) зросли, що вказує на позитивні зрушення у формуванні джерел фінансування підприємства.

Наочно, динаміку коефіцієнтів платоспроможності ТОВ з іноземними інвестиціями «Чиста Вода» за 2013-2015 рр. ми можемо бачити на рис. 3.16. та динаміку коефіцієнтів фінансової стійкості ТОВ «Чиста Вода» за 2013-2015 рр. спостерігаємо на рис. 3.17 та на рис. 3.18

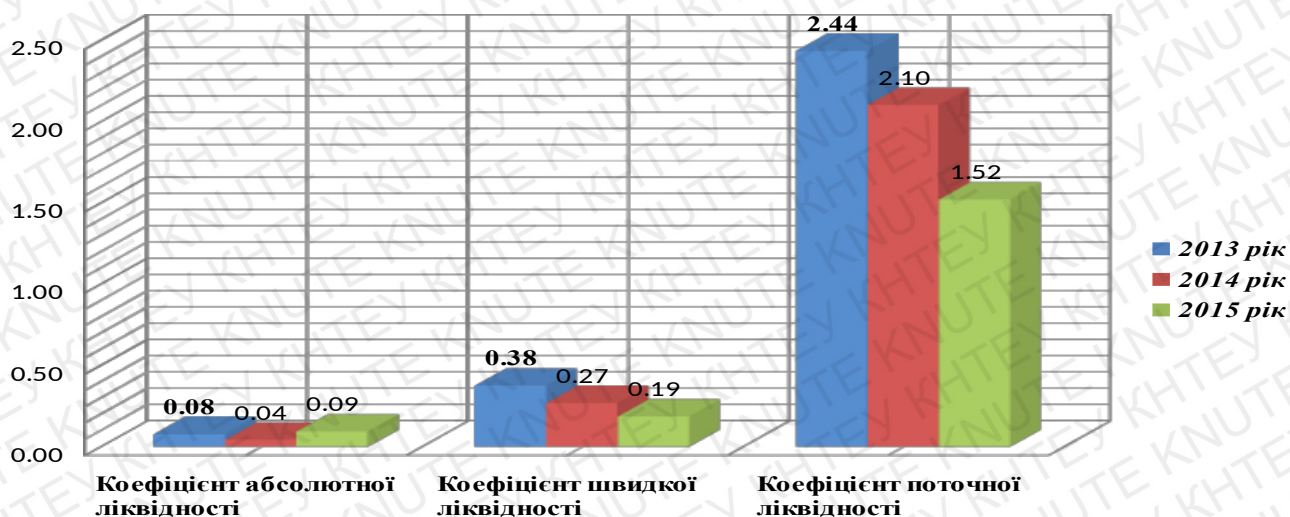

Рис. 3.16 Динаміка коефіцієнтів платоспроможності ТОВ з іноземними інвестиціями «Чиста Вода» за 2013-2015 рр. [авторська розробка]

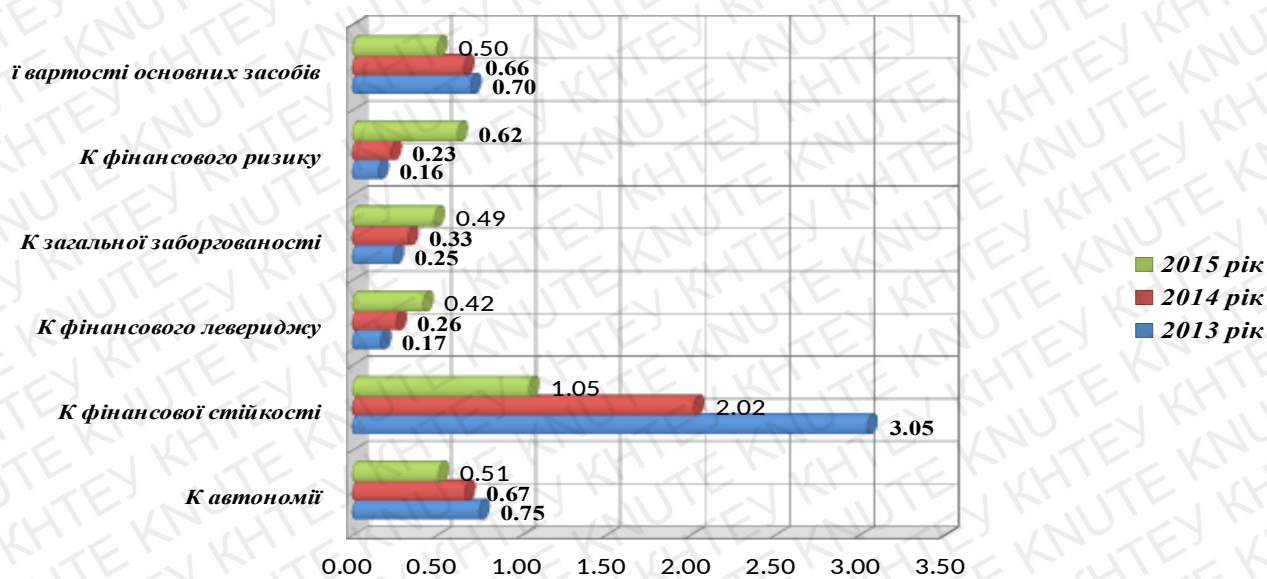

Рис. 3.17 Динаміка коефіцієнтів фінансової стійкості ТОВ з іноземними інвестиціями «Чиста Вода» за 2013-2015 рр. [авторська розробка]

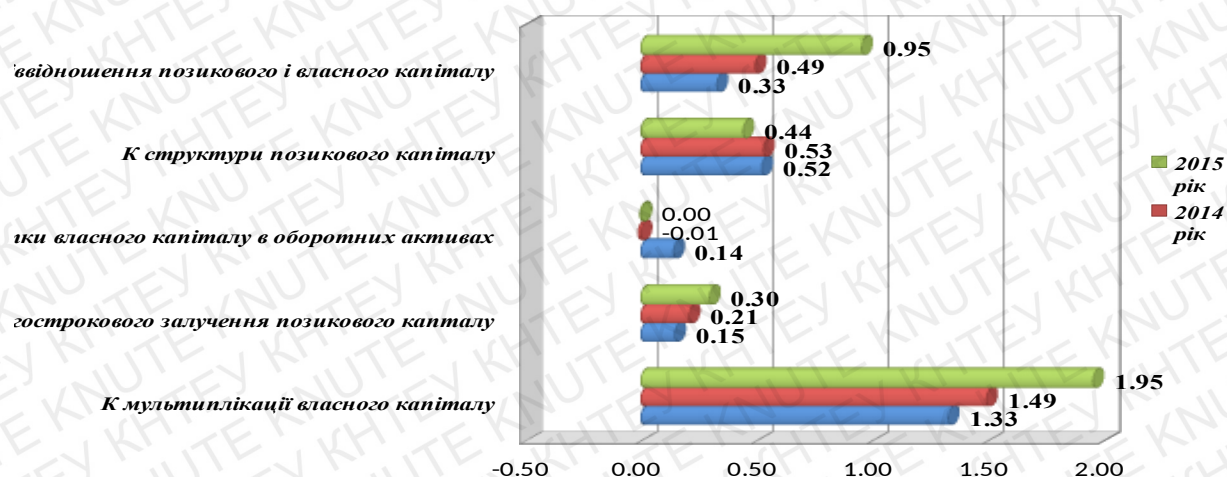

Рис. 3.18 Динаміка коефіцієнтів фінансової стійкості ТОВ з іноземними інвестиціями «Чиста Вода» за 2013-2015 рр. [авторська розробка]

Негативні зміни показників платоспроможності та ряду показників фінансової стійкості (такі як: коефіцієнт частки власного капіталу в оборотних активах, коефіцієнт структури позикового капіталу, коефіцієнт фінансової стійкості, коефіцієнт реальної вартості основних засобів) були, скоріше за все, наслідком нераціонального розміщення капіталу в активах підприємства.

Динаміку коефіцієнтів платоспроможності ТОВ з іноземними інвестиціями «Чиста Вода» за останні два роки досліджуваного періоду, ми можемо бачити на рис. 3.19 та динаміку коефіцієнтів фінансової стійкості ТОВ «Чиста Вода» за 2016-2017 рр. спостерігаємо на рис. 3.20 та на рис. 3.21

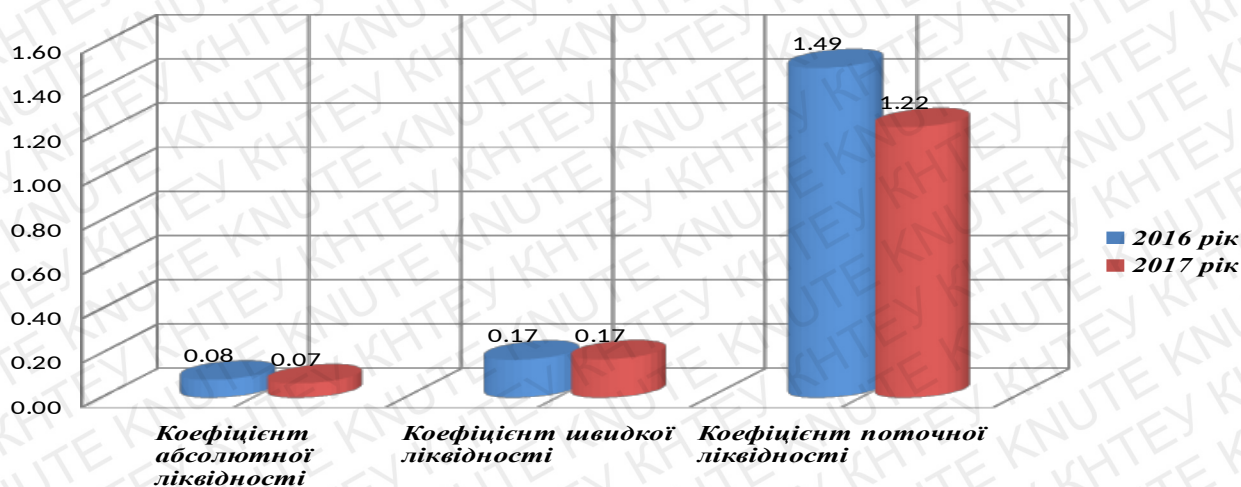

Рис. 3.19 Динаміка коефіцієнтів платоспроможності ТОВ з іноземними інвестиціями «Чиста Вода» за 2016-2017 рр. [авторська розробка]

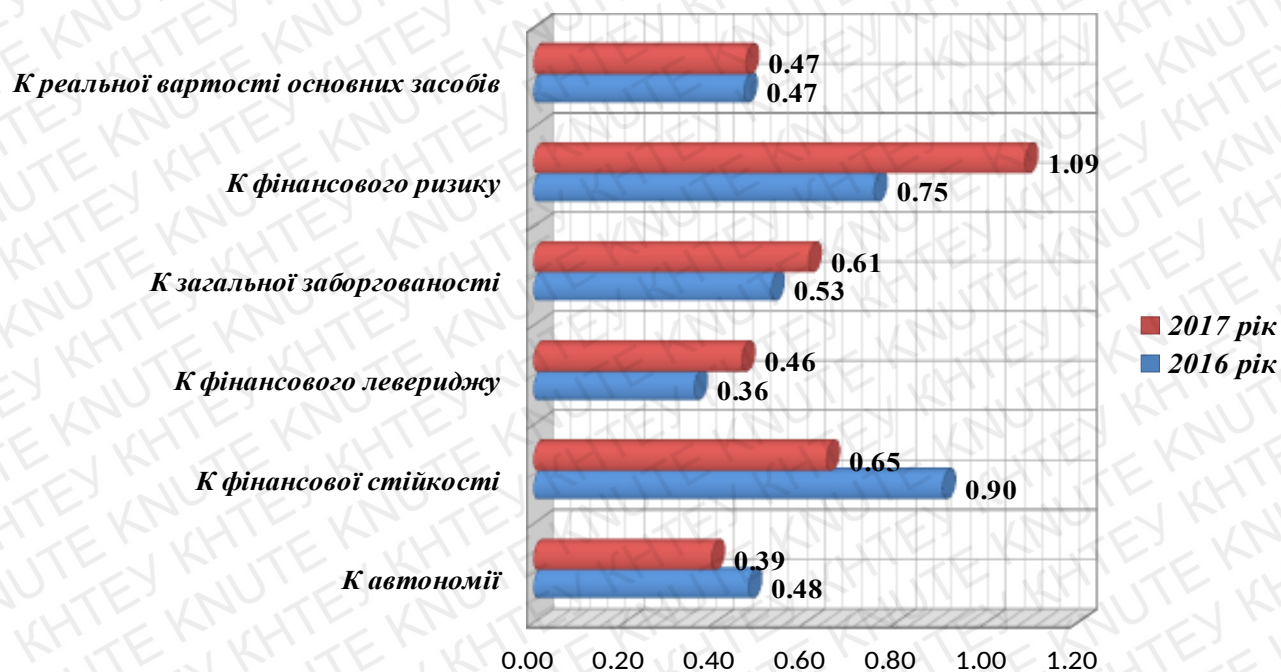

Рис. 3.20 Динаміка коефіцієнтів фінансової стійкості ТОВ з іноземними інвестиціями «Чиста Вода» за 2016-2017 рр. [авторська розробка]

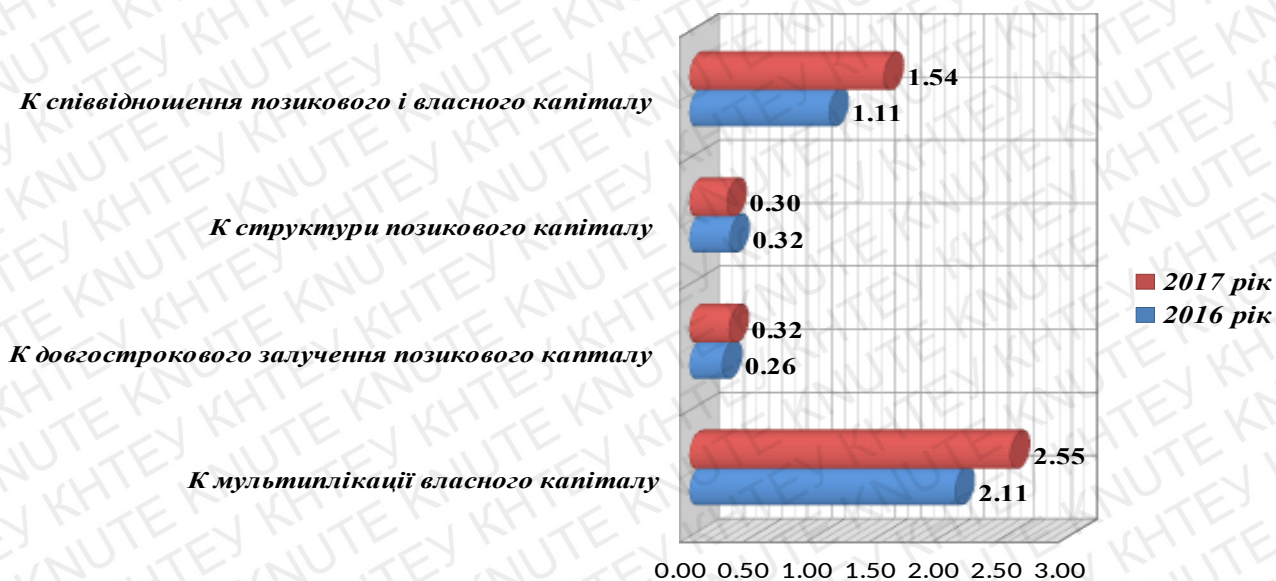

Рис. 3.21 Динаміка коефіцієнтів фінансової стійкості ТОВ з іноземними інвестиціями «Чиста Вода» за 2016-2017 рр. [авторська розробка]

Графічне зображення динаміки коефіцієнтів платоспроможності ТОВ з іноземними інвестиціями «Чиста Вода» за п'ять років (2013-2017 рр.), ми можемо бачити на рис. 3.22.

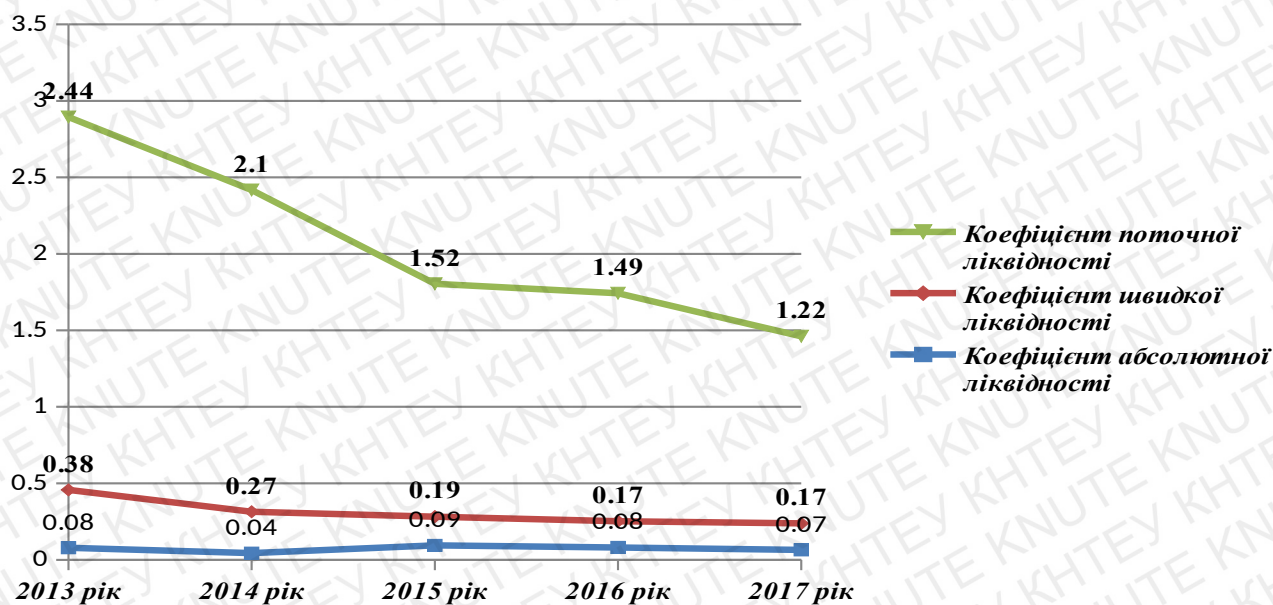

Рис. 3.22 Динаміка коефіцієнтів платоспроможності ТОВ з іноземними інвестиціями «Чиста Вода» за 2013-2017 рр. [авторська розробка]

Аналізуючи рис. 3.22, ми можемо стверджувати, що коефіцієнт поточної ліквідності протягом п'яти років значно зменшується, з 2,44 у 2013 році до 1,22 у 2017 році. Тим часом коефіцієнти швидкої та абсолютної ліквідності протягом років залишаються майже на одному рівні, варто зазначити, що останні два роки вони майже незмінні, що характеризує неабияку стабільність.

Оцінюючи коефіцієнти платоспроможності та фінансової стійкості, особливо щодо інтенсивності їх зміни, не можна давати однозначні характеристики якості фінансового стану.

Загалом, висновки мають здійснюватися з обов'язковим урахуванням результатів моніторингу кризових явищ та виявленням причин, що дестабілізують економічну ситуацію і загрожують втратою платоспроможності підприємства. Зокрема, для характеристики фінансової стійкості головним в оцінках є стабільна динаміка позитивних змін, що сприяють наближенню фактичних значень до стандартів контролю. Причинами, що порушують цю стабільність, є необґрунтоване створення додаткових джерел фінансування та порушення основних правил розміщення капіталу в активах підприємства.

3.4. Аналіз ефективності використання капіталу суб'єкта господарювання

У процесі практичного управління капіталом підприємства одним із способів перевірки рівня його ефективності є визначення відповідності окремих позицій балансу вимогам «золотого правила» фінансування. Зміст його полягає в необхідності узгодження термінів, на які мобілізується капітал, з тими строками, на які ці кошти інвестуються у конкретні фінансові чи реальні господарські проекти [29].

Ефективність використання капіталу залежить від характеру його розміщення в активах. Саме тому оцінка ефективності використання капіталу здійснюється за показниками рентабельності й оборотності не тільки капіталу, але й сформованих активів.

Особливістю обчислення показників рентабельності та оборотності капіталу є те, що одна частина первинних показників, які застосовуються в розрахунках, належить до періодичних показників (показники звіту про фінансові результати: чистий прибуток, дохід від реалізації продукції), а інша – до показників, що обчислюються на відповідний момент часу (показники балансу): залишки власного капіталу, зобов'язань на визначену дату)

При поєднанні періодичних і моментних показників необхідно забезпечити їх зіставленість. На цей час застосовують два методичних прийоми поєднання періодичних і моментних показників. Перший з них вимагає попереднього приведення моментних показників до періоду, протягом якого отримано дохід або чистий прибуток шляхом, обчислення середніх значень моментних показників. Згідно з іншим прийомом коефіцієнти визначаються як кратне від ділення періодичного показника на моментний показник, обчислений на кінець досліджуваного періоду. В подальших розрахунках нами використано перший прийом приведення моментних показників до відповідного періоду як найбільш поширений у вітчизняній практиці [54].

Критеріями оцінювання коефіцієнтів рентабельності та оборотності капіталу можуть бути оптимальні значення аналогічних коефіцієнтів, що застосовуються у фінансово-господарській практиці, внутрішні нормативи, планові показники тощо.

На відміну від коефіцієнтів платоспроможності й фінансової стійкості, критерії оцінки оборотності й рентабельності є «відкритими», тобто оцінка буде тим вищою, чим вищим буде значення коефіцієнта. У цьому випадку оцінювання коефіцієнтів оборотності і рентабельності здійснюється переважно за показниками динаміки (або за показниками виконання фінансового плану щодо доходів і чистого прибутку) [63].

За звичайних умов загальна оцінка ефективності використання капіталу здійснюється на основі логічних узагальнень і має дещо суб'єктивний характер. Щоб уникнути суб'єктивності, користуються інтегральними (узагальнюючими) коефіцієнтами, які дозволяють дати однозначну оцінку ефективності використання капіталу в звітному періоді. Для загальної оцінки показників ефективності можна запропонувати інтегральний показник – темп економічного зростання ($T_{\text{ЕКОН.ЗРОСТ.}}$), який досить часто застосовується в економічному аналізі:

$$T_{\text{ЕКОН.ЗРОСТ.}} = \sqrt[n]{\prod_{i=1}^n T_i},$$

де T_i – темп росту i -го коефіцієнта;

i – порядковий номер коефіцієнта;

n – кількість коефіцієнтів, відібраних для розрахунку інтегрального показника $T_{\text{ЕКОН.ЗРОСТ}}$ так само, як і на окремих показниках оборотності й рентабельності активів і капіталу, буде «відкритим»: за умови зростання підприємства темп економічного зростання має перевищувати 1 або 100%.

Табл. 3.15 характеризує систему показників оборотності та рентабельності капіталу, розміщеного в активах підприємства та алгоритми їх розрахунку.

Як видно з табл. 3.15, показникам, що характеризують оборотність і рентабельність активів, належить чільне місце порівняно з показниками оборотності і рентабельності капіталу. Пріоритетне значення цих показників

обумовлено тим, що саме створені капіталом активи є джерелом доходу і чистого прибутку підприємства.

Таблиця 3.15

Система показників ефективності використання капіталу, розміщеного в активах підприємства [63]

<i>Назва показника</i>	<i>Алгоритм розрахунку</i>	<i>Умовне позначення</i>
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>
<i>1. Коефіцієнти оборотності</i>		
1.1 Коефіцієнт оборотності активів (KD_A)	$KD_A = \frac{D}{A}$	D – чистий дохід від реалізації продукції;
1.2 Коефіцієнт оборотності оборотних активів (KD_{OA})	$KD_{OA} = \frac{D}{OA}$	A – середні залишки активів;
1.3 Коефіцієнт оборотності власного капіталу (KD_K)	$KD_K = \frac{D}{K}$	OA – середні залишки оборотних активів;
1.4 Коефіцієнт оборотності зобов'язань (KD_3)	$KD_3 = \frac{D}{3}$	K – середні залишки власного капіталу;
<i>2. Коефіцієнти рентабельності</i>		
1.1 Рентабельність активів (R_A)	$R_A = \frac{\Pi}{A}$	3 – середні залишки зобов'язань;
1.2 Рентабельність оборотних активів (R_{OA})	$R_{OA} = \frac{\Pi}{OA}$	Π – чистий прибуток
1.3 Рентабельність власного капіталу (R_K)	$R_K = \frac{\Pi}{K}$	
1.4 Рентабельність зобов'язань (R_3)	$R_3 = \frac{\Pi}{3}$	

Проведемо аналіз ефективності використання капіталу на прикладі ТОВ «Чиста Вода» за даними фінансової звітності за 2015–2017 роки. Результати проведених розрахунків представлено в табл. 3.16., яка характеризує динаміку коефіцієнтів оборотності і рентабельності активів і капіталу підприємства ТОВ «Чиста Вода».

Дані, наведені у табл. 3.16, відображають наслідки прискореного зростання чистого доходу від реалізації продукції (приріст склав 26,13 % за 2016 рік, відповідно 28,61 % за 2017 рік), та зростання середніх залишків активів (спостерігаємо позитивну динаміку: у 2016 році середні залишки активів та оборотних активів зросли на 8,5 % та на 18,59 % відповідно, а у 2017 році бачимо зріст активів на 9,85 % і, в той же час, зниження оборотних активів на 7,78%. та зобов'язань (у 2016 році порівняно з 2015 роком бачимо зріст зобов'язань на 16,73%, та у 2017 році зобов'язання зросли на 26,93%), що обумовило позитивну динаміку коефіцієнтів оборотності. Що стосується капіталу, то варто відмітити, що у 2016 році спостерігаємо позитивну динаміку (збільшення на 0,65%), але у 2017 році капітал знову знизився на 9,06 %). Це означає, що додаткові джерела фінансування, створені у досліджуваному періоді, призвели до адекватного зростання доходу. Слід також звернути увагу на показники чистого прибутку (збитку), так як у 2016 році показник блішивс і становив 195 тис грн, та вже у 2017 спостерігаємо збиток що становить -2756 тис. грн. Динаміку показників чистого доходу (виручки) від реалізації товарів та чистого прибутку (збитку) підприємства ТОВ «Чиста Вода» за період 2015–2017 рр. наведено на рис.3.33.

Таблиця 3.16

**Динаміка показників ефективності використання капіталу
ТОВ «Чиста Вода» за 2015–2017 рр.**

Назва показника	Фактичне значення			Відхилення (+,-) від			
	2015 рік	2016 рік	2017 рік	Абсолютне 2015 рік	Абсолютне 2016 рік	Відносне 2015 рік (%)	Відносне 2016 рік (%)
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>
<i>Коефіцієнти оборотності, оборотів</i>							
Коефіцієнт оборотності активів (КДА)	1,02	1,19	1,39	0,17	0,20	16,25	17,08
Коефіцієнт оборотності оборотних активів (КДОА)	2,11	2,24	2,68	0,13	0,43	6,35	19,33
Коефіцієнт оборотності власного капіталу (КДК)	2,00	2,51	3,55	0,51	1,04	25,32	41,42

Коефіцієнт оборотності зобов'язань (КД _з)	2,10	2,27	2,30	0,17	0,03	8,05	1,32
---	------	------	------	------	------	------	------

Продовження таблиці 3.16

1	2	3	4	5	6	7	8
<i>Коефіцієнти рентабельності, %</i>							
Рентабельність активів (R _A)	-5,07	0,30	-3,91	5,37	-4,22	-106,00	-1386,63
Рентабельність оборотних активів (R _{OA})	-10,42	0,57	-7,51	11,00	-8,08	-105,49	-1411,36
Рентабельність власного капіталу (R _K)	-9,90	0,64	-9,96	10,54	-10,60	-106,47	-1654,10
Рентабельність зобов'язань (R _з)	-10,38	0,58	-6,45	10,96	-7,03	-105,58	-1213,48
<i>Довідково:</i>							
Чистий дохід (виручка) від реалізації товарів, тис грн.	60555	76377	98227	15822	21850	26,13	28,61
Чистий прибуток (збиток), тис.грн.	-2994	195	-2756	3189	-2951	-106,51	-1513,33
Середні залишки, тис.грн:							
активів	59082	64104	70417	5022	6313	8,50	9,85
оборотних активів	28725	34066	36715	5341	2649	18,59	7,78
власного капіталу	30232	30427	27671	195	-2756	0,65	-9,06
зобов'язань	28850	33677	42746	4827	9069	16,73	26,93

Примітка. Складено на основі фінансової звітності ТОВ «Чиста Вода»

На основі наведених показників можемо стверджувати, що темпи приросту чистого доходу від реалізації продукції перевищують темпи приросту середньорічних активів, що свідчить про зростання інтенсивності фінансово-господарської діяльності.

В даному випадку, темп приросту доходу (26,13 %) перевищує темп приросту залишків активів (8,5 %), власного капіталу (0,65 %) та зобов'язань (21,18 %). Отже оборотність активів, капіталу та зобов'язань має відповідно збільшитись. Саме це ми і спостерігаємо у звітному періоді (рис. 3.34).

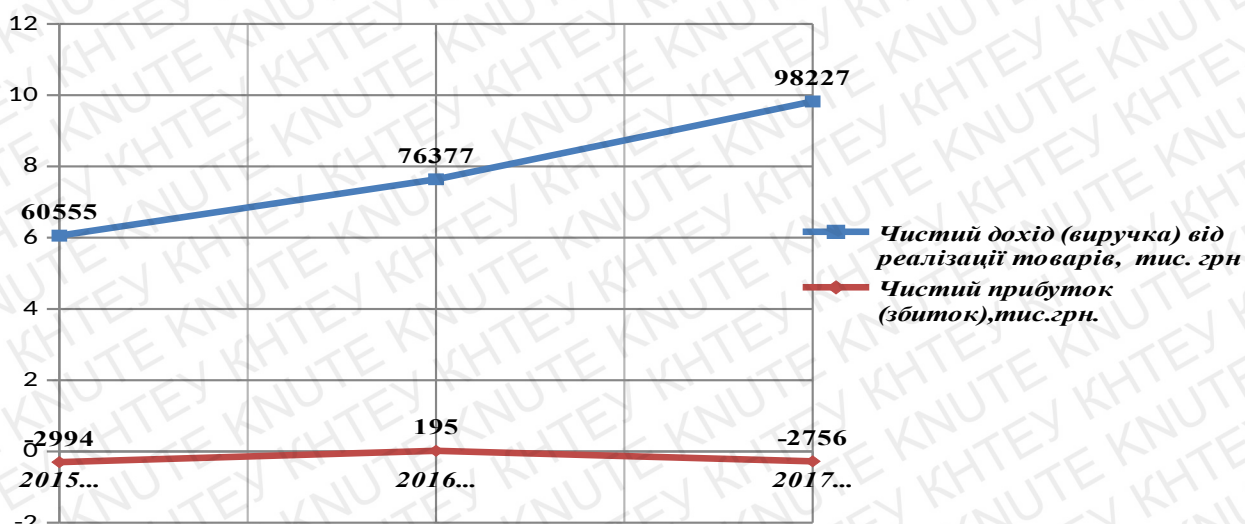

Рис. 3.33 Динаміка показників чистого доходу (виручки) від реалізації товарів та чистого прибутку (збитку) підприємства ТОВ «Чиста Вода» за період 2015–2017 рр., тис грн. [авторська розробка]

В даному випадку, темп приросту доходу (26,13 %) перевищує темп приросту залишків активів (8,5 %), власного капіталу (0,65 %) та зобов'язань (21,18 %). Отже оборотність активів, капіталу та зобов'язань має відповідно збільшитись. Саме це ми і спостерігаємо у звітному періоді (рис. 3.34).

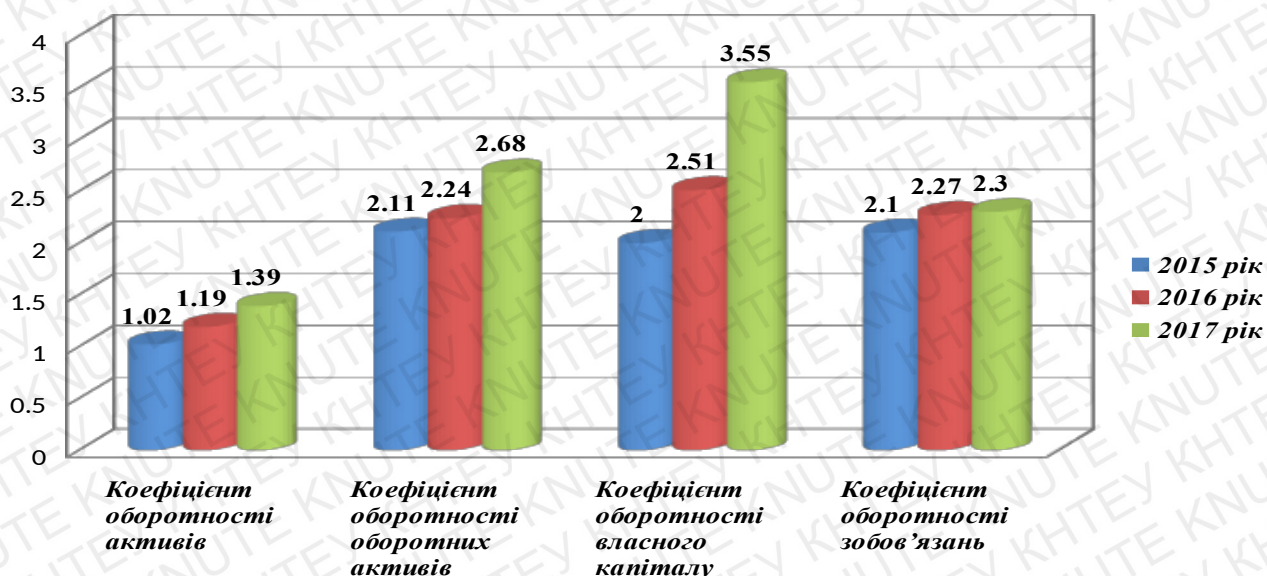

Рис. 3.34 Динаміка показників ефективності використання капіталу (коефіцієнти оборотності) підприємства ТОВ «Чиста Вода» за період 2015–2017 рр. [авторська розробка]

Разом із тим, суттєве підвищення рентабельності активів може бути наслідком, впровадження сучасних ресурсозберігаючих технологій виробництва, що дозволило забезпечити у звітному періоді прискорене зростання чистого прибутку підприємства і позитивно вплинуло на рентабельність продукції (рис. 3.35)

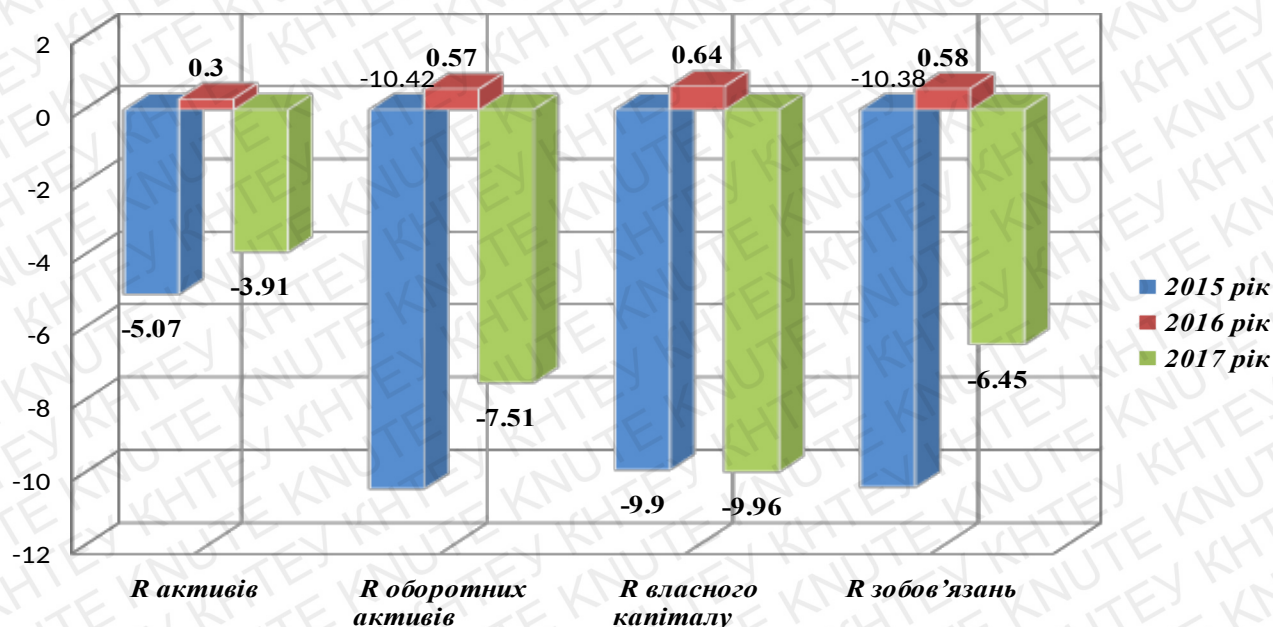

Рис. 3.35 Динаміка показників ефективності використання капіталу (коефіцієнти рентабельності) підприємства ТОВ «Чиста Вода» за період 2015–2017 рр.,% [авторська розробка]

Отже, динаміка показників рентабельності підприємства свідчить про те, що активізація фінансово-господарської діяльності відбувалась не тільки під впливом екстенсивних чинників, до яких належить нарощення економічного потенціалу підприємства шляхом збільшення його активів і капіталу. Важливу роль у досліджуваному періоді відігравали інтенсивні чинники, що забезпечили підвищення ефективності використання ресурсів підприємства і зростання на цьому ґрунті чистого прибутку.

Для узагальнення отриманих даних доцільно скористатися інтегральним показником темпу економічного зростання ($T_{\text{ЕКОН.ЗРОСТ.}}$), який розраховується як корінь n -го ступеня з добутку темпів росту показників, що узагальнюються. Для

спрощення розрахунку доцільно обчислювати темпи росту у вигляді десяткового дробу.

У данному випадку маємо узагальнити темпи росту восьми показників, наведених у табл. 3.16.

Для забезпечення наочності розрахунку темпу економічного зростання підприємства побудуємо допоміжну таблицю (табл. 3.17).

Застосування наведеного вище алгоритму розрахунку темпу економічного зростання дає загалом негативну оцінку оборних показників.

Таблиця 3.17

**Розрахунок темпу економічного зростання ТОВ «Чиста Вода»
за 2015–2017 рр.**

Назва показника	Фактичне значення			Темп росту (+, -) від	
	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2015	2016
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>
<i>Коефіцієнти оборотності, оборотів</i>					
Коефіцієнт оборотності активів (КДА)	1,02	1,19	1,39	1,167	1,168
Коефіцієнт оборотності оборотних активів (КДОА)	2,11	2,24	2,68	1,062	1,196
Коефіцієнт оборотності власного капіталу (КДК)	2	2,51	3,55	1,255	1,414
Коефіцієнт оборотності зобов'язань (КДЗ)	2,1	2,27	2,3	1,081	1,013
<i>Коефіцієнти рентабельності, %</i>					
Рентабельність активів (RA)	-5,07	0,30	-3,91	-0,059	-13,033
Рентабельність оборотних активів (ROA)	-10,42	0,57	-7,51	0,055	13,175
Рентабельність власного капіталу (RK)	-9,90	0,64	-9,96	-0,065	-15,563
Рентабельність зобов'язань (R3)	-10,38	0,58	-6,45	-0,056	-11,121
Добуток темпів росту	*	*	*	-0,0000196	-59517,2552200

Примітка. Складено на основі фінансової звітності ТОВ «Чиста Вода»

Застосування наведеного вище алгоритму розрахунку темпу економічного зростання дає загалом негативну оцінку оборних показників.

Темп економічного зростання за 2016 рік:

$$T_{\text{ЕКОН.ЗРОСТ.}} = \sqrt[n]{\prod_{i=1}^n T_i} = \sqrt[8]{0, -0,0000196} = 0,508 \text{ або } 50,7\%$$

Темп економічного зростання за 2017 рік:

$$T_{\text{ЕКОН.ЗРОСТ.}} = \sqrt[n]{\prod_{i=1}^n T_i} = \sqrt[8]{-59517,25522} = 1,987 \text{ або } 198,7\%$$

Як висновок, оцінюючи динаміку показників оборотності й рентабельності активів і капіталу підприємства, треба брати до уваги, що причиною її є випереджаючі темпи приросту економічного потенціалу, що дає підстави сподіватися на майбутнє зростання доходу від реалізації продукції.

У результаті проведених досліджень можна зазначити, що ТОВ «Чиста Вода» характерна загалом негативна динаміка основних показників, але в той же час спостерігається позитивна зміна відношень між групами активів та пасивів. Проте протягом 2015-2017 років зменшується рентабельність власного капіталу та загальної суми активів. Також скорочується обсяг валового прибутку та зменшується темп приросту чистого доходу.

Для вирішення цих проблем підприємству варто фінансовий менеджмент доповнити маркетинговими інструментами. Також необхідно підвищити рівень управління витратами, скорочувати затрати на виробництво одиниці продукції, що дозволить зменшити собівартість і збільшити прибуток та підтримувати оптимальне співвідношення власного та позикового капіталу.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

У випускній кваліфікаційній роботі досліджено теоретичні і методичні підходи та розроблено практичні рекомендації щодо фінансового аналізу формування і використання капіталу ТОВ «Чиста Вода» за період 2013 – 2017 роки. Отримані результати дають можливість зробити наступні висновки та пропозиції, що характеризують вирішення поставлених завдань випускної кваліфікаційної роботи.

1. Розглянуто стан та розвиток фінансового аналізу формування і використання капіталу суб'єкта господарювання. Розглянувши стан та розвиток аналізу формування і використання капіталу, можемо зробити висновок, що в сучасних умовах розвитку економіки якість аналітичних досліджень залишається дуже низькою і в практиці економічної роботи господарюючих суб'єктів, де фінансовий аналіз часто зводять лише до порівняльних оцінок та визначення динаміки показників фінансового стану. Найбільш повно на практиці використовується тільки його оцінювальна функція. Значною залишається частка ретроспективного аналізу, а стратегічний аналіз займає лише 5-7% загального обсягу аналітичних досліджень і представлений у надто спрощеній формі. За загальним визначенням, фінансовий аналіз являє собою управлінську функцію, спрямовану на створення досконалої інформаційної системи забезпечення управління фінансово-господарськими процесами. Загалом фінансовий аналіз можна розглядати як сукупність методичних прийомів дослідження фінансових відносин об'єктів господарювання, обумовлених об'єктивними та суб'єктивними чинниками, що знаходять відображення у фінансово-економічній інформації.

2. Здійснено огляд різних підходів до визначення економічної характеристики капіталу суб'єкта господарювання. Дане дослідження дало нам змогу визначити, що капітал являє собою одну з найбільш використовуваних економічних категорій. Він є базою створення і розвитку підприємства у процесі функціонування, забезпечує інтереси держави, власників і персоналу. Будь-яка

організація, що веде виробничу чи іншу комерційну діяльність, повинна мати визначений капітал, що представляє собою сукупність матеріальних цінностей і коштів, фінансових вкладень і витрат на придбання прав і привілеїв, необхідних для здійснення його господарської діяльності. Джерелами фінансових ресурсів можуть бути: прибуток, амортизаційні відрахування, кошти від продажу цінних паперів, статутні та інші внески юридичних і фізичних осіб, кредити, кошти від реалізації страхового поліса.

3. Визначено та обґрунтовано місце фінансового аналізу в системі управління капіталом суб'єкта господарювання. На основі досліджень, можемо зробити висновок, що ефективно діюча система формування капіталу в межах підприємства дозволяє максимізувати його ринкову вартість, забезпечити фінансову стійкість й рентабельність та мінімізувати ризики фінансово-господарської діяльності в довгостроковому періоді. Оцінку функціонування системи стратегічного управління формуванням і використанням капіталу підприємства доцільно здійснювати на основі аналізу загальної стратегії підприємства в розрізі функцій менеджменту. В основі стратегії формування та використання капіталу підприємства покладено вибір ресурсного забезпечення функціонування підприємства, розробка системи організаційних, економічних та фінансових орієнтирів його діяльності у сфері формування та використання фінансових ресурсів для досягнення перспективних цілей з урахуванням потенційних можливостей підприємства

4. Наведено характеристику та розглянуто особливості зовнішньої та внутрішньої інформації для фінансового аналізу формування і використання капіталу суб'єкта господарювання як бази для виконання аналітичних процедур. Проаналізувавши основні нормативні акти, які є основою для здійснення діяльності підприємства, зокрема для аналізу капіталу, можна сказати, що між різними нормативними актами існують неврегульовані суперечності, що ускладнюють працю аналітиків і спричиняють помилки. Для обліку капіталу Планом рахунків бухгалтерського обліку передбачено рахунки 4 класу. За кредитом рахунків капіталу відображається збільшення відповідних його

елементів, а за дебетом – зменшення. Нами були визначені основні господарські операції для обліку власного капіталу та проведена порівняльна характеристика стану бухгалтерського обліку власного капіталу за П(С)БО та на досліджуваному підприємстві. На основі даних досліджень, робимо висновок, що на досліджуваному підприємстві бухгалтерський облік власного капіталу здійснюється відповідно до вимог П(С)БО та діючого законодавства.

5. Представлена організаційно-інформаційна модель фінансового аналізу формування і використання капіталу суб'єкта господарювання. Дана модель складається з шести взаємопов'язаних блоків: мета і завдання аналізу; об'єкти і суб'єкти аналізу; система показників аналізу; інформаційна база аналізу; методичне забезпечення аналізу; прийоми узагальнення та реалізації результатів аналізу. Організаційно-інформаційна модель аналізу ефективності використання власного та позикового капіталу підприємства допоможе чітко спланувати проведення аналізу та дозволить оперативно відшукати наявні «слабкі сторони» та прийняти управлінські рішення щодо їх швидкого усунення, що дасть змогу значно підвищити фінансову стійкість підприємства та його прибутковість.

6. Визначено шляхи оптимізації аналізу та структури капіталу та надані пропозиції щодо напрямів удосконалення інформаційного забезпечення фінансового аналізу формування і використання капіталу суб'єкта господарювання в умовах інформаційних систем.

На основі проведеного дослідження, можемо стверджувати, що оптимальна структура капіталу являє собою таке співвідношення використання власних і позичених коштів, при якому забезпечується ефективна пропорційність між коефіцієнтом фінансової рентабельності і коефіцієнтом фінансової стійкості підприємства, тобто максимізується його ринкова вартість. Тому для покращення та ефективного управління потрібне впровадження програмних продуктів, які дозволять отримувати точні дані про темпи зростання власного капіталу, а також швидко обробляти великий обсяг інформації та використовувати складні алгоритми розрахунку. Нами визначено декілька яскравими представниками таких програмних продуктів, а саме «ИНЕК-АФСР», «Audit Expert», «БЕСТ-Ф».

Серед спеціальних аналітичних програм досить відомими є «ІНЕК-аналітик», «ІНЕК-інвестор», «Project Expert», які дозволяють здійснити розробку бізнес-планів та інвестиційних проектів, а також провести оцінку їх економічної ефективності.

7. Запропоновано методику аналізу власного капіталу суб'єкта господарювання, що поділяється на вертикальний та горизонтальний аналіз. За результатами розрахунків рентабельність власного капіталу досліджуваного підприємства зросла з - 9,01 % у 2015 році до 0,65% у 2016 році. У той же час спостерігається зниження рентабельності власного капіталу. Також спостерігається підвищення оборотності власного капіталу з 1,82 оборотів за за 2015 рік до 2,53 оборотів за 2016 рік та підвищення у 2017 році до 3.23 оборотів. досліджуваного підприємства з 0,65% у 2016 році до - 9,07 % у 2017 році. Загалом, слід зазначити, що ТОВ «Чиста Вода» ефективно використовує власний капітал. Позитивним моментом є зростання оборотності капіталу. Негативним фактором, що впливає та уповільнює оборотність власного капіталу є збільшення вартості капіталу підприємства.

8. Запропоновано методику аналізу залученого капіталу, що поділяється на вертикальний та горизонтальний аналіз. За результатами дослідження, можемо зробити висновок, що загалом негативна динаміка показників ефективності використання позикового капіталу може бути визнана тимчасовим явищем, яке супроводжує зрушення у формуванні джерел фінансування, якщо ці зрушення призвели до загального підвищення ефективності використання активів підприємства.

9. Здійснено аналіз фінансової стійкості і платоспроможності суб'єкта господарювання та аналіз ефективності використання капіталу суб'єкта господарювання. Варто зазначити, що динаміка показників платоспроможності та фінансової стійкості ТОВ «Чиста Вода» не може бути однозначно оцінена. Перш за все спостерігається суттєве погіршення платоспроможності підприємства, про що свідчить зниження коефіцієнтів швидкої ліквідності поточної ліквідності та коефіцієнта автономії. Відчутно знизилися коефіцієнти фінансової стійкості, які

залежать від характеру розміщення власного та позикового капіталу в активах (коефіцієнт частки власного капіталу в оборотних активах, коефіцієнт реальної вартості основних засобів). Разом з тим, коефіцієнти фінансової стійкості, що характеризують структуру капіталу (коефіцієнт мультиплікації власного капіталу, коефіцієнт загальної заборгованості, коефіцієнт співвідношення позикового і власного капіталу) зросли, що вказує на позитивні зрушення у формуванні джерел фінансування підприємства.

Результати аналізу ефективності використання капіталу ТОВ «Чиста Вода» відображають наслідки прискореного зростання чистого доходу від реалізації продукції (приріст склав 26,13 % за 2016 рік, відповідно 28,61 % за 2017 рік), та зростання середніх залишків активів (спостерігаємо позитивну динаміку: у 2016 році середні залишки активів та оборотних активів зросли на 8,5 % та на 18,59 % відповідно, а у 2017 році бачимо зріст активів на 9,85 % і, в той же час, зниження оборотних активів на 7,78%. та зобов'язань (у 2016 році порівняно з 2015 роком бачимо зріст зобов'язань на 16,73%, та у 2017 році зобов'язання зросли на 26,93%), що обумовило позитивну динаміку коефіцієнтів оборотності. Що стосується капіталу, то варто відмітити, що у 2016 році спостерігаємо позитивну динаміку (збільшення на 0,65%), але у 2017 році капітал знову знизився на 9,06%. Це означає, що додаткові джерела фінансування, створені у досліджуваному періоді, призвели до адекватного зростання доходу. Слід також звернути увагу на показники чистого прибутку (збитку), так як у 2016 році показник блішився і становив 195 тис грн, та вже у 2017 спостерігаємо збиток що становить -2756 тис. грн.

10. Запропоновано методику аналізу ефективності використання капіталу суб'єкта господарювання. Дані, що були отримані в результаті дослідження відображають наслідки прискореного зростання чистого доходу від реалізації продукції (приріст склав 26,13 % за 2016 рік, відповідно 28,61 % за 2017 рік), та зростання середніх залишків активів (спостерігаємо позитивну динаміку: у 2016 році середні залишки активів та оборотних активів зросли на 8,5 % та на 18,59 % відповідно, а у 2017 році бачимо зріст активів на 9,85 % і, в той же час, зниження

оборотних активів на 7,78%. та зобов'язань (у 2016 році порівняно з 2015 роком бачимо зріст зобов'язань на 16,73%, та у 2017 році зобов'язання зросли на 26,93%), що обумовило позитивну динаміку коефіцієнтів оборотності. Що стосується капіталу, то варто відмітити, що у 2016 році спостерігаємо позитивну динаміку (збільшення на 0,65%), але у 2017 році капітал знову знизився на 9,06 %). Це означає, що додаткові джерела фінансування, створені у досліджуваному періоді, призвели до адекватного зростання доходу. Слід також звернути увагу на показники чистого прибутку (збитку), так як у 2016 році показник блішивс і становив 195 тис грн, та вже у 2017 спостерігаємо збиток що становить -2756 тис. грн.

Зокрема, для підвищення ефективності організації і методики аналізу капіталу суб'єкта господарювання запропоновано розробити комплексну методику аналізу формування та ефективності використання капіталу ТОВ «Чиста Вода» із застосуванням сучасних інформаційних систем для аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства. Аналіз капіталу ТОВ «Чиста Вода» повинен бути спрямований на досягнення успішної діяльності підприємства в рамках проведення аналізу фінансово-господарської діяльності, застосування моделей і методів з метою розробки рекомендацій щодо оптимізації роботи аналітиків за окремими видами капіталу. За результатами дослідження визначено недоліки в організації і методиці аналізу капіталу суб'єкта господарювання ТОВ «Чиста Вода» та розроблено рекомендації щодо удосконалення процесу методики фінансового аналізу формування та використання капіталу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Господарський Кодекс України: за станом на 16.01.2003р. № 436-IV// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15.2>.
2. Конституція України: Закон України за станом на 28.06.1996 № 254к/96-ВР// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
3. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності затв. наказом Міністерства фінансів України від 23.03.2013 р. № 433 (зі змінами та доповненнями). URL: <https://dtkf.com.ua/show/2cid010035.htm>
4. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: затв. наказом Міністерства фінансів України 07.02.2013 р. № 73 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=367055&cat_id=293533
5. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.99 р. № 996-XIV, зі змінами і доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>. 5.
6. Про акціонерні товариства : Закон України від 17.09.2008 № 514-VI., зі змінами і доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/514-17> [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
7. Про господарські товариства: Закон України від 19.09.1991 № 1576-XII, зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1576-12.7>.
8. Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні: Закон України від 12.07.2001р. № 2658-III, зі змінами і доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2658-14/page>.

9. Податковий кодекс України : за станом на 02.12.2010 № 2755-VI // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/conv.3>.
10. Цивільний кодекс України: за станом на 16.01.2003 № 435-IV // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/435-15.4>.
11. Абрамова І. В. Фінансова політика в аграрному секторі економіки: стан та перспективи: монографія/І. В. Абрамова, О. М. Віленчук, Д. І. Дема та ін. // Житомир: ЖНАЕУ, 2015. 364 с
12. Адаменко В. В. Ефект фінансового важеля: проблеми застосування у процесі оптимізації структури капіталу підприємства // Бізнес Інформ. №3. – 2018. – С. 148–154.
13. Алексеєнко Л. Управління структурою капіталу підприємства / Л.М. Алексеєнко, Д.М. Любінецький// Наука й економіка. № 2 (22). – 2015 – С. 132-136.
14. Андрійів Н. М. Сутність та особливості підприємництва в системі внутрішньої торгівлі України // Бізнес Інформ. №2. – 2017. – С. 172–177.
15. Антохова І.М., Давидова С.М. Капітал підприємства та шляхи його оптимізації // Науковий вісник Чернівецького університету. - 2013 - № 650-652
16. Баліцька В.В. Капітал підприємств України: тенденції, пріоритети : монографія / В.В. Баліцька – К: Ін-т економіки та прогнозування ДУ , 2007. - 480 с.
17. Барабаш Н.С. Алгоритмізація комплексного аналізу діяльності торговельного підприємства за критеріями якості його менеджменту, /Н.С. Барабаш, М.О.Никонович, А.О. Міщенко //Проблеми і перспективи економіки та управління, Чернігівський національний технологічний університет (Index Copernicus, Googl scholar , BASE), 2015р.
18. Барабаш Н.С. Аналіз податкового навантаження суб'єкта господарювання /Н.С. Барабаш, М.О. Никонович, А.О. Міщенко // Global Challenges of National Economies Development = Глобалізаційні виклики розвитку національних

- економік : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. - К : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2016.
19. Барабаш Н.С. Аналіз господарської діяльності навч. посіб.[Н.С. Барабаш] /за ред. Є.В. Мниха - К. : Київ. нац. торг.-екон.ун-т, 2005.–395.с
20. Барабаш Н. С. Фінансовий аналіз як галузь наукових знань /Н.С. Барабаш// Вінниця, ВННІЕ ТНЕУ, 2017
21. Барабаш Н.С. Інформаційне забезпечення аудиту фінансового стану підприємств /Н.С. Барабаш, О.В. Юр'єв, Т.В. Ріпа // Global Challenges of National Economies Development = Глобалізаційні виклики розвитку національних економік : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. - К : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2016.
22. Березовська О.Ю. Власний капітал та його класифікація у господарській діяльності/ Березовська О.Ю. //Научный взгляд в будущее. № 5. –2017.– С. 99 – 104 .
23. Бланк И. А. Управление формированием капитала / И. А. Бланк. – К.: Ника-Центр, 2000. – 512 с.
24. Близнюк О. П., Брезинська А. П., Іванюта О. М. Управління фінансовими ресурсами підприємств роздрібної торгівлі: монографія.// Харків: Іванченко І. – 2016. , 253 с
25. Борзова А. В. Удосконалення ведення обліку формування і змін власного капіталу тов "Електровік – Сталь" / А. В. Борзова, Т. Є. Іваницька // . № 6(1). - 2016. - С. 45-48.
26. Бугель Ю. Основні шляхи вдосконалення сучасних методів оцінки кредитоспроможності позичальника / Ю. Бугель // Банківська справа. №4. – 2007.– С. 54-59.
27. Богма О. С., Павлова А. С. Особливості управління фінансовими ресурсами вітчизняних підприємств// Вісник Запорізького національного університету. 2012. № 1 - С. 195–199.
28. Ван Хорн Дж. К. Основы управления финансами : пер. с англ./ДЖ. К. Ван

- Хорн; [ред. сериї Я. В. Соколов] – М. : Финансы и статистика. 2003. – 800 с.
- 29.Василишина Н. В. Підвищення ефективності управління капіталом підприємства // Науковий блог Національного університету «Острозька академія». – 2018. [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://naub.oa.edu.ua/2018>
- 30.Васюник Т. І. Напрями вдосконалення амортизаційної політики держави в контексті відтворення основного капіталу / Т. І. Васюник // Глобальні та національні проблеми економіки. № 21. —2018. — С. 138-141.
- 31.Вівчар О.Й., Власний капітал як фінансове джерело функціонування підприємства / О.Й. Вівчар, В.М. Саварин//Науковий вісник НЛТУ України. № 3.— 2015р. - 146-150 с.
- 32.Гаврилко П. П. Вдосконалення управління фінансовими ресурсами підприємства на сучасному етапі розвитку економіки України/ П. П.Гаврилко // Вісник Одеського національного університету. №3. - 2016. -С. 131–134.
- 33.Гайдаржійська О. М. Дослідження структури власного капіталу підприємства та особливостей його формування /Гайдаржійська О.М., Рибак О.М., Чайковська А.О. // Інфраструктура ринку. №6. – 2017. - С. 94-96
- 34.Гайдис Н. М. Сокур В. В. Підвищення ефективності використання капіталу підприємства // Вісник університету банківської справи. № 2 (23). -2015 - с. 114—118 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://visnuk.ubsnbu.edu.ua/article/viewFile/69661/69104>
- 35.Гейдор А.П. Формування та функціонування системи управління капіталом підприємства / А.П. Гейдор. — П: Наука та освіта. 2014р. — с. 59—63.
- 36.Голов С. Ф. Фінансовий та управлінський облік. / С. Ф.Голов, В. І.Єфіменко — К.: ТОВ "Автоінтерсервіс". 2016р. — 544 с.
- 37.Гордополов В.Ю. Бухгалтерський облік одержаних іноземних інвестицій як складова інвестиційного клімату підприємства / В.Ю. Гордополов, Т. М. Тростенюк // Науковий журнал «Інвестиції: практика та досвід».№ 11 – 2018 - с. 22-30 (Index Copernicus, Google Scholar)

38. Гордополов В.Ю. Принципи бухгалтерського обліку в інформаційному просторі управління зовнішньоекономічною діяльністю / В.Ю. Гордополов // Науковий журнал «Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу». №1 (39). - 2018. - с. 19-31 (Index Copernicus, Google Scholar, DOAJ)
39. Димніч В. В. Особливості обліку власного капіталу в акціонерних товариствах / Мельник Тетяна Григорівна // Молодий вчений. №3. 2018. - с.665-669
40. Димніч В. В. Організація бухгалтерського обліку та контролю власного капіталу / Мельник Тетяна Григорівна // Молодий вчений. №3. 2018. - с.670-675
41. Дрига С. Г. Диспропорції в структурі капіталу підприємства та їх вплив на фінансові показники роботи підприємства. / С. Г. Дрига, І. Д. Міщенко // Молодий вчений. № 8. - 2017. - С. 441-445.
42. Дудар А. А. Аналіз та оптимізація структури капіталу з метою підвищення рівня фінансової стійкості підприємства / А. А. Дудар, О. М. Вакульчик // Молодий вчений. № 1. — 2018. — С. 878-882.
43. Заросило, А. П. Сучасні інформаційні технології для аналізу господарської діяльності підприємств / А. П. Заросило // Економічний вісник. № 4. - 2016. — С. 82-86.
44. Золотаренко В. О. Функціонально-структурна модель управління структурою капіталу підприємства/ В. О. Золотаренко // Управління розвитком. № 7. – 2016р. – с. 147–150.
45. Івченко Л. В. Власний капітал: джерела формування та функції / Л. В. Івченко, Н. Л. Удовик // Молодий вчений. № 1. - 2016. - С. 55-59.
46. Люхін О. О. Ефективність виявлення та урахування економічних та організаційних передумов раціонального управління капіталом промислового підприємства / О.О.Люхін // Вісник економічної науки України. № 11. – 2017р. – с. 49–51.

- 47.Кадацька А. М. Сутність власного капіталу підприємства / А. М. Кадацька // Вісник Сумського національного аграрного університету. № 4 (59). – 2016. — С. 153-156.
- 48.Камінська Т.Г. Економічна сутність та класифікаційні характеристики капіталу підприємств / Т.Г. Камінська. – Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. № 2 (20). – 2011. – с. 230 – 245.
- 49.Катан Л. І. Фінансові ресурси підприємства та особливості їх формування / Л. І. Катан // Вісник Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету. № 6. – 2016. — С. 38-44
- 50.Козоріз М.А. Методологічні основи оцінки рівня капіталізації суб'єктів господарювання: монографія / М.А. Козоріз – Львів: НАН України, Ін-т регіональних досліджень, 2008. – 290 с., с. 30.
- 51.Кононенко О. Аналіз фінансової звітності: навч. Посіб./О.Кононенко, О. Маханько – Х. : Фактор, 2013. – с. –34 с.
- 52.Комірна О.В., Катрич О.В. Контрольно-аналітичне забезпечення оцінки інвестиційної привабливості підприємств // Науковий журнал «Бізнес Інформ». №1. – 2017.– С.184-193.
- 53.Котькалова І. В. Генезис економічної дефініції "капітал" : [визначення сутності і змісту капіталу підприємства] / І. В. Котькалова // Формування ринкових відносин в Україні. – №1. — 2015. — С. 17-20. 7.
- 54.Коцераба Н. В. Особливості застосування прийомів фінансового аналізу в аудиті ефективності використання капіталу суб'єктів підприємницької діяльності // Актуальні проблеми економіки. - 2016. - № 5. - С. 351-359. [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ape_2016_5_42
- 55.Кучменко В. О. Економічна сутність поняття капіталу підприємства та його структури// Економічний вісник університету. № 33(1). - 2017. - С. 232-237.
- 56.Куц Л. Л. Капітал підприємства: формування та використання. Курс лекцій / Л. Л.Куц. – Т : Інфотехцентр. 2016. – 130 с. – С. 4-18.
- 57.Лазоренко, В. В. Інформаційні технології оцінки фінансової стійкості підприємства [Текст] / Віталій Валерійович Лазоренко // Економічний аналіз:

- зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: О. В. Ярошук (голов. ред.) та ін. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2017. – Том 27. – № 2. – С. 156-161.
58. Ламанов С. В. Система завдань управління капіталом підприємства / С. В. Ламанов // Управління розвитком. № 1(98). – 2015р. — с. 155–158.
59. Ліпич Л.Г. Капітал в системі управління підприємством / Л.Г. Ліпич, І.О. Гадзевич // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". №647. — 2016р. — С. 114—119.
60. Лук'яненко І.І. Економічна сутність та значення капіталу в господарській діяльності підприємства / І.І. Лук'яненко // Молодіжний науковий вісник УАБС НБУ. – Серія: Економічні науки. №4. – 2013. — с. 315 – 325.
61. Митрофанов Г.В., Кравченко Г.О., Барабаш Н.С. Фінансовий аналіз: навч. посібник. - Київ: КНТЕУ, 2002 р. - 301с
62. Міщенко А. О., Барабаш Н. С. , Никонович М. О. Алгоритмізація комплексного аналізу діяльності підприємства торгівлі за критеріями якості його менеджменту/ А.О. Міщенко, Н.С. Барабаш, М.О. Никонович// Чернігів: ЧНТУ, 2015
63. Мних Є.В. Аналіз і контроль в системі управління капіталом підприємства / За ред. проф. Є.В. Мниха / Є.В. Мних, А.Д. Бутко, О.Ю. Большакова, Г.О. Кравченко, М.О. Никонович – К.: КНТЕУ, 2005. – 232 с.
64. Мних Є.В. Фінансовий аналіз: навч. посіб./ Є.В. Мних, Н.С. Барабаш. - К. : Київ. нац. торг.-екон.ун-т, 2010.–412.с
65. Назарова К. О. Аудит: еволюція, потенціал, ефективність: монографія./ К. Назарова –К: Київ, 2015.- 463 с.
66. Назарова К.О. Аналіз та контроль ефективності використання фінансових ресурсів підприємства /К.О. Назарова, М.О. Нежива// Бізнес-інформ. № 5. – 2017 – С. 216 – 220.
67. Назарова К. О., Нежива М. О. Аналіз і контроль забезпеченості бюджетної установи фінансовими ресурсами // Бізнес Інформ. №5. – 2018. – С. 313–317.

68. Назарова К.О., Нестеренко О.О. Роль обліку інформації у забезпеченні сталого розвитку торговельної галузі / К.О. Назарова, О.О. Нестеренко // Економічний простір. Збірник наукових праць. №16.- 2016.- С. 157-164
69. Набока С. О., Бондаренко Л. М. Економічні аспекти підвищення ефективності діяльності українських підприємств // Бізнес Інформ. №12. – 2017. – С. 353–358.
70. Олександренко І. В., Ніколаєва А. М., Пиріг С. О. Діагностика фінансового капіталу підприємства: методичний аспект // Бізнес Інформ. №9. – 2018. – С. 166–174.
71. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу: підруч. / В. Сопко, В. Завгородній – К.:КНЕУ, 2012р. - 260с.
72. Панасюк І. П. Теоретичні підходи до еволюції визначень поняття "капітал" у контексті його домінуючих характеристик як економічної категорії / І. П. Панасюк // Економіка та держава. № 5. – 2017. – С. 29-32.198
73. Пенська І. О., Юдін С. О. Основні причини втрати платоспроможності підприємством і шляхи її оптимізації // Бізнес Інформ. №4.– 2017. – С. 251–256.
74. Погожа Н. В. Проблемні аспекти формування та використання фінансових ресурсів підприємства в умовах рецесії України// Вісник соціально-економічних досліджень. № 2 -2016. - С. 144–149
75. Покропивний С.Ф. Економіка підприємства: навч. посіб. / С.Ф. Покропивний, Г.О. Швиданенко — 2. вид., перероб. та доп. — К. : КНЕУ, 2014р. — 547 с.
76. Попов М.І Обґрунтування політики залучення позикових коштів підприємства/ М.І Попов //Молодий вчений, № 9. - 2018 – 519 2018
77. Прокопенко Н. Модель прогнозування важелів та інструментів для забезпечення ефективного формування та функціонування капіталу / Н. Прокопенко, А. Шлебат. — 2016р. — С. 5—7.
78. Прохоров В. В., Чумак Л. Ф., Лавро С. М. Актуальні тенденції управління матеріальними ресурсами підприємства // Бізнес Інформ. №2. – 2017. – С. 210–214.

79. Тимошенко К. В. Оцінка тенденцій формування та використання людського капіталу промислових підприємств // Бізнес Інформ. – 2017. – №2. – С. 131–136.
80. Управление формированием капитала / Бланк И. А.– К.: Ника-Центр, 2000. – 512 с.
81. Фінансовий аналіз : підруч. для вищ. навч. закл. / Мних С.В, Барабаш Н.С. - К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014. -536 с.
82. Фінансовий менеджмент : підруч. для вищ. навч. закл. / Поддєрьогін А. М. - К.: Київ. КНЕУ, 2017. - 535 с
83. Фінанси промислового підприємства: підруч. / М.Я. Коробов. – К: К :Либідь, 2013р.
84. Харчук С. А. Сучасні проблеми управління капіталом підприємства та шляхи їх вирішення / С. А. Харчук // Економіка та держава. № 6. - 2015. - С. 110-113.
85. Хмелевський О.В. Оцінка прибутковості промислових підприємств: монографія / Хмелевський О. В. - Хмельницький: Поліграфіст, 2014р. - 202 с.
86. Хома І.Б. Фінансовий аналіз: навч. посібник. / І.Б. Хома, Н.І. Андрушко, К.М. Слюсарчик — Л. : Львівська політехніка, 2013р.
87. Черемісова Т.А. Подальше дослідження економічної сутності капіталу, його видів та функціональної ролі у діяльності підприємства /Т.А. Черемісова. - 2013р. – с. 73.
88. Черніков І. Б., Якуб Є. В. Про вдосконалення визначення звітності та уточнення її місця в стратегії розвитку підприємства // Бізнес Інформ. №9. – 2017. – С. 188–192.
89. Чміль Г. Л. Капітал підприємства та чинники зміни його оборотності // Економіка. Управління. Інновації. № 1. - 2014. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2014_1_109
90. Чумак Л. Ф., Бурда Х. О. Оцінка та напрямки підвищення ефективності використання основних виробничих фондів підприємства // Бізнес Інформ. №4. – 2017.– С. 245–250.

91. Чупілко Т. А. Моделювання та прогнозування показників зайнятості населення України за допомогою методів економетричного аналізу// «Ефективна економіка» – 2017– № 3 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5477>].
92. Школьник І. О., Малиш Д. О., Козьменко Є. С. Структура капіталу підприємства: систематизація теоретичних підходів у контексті фінансової архітектури підприємства // Бізнес Інформ. №3. – 2018. – С. 315–322.
93. Шевчук Н.В. Капітал підприємства: формування та ефективність функціонування //Ринок цінних паперів України. / Н.В. Шевчук. № 5, 6. – 2012р. - С. 39 - 43.
94. Щербань О. Д. Методи регулювання та оптимізації структури капіталу підприємства / О. Д. Щербань, О. В. Насібова, Р. В. Сухоруков // Економіка та держава. № 12. – 2017. — С. 82-88.
95. Югас Е.Ф. Економічна сутність та види капіталу / Е.Ф. Югас, О.І. Олексик // Науковий вісник Ужгородського університету. №2 (43). — 2014. — С. 63—67.
96. Юшко С.В. Критичний аналіз економічної сутності поняття "капітал підприємства" / С.В. Юшко, А.А. Лугова // Вісник економіки, транспорту і промисловості. № 36. — 2015.— С.234—238.
97. Янчевський В. Л. Методичні аспекти аналізу ефективності використання капіталу підприємств // Вісник Житомирського національного агроекологічного університету. - № 1.- 2013. -2(2). - С. 81-93. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vzhnau_2013_1-2\(2\)_13](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vzhnau_2013_1-2(2)_13)
98. Яремко І.Й. Управління капіталом підприємства: економічний і фінансовий інструментарій: монографія / І.Й. Яремко. – Львів: Каменяр, 2006. – 176 с.,
99. Яценко В.М. Інвестування у людський капітал в умовах трансформаційної економіки: регіональний аспект. / В.М. Яценко, О.П. Козулько // Фінанси України. - 2016р. - №5. - С. 48 - 54.
100. Barabash N.S., Ripa T.V Audit assessment of the competitiveness of trade enterprises//Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. 2018. №1. англ. (Index Copernicus)

ДОДАТКИ

Додаток А

Історичний розвиток поглядів на економічний зміст поняття «капітал»

Автори	Суть вчень та поглядів на економічний зміст категорії «капітал»
Арістотель	Аналізуючи поняття капіталу та його функціонування філософ увів термін «хрематистика», під яким розуміє діяльність, спрямовану на отримання прибутку, зокрема, через торгівлю; на нагромадження багатства.
Школа Меркантилізму (В. Стаффорд, А. Монкретьєн)	Меркантилісти розглядали здебільшого торговий капітал та процес його нагромадження, але не давали визначення суті цього поняття.
Школа фізіократів (Ф. Кене)	Капітал, як основа багатства, — це земля та вкладені в неї «аванси». Капітал за Ф. Кене не є сумою грошей, а засобами виробництва, які можна придбати за гроші.
А. Сміт і Д. Рікардо	Класики політичної економії ототожнювали капітал з нагромаженою працею. За Смітом «капітал» — це запас продукції, який приносить прибуток, з використанням якого працею створюються нові блага
Дж. С. Мілль	Вчений визначав капітал як попередньо накопичений запас продуктів минулої праці, який «забезпечує необхідні для виробничої діяльності будівлі, охорону, знаряддя та матеріали, а також харчування та інші засоби існування для робітників на час виробничого процесу»
Ж. Б. Сей	Капітал – сума цінностей, з допомогою якої підтримується виробництво та створюється новий дохід, тобто генерується прибуток
К.Р. Макконел, С.Л. Брю	На думку вчених, капітал – це ресурси, що створені людиною, які беруть участь у виробництві, але безпосередньо не задовольняють потреби людини
Маржиналізм	В маржиналістській теорії капітал розглядається як чинник виробництва, котрий виступає у вигляді сукупності благ, що використовуються у виробництві товарів і послуг для отримання доходу. Головний представник Кембриджської школи маржиналістської економічної теорії А. Маршалл визначав капітал як частину багатства, якою потрібно пожертвувати, щоб примножити багатство в майбутньому. А. Маршалл розуміє капітал як сукупність речей, «без яких виробництво не могло б здійснюватися з рівною ефективністю, але які не є безплатними дарами природи».

К. Маркс	<p>В системі марксистського економічного вчення праці належить головне місце у процесі виробництва суспільних благ, капітал розглядається як вартість, яка через експлуатацію найманої робочої сили створює додаткову вартість, тобто самозростає.</p> <p>За визначенням К. Маркса, капітал виступає у вигляді декількох функціональних форм, кожна з яких виявляється на різних етапах самозростання вартості.</p> <p>На думку вченого, для того, щоб капітал приносив додаткову вартість, він повинен послідовно виявитися в трьох функціональних формах:</p> <ul style="list-style-type: none"> - грошовий капітал, тобто грошові кошти, які призначені для купівлі засобів виробництва і робочої сили, - продуктивний капітал, тобто як функціонуючі засоби виробництва і робоча сила, - товарний капітал - вироблені, але не реалізовані товари. <p>В кінці кругообігу капітал перетворюється на початкову грошову форму із здобуттям доданої вартості</p>
П. Самуельсон	<p>Капітал — це багатство, яке є результатом минулої праці, перебуває у приватній власності і дає прибуток. На думку вченого, якщо капітал не відповідає цим вимогам, то перестає забезпечувати стабільне зростання економіки.</p>

Джерело: складено автором на основі [16], [23], [50], [97].

Характеристики капіталу як економічної категорії

ХАРАКТЕРИСТИКА КАПІТАЛУ	ОБГРУНТУВАННЯ ХАРАКТЕРИСТИКИ
Матеріальна основа процесу виробництва	Капітал суб'єкта господарювання у його предметно-речовій формі, як сукупність оборотних та необоротних активів, що задіяні у виробничо-господарській діяльності підприємства, є основою організації виробничого процесу.
Об'єкт відносин власності	В процесі здійснення управлінської діяльності на підприємстві, капітал виступає об'єктом економічних відносин власності (купівлі, продажу, володіння та розпорядження).
Інвестиційний ресурс	Капітал є сукупністю ресурсів усіх видів, вкладених у підприємницьку діяльність, які були попередньо накопичені його власниками для інвестування. Рух капіталу (зміна його форм) у економічній системі держави та на рівні окремого підприємства завжди безпосередньо пов'язаний з процесами інвестування, дезінвестування та реінвестування.
Джерело генерування доходу економічних суб'єктів	За умови раціонального та ефективного використання як у реальному, так і в фінансовому секторі економіки, капітал є джерелом формування доходу підприємства, його власників та найманих працівників. Як господарюючий суб'єкт підприємство отримує дохід у формі прибутку, власники капіталу – у формі дивідендних виплат, наймані працівники отримують дохід у формі заробітної плати. Капітал є джерелом зростання доходу економічних суб'єктів у поточному та перспективному періодах. При чому, та частина капіталу, що спрямовується на задоволення поточних потреб перестає виконувати функцію капіталу, оскільки більше не використовується у фінансово-господарській діяльності підприємства.
Вимірник рівня ефективності його фінансово-господарської діяльності	Рівень ефективності роботи суб'єкта господарювання визначається рентабельністю його капіталу, зростання обсягу капіталу у динаміці свідчить про розвиток підприємства як економічного суб'єкта.
Носій чинника ліквідності	В процесі зміни форм існування постійно змінюється рівень ліквідності капіталу, тобто його здатності перетворюватись в готівку без суттєвої втрати вартості. Ліквідність капіталу означає його мобільність як інвестиційного ресурсу та забезпечує потенційну можливість реінвестування.

Продовження додатку Б

Носій чинника	Здатність капіталу генерувати дохід передбачає виникнення
---------------	---

ризик	економічного ризику, пов'язаного з ймовірним зниженням рівня прибутковості, невчасним отриманням очікуваного доходу чи часткової або повної втрати капіталу в процесі його використання в фінансово-господарській діяльності. При цьому, існує об'єктивний прямо пропорційний зв'язок між рівнями дохідності та ризику.
Передумова початку виробничо-господарської діяльності підприємства	Необхідною умовою початку виробничо-господарської діяльності підприємств будь-якої організаційно правової форми та сфери діяльності, є достатній обсяг капіталу. Наявність, зазначеної в статутних документах суми капіталу, є підставою для державної реєстрації суб'єкта господарювання.
Основа формування і зростання ринкової вартості підприємства	Капітал є вимірником ринкової вартості суб'єкта господарювання. Основою для визначення вартості підприємства, в першу чергу, є та частина капіталу, що знаходиться у його власності. Достатній обсяг власного капіталу є умовою забезпечення фінансової стійкості, інвестиційної привабливості підприємства та основою його потенційної здатності залучати позиковий капітал на фінансовому ринку. З ростом обсягу сукупного капіталу та зростанням його рентабельності, як правило, зростає і ринкова вартість суб'єкта господарювання.
Об'єкт	Зважаючи на всі перераховані характеристики капіталу, він виступає також об'єктом економічного управління в процесі фінансово-господарської діяльності підприємства. При цьому основною метою управління капіталом є оптимізація процесів його формування та використання з врахуванням можливих ризиків зовнішнього та внутрішнього середовища підприємницьких структур.

Джерело: складено автором на основі [13], [23], [26], [28].

Власний капітал підприємства	
Зареєстрований (пайовий) капітал	Сума статутного капіталу, іншого зареєстрованого капіталу та пайового капіталу
Капітал у дооцінках	Суми дооцінки необоротних активів та фінансових інструментів
Додатковий капітал	Емісійний дохід підприємства, вартість отриманих безкоштовно необоротних активів, суми вкладень власників понад зареєстрований статутний капітал, накопичені курсові різниці
Резервний капітал	Сума створених за рахунок нерозподіленого капіталу резервів (25% статутного капіталу для акціонерних товариств)
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	Сума отриманого, але не використаного на конкретні цілі прибутку суб'єкта господарювання
Неоплачений капітал	Сума усієї заборгованості власників за внесками до статутного капіталу
Вилучений капітал	Сума викуплених акціонерним товариством часток акціонерів
Довгострокові зобов'язання і забезпечення	
Відстрочені податкові зобов'язання	Сума податку на прибуток, що має бути виплачена у майбутніх звітних періодах
Довгострокові кредити банків	Заборгованість за банківськими кредитами, отриманими на термін більше 12 місяців
Інші довгострокові зобов'язання	Заборгованість за позиковими коштами підприємства, крім кредитів банків
Довгострокові забезпечення	Нараховані у звітному періоді майбутні витрати та платежі, які не можуть бути достовірно визначені на дату складання звітності
Цільове фінансування	Залишок цільових надходжень з бюджету та суми повернення податку на прибуток у зв'язку з отриманням пільг
Поточні зобов'язання і забезпечення	
Короткострокові кредити банків	Заборгованість перед банками за кредитами, отриманими на термін до 12 місяців

Продовження додатку В

Поточна кредиторська заборгованість	Сума заборгованості перед постачальниками та підрядниками за отримані матеріальні цінності, товари, послуги, заборгованість за розрахунками з бюджетом, зі страхування та з оплати праці.
	Сума забезпечень, які будуть використані протягом 12 місяців

Поточні забезпечення	для покриття витрат, щодо яких було створене відповідне забезпечення
Доходи майбутніх періодів	Доходи, які були отримані підприємством у поточному або попередніх звітних періодах, які належать до наступних звітних періодів
Інші поточні зобов'язання	Інші зобов'язання підприємства, які не були віднесенні до будь-яких статей.
Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	Зобов'язання підприємства пов'язані з необоротними активами, що призначені для продажу щодо їх утримання, страхування